POJEDINI BROJ 2.— DINARA. **Bajramski broj** POSTARINA PLAĆENA U GOTOVU

Islamski Glas

المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضا

NEZAVISNI KULTURNO-PROSVJETNI I INFORMATIVNI LIST

ИСЛАМСКИ ГЛАС
MOSLIMISCHES WOCHENBLATT
HEBDOMADAIRE MOSLIMAINE

Pretplata: Godišnja . . . Din 72.— / Polugodišnja . . Din 36.— / Tromjesečna . . Din 18.—	Uredništvo i uprava: Vojvode Štepe Obala 7/I.	Izlazi svakog petka

God. I.	Pretplata za inostranstvo Godišnje Din 120.—	27. decembra 1935.	Sarajevo	1. ševvala 1354.	Rukopisi se primaju do utorka o podne	Br. 13.

بایرام شریف مبارك اولسون

Džemaluddin Čaušević:

Bajram

Bajram je svaki dan u kome se sakuplja svijet da slavi i spominje važne događaje svoje zajednice. Mi muslimani imamo dva bajrama i to ramazanski i kurbanski bajram, koje zovemo arapski »Idul-fitri« i »Iduladha«. Osim toga imamo bajram na dan rođenja Božijeg odabranika Muhammeda, koji dolazi svake godine uoči dvanaeste noći rebiulevvela i kojeg zovemo Mevlud. Isto tako imamo bajram na dan preselenja Božijeg odabranika Muhammeda iz Mekke u Medinu, kojega se sjećamo kao dana ojačanja Islamske zajednice, na početku svake nove godine prvog muharrema. Ovo su naši znameniti dani u našoj Islamskoj zajednici, koji nas u godini četiri puta potsjećaju na vrlo važne događaje. Na bajram klanjamo naročite namaze i zahvaljujemo Svevišnjem Stvoritelju. Bajram znači i veselje koje Islamska zajednica osjeća u tim danima. Ramazanski bajram dolazi iza posta i Islamska zajednica se tada veseli, što je jednu veliku dužnost izvršila posteći dane ramazana, što je u tim danima učeći i slušajući Kuran ojačala i učvrstila svoje vjersko znanje. Muslimani i muslimanke slušajući tumačenje Božije objave stiču potpuno uvjerenje da je Božiji odabranik Muhammed po Bogu određen kao pošljedni Božiji poslanik sa zadaćom, da očisti po Bogu postavljeni Pravac — Božiju vjeru, od svega onoga što su joj ljudi dodavali. Nadalje stiču jasno osvjedočenje da je Islam jedini Božiji put s kojim su išli svi Božiji odabranici od Adema pa do Muhammeda. Božiji nalog: »Reci: mi stalno vjerujemo u Allaha i u ono što je poslano nama, kao i u ono što je poslano Ibrahimu, Ismailu, Ishaku, Jakubu i njegovim potomcima, i u ono što je od Allaha dato Musau i Isau i drugim pejgamberima, mi ne pravimo razlike među njima i mi smo samo Bogu odani«. — :Ko bude tražio vjeru osim Islama ta mu se vjera ne prima i on će osjetiti da je na velikom gubitku« (3:81,82.), jasno pokazuje da je vjera Islam vjera svih Božijih pejgambera i zato mi muslimani vjerujemo u Božije poslanike i ne pravimo među njima nikakove razlike.

Mi čvrsto vjerujemo da su svi pejgamberi Božiji odabranici i da su svi poučavali i pozivali ljude da samo jednom Bogu služe. Ni jedan Božiji odabranik nije pozivao ljude da se njemu kao Bogu, ili Božijem sinu klanjaju. i čvrsto vjerujemo i u sve Božije objave, mi vjerujemo u pravi Tevrat i pravi Indžil, isto kao što vjerujemo i u Kuran, ali mi ne možemo vjerovati u ono, što su ljudi dodavali i pisali u različitim evanđeljima.

Prema tome mi smo na pravom putu. Mi dobro znamo, da sve što se rađa i porađa, to mora da i umre, a mi vjerujemo da je Allah vječito živ, vječito stalan, da Njega ne zauzima ni drijem ni spavanje da Njemu pripada sva vlast i u nebu i u zemlji,, da On čuva i uzdržava sve svjetove i da je On apsolutni Gospodar u čije se poslove ne može miješati niko. On je u svojoj objavi opisao sebe, da je On jedan i da je neograničeni Gospodar svega, da se nije rodio i da nije rodio (dakle nema oca, majke a ni sina), i da Njemu ne može biti sličan niko. Allah je kome se sve stvoreno klanja, drugog nikog osim Njega nema da mu se treba klanjati i robovati, On je koji najbolje zna i viđeno i neviđeno, On je sveopći dobročinioc, on je najmilostiviji. Allah je onaj, s kime se ne može uporediti niko, On je vladar, On je Kuddusun — nadasve čist i svet, On daje mir i spas, On vidi i čuva sve, On je jedini moćan, On je u svojoj veličini i moći besprimjeran, On je čist od svega onoga što Mu nevjernici zamišljaju. On je Allah koji stvara, koji stvorenom oblik daje, Njemu pripadaju najljepša imena, sve što je u nebesima i zemlji klanja se Bogu i služi i slavi samo Boga i On je najmoćniji i najmudriji«. Ovo su načela kojih se mi muslimani držimo. Mi vjerujemo Boga čista od svih mahana, koje svi smrtnici imaju. Mi znamo da svetost i čistoća pripada samo Bogu i Njegovim objavama, te Džibril-eminu, koji je po Božijoj volji te objave stavljao na srce i jezik Božijim odabranicima. Zato mi ne priznajemo svetost ni jednom čovjeku, pa makar bio i vrlo dobar. Oni koji robuju svome trbuhu (a takovi smo svi) ne mogu imati nikakve svetosti. Kuddusun je ime Božije i Njemu pripada svetost i potpuna čistoća. Svi ljudi koji robuju svojim trbusima dužni su da robuju Svevišnjem Allahu i da samo Njemu služe, jer ljudi ne mogu biti ni bogovi ni Božija djeca. Hazreti Allah u Kuranu pozivajući sve ljude da vjeruju Boga onako kako su Ga vjerovali i svi Božiji odabranici, naročito poziva pristaše prijašnjih objava, pa veli: »O šljedbenici knjige, doista došao vam je Moj Poslanik, koji vam otvoreno pokazuje mnoge odredbe koje ste vi sakrili i digli iz knjige, i koji opet mnoge stvari ne izlaže, nego prelazi preko njih — došlo vam je od Boga veliko svjetlo i vrlo jasna Knjiga — tim svjetlom tom jasnom knjigom Allah izvodi na put mira i spasa i izbavlja iz tmina bezvjerstva i meće u svjetlo vjere, te napućuje na pravi put svakog onoga, koji svojedobno slijedi i traži Božije zadovoljstvo«. Ovi nam ajeti dokazuju da je Božiji odabranik Muhammed zaista poslat cijelom čovječanstvu i da je njegova zadaća da očisti Božiju vjeru od svega što su joj ljudi dodali i da tu Božju vjeru prema uputama milostivoga Allaha usavršenu dostavi cijelom svijetu. To je hazreti Pejgamber kroz dvadeset i tri godine sa velikom ljubavlju i izvršio. Ostavio nam je Božiju knjigu onako, kako ju je u razmacima primao na srce i jezik, napisatu, pobilježenu i upamćenu tako, da joj ne fali i ne manjka ni jedno slovo.

Bajram, dani veselja nam daju povoda da razmišljamo o svojim djelima, da razmišljamo i o svojoj vjerskoj zajednici. Razmišljajući o tome možemo doći do vrlo strašnih spoznaja u oba pravca. Prilike i neprilike, koje su se zbile iza svjetskoga rata, natjerale su mnogu našu braću da idu trbuhom za kruhom po Srbiji, po Hrvatskoj, po Dalmaciji i drugim mjestima, gdje nema ni imama, ni džamije, ni vjeroučitelja. Ta naša braća ostaju tamo po nekoliko godina. Okolica u kojoj žive daje povoda da neki mijenjaju i svoja imena, a to su vrlo žalosne pojave koje nas zabrinjavaju. Tako nas zabrinjava i naša školska mladež. Ima dosta škola, gdje nema vjeroučitelja za muslimansku djecu. Prijatelji iz Vardarske banovine pišu mi vrlo neugodnih stvari.

U više škola nema islamskoga vjeroučitelja i našu djecu vjeroučitelji pravoslavne vjere zadržavaju na predavanju pravoslavne vjeronauke. Kada ispituju pravoslavnu djecu, ispituju i muslimansku. I kada koje muslimansko dijete povoljno odgovori, pohvale ga i pripravljaju da još bolje nauči njihovu vjeronauku«. Kada sam ovo pročitao bilo mi je vrlo neugodno.

Ako škole budu služile crkvenim ciljevima, ako se u njima našoj mladeži bude trovao mozak, onda je to vrlo opasno. Za našu muslimansku skolsku mladež sve je opasno što se ne slaže sa našim vjerovanjem. Meni je vrlo nemilo da o našim školama i školskim udžbenicima pišem i opisujem sve ono što nas muslimane vrijeđa. Toga je izloženo puno i ja se nadam da će pozvani faktori stvar urediti. Ne može se nikako slagati sa ugledom naše države da se muslimani vrijeđaju u njihovim vjerskim načelima i da im se nameće ono, što po propisu Islama ne mogu i ne moraju raditi.

Braćo muslimani! Složno i snažno držimo se propisa Božije vjere pa se onda ne bojmo nikakovih nasrtaja.

Čestitam Bajram svima muslimanima i muslimankama i molim Boga, da u zdravlju i veselju provedemo puno bajrama.

Ciljevi
jedinstvene ilmijske organizacije

Kako je našoj javnosti poznato samena sakupila se da raspravi jedno važno pitanje našeg kulturnoga života. Naime pitanje školskih udžbenika je jedno od gorućih pitanja za pravilno obrazovanje i vaspitanje naše omladine. Na tom sastanku je sarajevska ilmija donijela i poznatu rezoluciju i uputila je u pravo vrijeme na nadležno mjesto, pred sam početak rada ankete za izradu zakona islamske vjerske zajednice. Taj korak je imao, zahvaljujući razumijevanju mjerodavnih faktora, i uspjeha. Na tome sastanku povela se riječ i o organizovanju cjelokupne ilmije u jedinstvenu ilmijansku organizaciju, koja će kao glavni zadatak imati širenje vjerske prosvjete, i uopšte podizanje kulturnog i privrednog života nas muslimana. Našoj je javnosti poznato, da u našoj Kraljevini postoji više raznih ilmijanskih udruženja koja su manje više vodila glavnu brigu o svojim posebnim staleškim interesima, jer im nije dostojalo ni vremena a ni mogućnosti da se bace na onaj viši zadatak vjerskog kulturnog i privrednog podizanja naše muslimanske braće. Na sastanku je izabran i akcioni odbor komu je stavljeno u dužnost da povede tu akciju zajedničkog organizovanja cjelokupne ilmije sa područja čitave Kraljevine, i da se ilmija svim svojim snagama i punim autoritetom svoga staleža posveti sistematskoj organizaciji rada na svim ovim poljima narodnog života.

Ilmija je po svome pozivu i položaju koga uživa u širokim narodnim slojevima pozvana da zajedničkim radom i nastupom izvede veliko djelo vjerskog i kulturnog preporoda nas muslimana. U današnjim teškim vremenima pojedinačan rad ne donosi potpunog uspjeha. Isto tako i pojedinačne organizacije ne mogu cjelini donijeti one koristi, kao što to može donijeti jedna velika i jaka organizacija, sa velikim autoritetom. Dužnost ilmije u našoj zemlji je od naročite važnosti za opstanak i razvitak naše zajednice. Njezin rad je ogledalo snage čitave naše zajednice. Zato ilmija naročito mora svoje snage zbiti i ujediniti slijedeći onaj veliki kuranski poziv: »Vel tekun minkum ummetun jedune ilelhajri ve jemurune bil marufi ne jenhevne anilmunkeri.« Iz ove kuranske zapovijedi jasno izbija zadatak ilmije, koji mora biti sav upućen u pravcu vjersko-kulturnog, moralnog i privrednog podizanja naše zajednice. Da se taj visoki zadatak postigne, treba upotrebljavati sva moguća sredstva koja će konačno dovesti do uspjeha. U ovom radu se ne može samo osloniti na službeni aparat vjerske zajednice koji u glavnom treba da vrši čisto administrativnu stranu vjerskog života muslimanske zajednice. Da se podigne vjerski i kulturni život treba spontanog rada svih onih, koji su pozvani da taj posao vrše. Taj osjećaj, da se treba tome pozivu u što većoj mjeri posvetiti treba da proističe iz vlastite inicijative i pobuda svakog pojedinog člana ilmijanskog staleža. Svaki pojedini član ilmije, treba da u sebi osjeti onu blagotvornu slast, koju pruža rad oko unapređenja svoga povjerenog stada. U radu svakog člana ilmije kao misao vodilja mora da ga vode velike riječi Božijeg Poslanika »Kullukum rain ve kullkum mesulum an reij jetihi«.

Dakle kako vidimo iz ovoga hadisi šerifa kao pastiri svoga stada ulema mora pregnuti jednom velikom i jakom radu, jer svaki pojedinac ima svoje povjereno stado, koje on naročito mora odgajati, čuvati i paziti. Iz imperativa navedenog ajeta, kao i ovih riječi velikog Božijeg Poslanika jasno se rasabire dužnost i zadatak

ilmije kao i cilj komu ona mora služiti. Naš muslimanski elemenat je u mnogom pravcu zaostao. Njega treba upućivati i voditi ga, treba mu pokazivati puteve kojim će on poći i doći do svog preporoda. Naglasili smo, da u ovom današnjem halu rad pojedinaca ne znači mnogo, a isto tako ne znači mnogo i rad pojedinačnih staleških organizacija naše ilmije. Ovom velikom radu na kulturnom pridizanju treba da prestoji jedan veliki snažan autoritet ,jedna velika i snažna organizacija, koja će čitav taj posao, proučivši sve naše potrebe i prilike voditi jednim određenim i utvrđenim pravcem, koji će dovesti do potpunog uspjeha i zadovoljavanja naših potreba. Ilmija i danas uživa neograničeno povjerenje u našim širokim muslimanskim slojevima. Muslimanske mase s punim povjerenjem gledaju u rad ilmije, i od njih očekuju svaku akciju u kojem bilo pravcu kao i inicijativu za rad. Islam je sa svojim uzvišenim propisima uredio ne samo zagrobni život nego se u punoj mjeri bavi i zemaljskim životom i poučava svoje sljedbenike, kako će doći do sreće i u zemaljskom i u zagrobnom životu. Dakle rad ilmije nemože se ograničiti samo da svoje stado poučava onim propisima, koji ga uče kako će izvršavati propise ibadeta, nego ga upućuje i na to kako će i svoj zemaljski život osigurati, jer dok ne osigura svoj zemaljski život, nemože biti podpun i pravi musliman i nemože izvršavati jedan veliki dio dužnosti koje mu se naređuju, a koje su vezane uz zemaljska dobra. Iz ovog što smo naprijed izložili vidimo da rad ilmije mora biti mnogostran, da ona mora poučavati sljedbenike Islama u svemu što će mu osigurati sreću i napredak. Da se to postigne u punoj mjeri potrebno je, u narodu razviti što širu i što življu akciju. Kao sredstvo zato treba da posluže hutbe, vazovi, razna stručna i poučna literatura koja je pristupačna širokim narodnim slojevima, a onda stalan dodir sa svojim povjerenim stadom. To je velik posao i zadatak koji treba da izvodi čitava ilmija preko jednog svog foruma, komu je ona dala svoje puno povjerenje, i koje će znati znalački da pristupi tome poslu, i da taj rad organizuje. Ova jedinstvena organizacija kojoj je zadatak prosvjećivanje muslimanskog elementa i jačanja autoriteta ilmije kao i zaštite njezinih prava, morala bi imati svoje organizacije u svim mjestima gdje muslimani obitavaju. Sve te organizacije trebale bi raditi po uputama svoga stručnog vodstva, koje će davati direktive i koje će ispitivati prilike Muslimana u svim krajevima i u svim područjima njihovog života. Takav forum će moći sa uspjehom da izvršava svoj zadatak ako bude imao svoje ćelije na čitavom području svoga djelovanja, koje će izvršavati sve one zaključke koji budu doneseni punom saglasnošću cjelokupne ilmije. Dakle zadatak te jedinstvene ilmijanske organizacije bi bio da sva ilmija bez razlike na položaj i na dužnosti koje vrši, organizuje i okupi u jednoj jakoj organizaciji koja bi sa punim uspjehom mogla vršiti svoju veliku vjersko-kulturnu misiju. Osim toga, ova organizacija bi, poduprta svim jedinkama ilmijanskog staleža, na ovakav način trebala da podigne u što većoj mjeri ugled i autoritet ilmije koji ona uživa u širokim narodnim slojevima, i da ta organizacija sa svojim velikim autoritetom mogne uzeti u zaštitu svakog člana svoga kao i pojedine ogranke svoga staleža u svojoj jedinstvenoj organizaciji, čija bi i materijalna prava mogla biti u potpunoj mjeri zaštićena. Cilj ovoj velikoj i jedinstvenoj organizaciji bi bio kako smo naglasili, u prvom redu kulturno-vjersko-moralno, i ekonomsko podizanje nas muslimana, a onda podizanje autoriteta čitavog ilmijanskog staleža, ostavljajući svakoj grani ilmije da se ona unutar te svoje velike organizacije posebno brine o svojim posebnim interesima, da bude potpomognuta od svoje matične organizacije, da postigne i osigura i svoje posebne interese. Glavni cilj ove jedinstvene ilmijanske organizacije u glavnom je istaknut. Ona će nastojati u prvom redu da zadovolji onaj visoki poziv i dužnost koja joj se Kuranom i sunetom naređuje. Zato, ova jedinstvena organizacija i neće težiti za tim da postojeće izvjesne organizacije, u koliko su one potrebne da čuvaju i štite svoje posebne interese anulira, nego će nastojati šta više, da autoritetom jedne velike organizacije i njihove interese što više promiče, čuvajući ona svoj glavni zadatak vjersko-kulturnog podizanja nas muslimana, Kako smo to naglasili, i kako je već poznato našoj javnosti Akcioni odbor je pred Ramazan uputio apel čitavoj ilmiji da pristupi organizovanju jedinstvene ilmijanske organizacije sa glavnim i temeljnim zadatkom, da muslimane podiže u vjersko-moralnom i kulturno privrednom pravcu. Uz ovaj apel su upućena i pisma, postojećim ilmijanskim organizacijama u kojima su umoljeni da po ovom pitanju povedu raspravu i donesu zaključke. Kako smo upućeni ova pojedina udruženja će iza Ramazanskog Bajrama sazvati svoje upravne odbore, koji će po ovom pitanju donijeti svoj zaključak. Preko Ramazani šerifa to nije bilo moguće učiniti, pošto se veći dio funkcionera ovih društava ne nalazi u sjedištima samih društava. Kako je ovo pitanje od velike važnosti i jedno od gorućih pitanja našeg napretka Akcioni odbor je za organizovanje jedinstvene ilmijanske organizacije upućuje ovim prilikom ponovno apel čitavoj ilmiji i pojedinim bratskim udruženjima moleći ih, da po ovom pitanju što prije donesu svoje zaključke i da ovo pitanje raspravе, kako bi se moglo pristupiti konačnom radu oko ove organizacije. U glavnom smo istaknuli šta bi bili glavni ciljevi ove organizacije. To bi bio rad u duhu navedenog ajeti kerima i hadisi šerifa, koji moraju biti ideja vodilja svakog muslimana, a naročito svakog člana ilmijanskog staleža. Ova jedinstvena organizacija treba da vodi muslimane u vjersko-kulturnom i privrednom životu, da ih upoznaje sa uzvišenim načelima Islama pomoću najzgodnijih sredstava za podizanje i osvješćivanje kao hutbi, vazova, raznih poučnih brošura i svoga lista, koji bi bio regulator čitavog našeg vjerskog života, te davao upute i inicijativu u svakom pogledu. Istaknuto je, da u okviru ove velike organizacije mogu da se zadrže i druge podorganizacije u koliko bi se ukazala potreba za njihovo opstojanje. Upućujući ovaj apel ilmiji sa ovim obrazloženjima molimo ih da ovo pitanje smatraju kao hitno, te da se konačno pristupi organizovanju ove jedinstvene ilmijanske organizacije.

Tufo Muhamed,
prof. Šeriatske sud. škole.
Mujagić Muhamed,
vrh. šer. sudija.

ODLIKOVANJA.

U ime Nj. V. Kralja Kr. Namjesnici odlikovali su:

Hamdiju Buturovića, starješinu sreskog suda u Ljubuškom, ordenom Jugoslavenske krune 4 reda.

Ibrahima Ljutovića, starješinu sreskog suda u Bileću, ordenom Jugoslavenske krune 4 reda.

Avdiju Glavovića, državnog tužioca u Mostaru, ordenom Jugoslavenske krune 4. reda.

Smaila Delića, starješinu sreskog suda u Cazinu, ordenom Jugoslavenske krune 4 reda.

PREMJEŠTEN.

Ukazom Kr. Namjesnika premješten je Muhamed Pašić, sreski šeriatski sudija iz Bara, sreskom sudu u Čajniče.

Križaljku u broju 12. našega lista pravilno je riješio Brčkalija Kemal, učenik I. razreda gimnazije, te je kao nagradu dobio knjigu »Kratka nauka islamske vjere«, od prof. Hafiz Muhameda Pandže.

Ako pomažete svoj jedini sedmični muslimanski list činite uslugu svojoj zajednici i omogućujete da se ovaj list što bolje razvije i tako učini još većih usluga vjerskom, kulturnom i privrednom podizanju nas muslimana.

Štampa i muslimani

Kadgod se počne pisati o muslimanima u našoj Kraljevini i ulozi muslimanske štampe kod nas, sa bolom u duši, moram konstatirati i doći do takvog zaključka, koji je porazan za sve nas muslimane u našoj Kraljevini. Žalosna je činjenica da mi nemamo naše dobro razvijene štampe.

Ova me činjenica nagoni da kažem, da smo u tom pravcu nesvjesni i da smo daleko od progresa, koji vodi napretku Islama u našim krajevima. Ova žalosna konstatacija će vrijediti sve dotle, dok se mi ne lupimo jednom šakom u glavu, pa odlučno ne reknemo **»ovako više ne ide, našu štampu moramo čitati i pomagati je, nema nam ni kulturnog ni prosvjetnog napredka bez štampe«.**

Poznavati vrijednost štampe u današnjici je od naročite važnosti za naš progres, kada vidimo da na sve strane niču razni dnevnici, tjednici i mjesečne revije. Mi vidimo da između tih novih listova ne niče niti jedan muslimanski list. To su činjenice koje porazno djeluju na nas muslimane, jer mi u Bosni i Hercegovini predstavljamo jaku i veliku zajednicu.

Jest brojčano smo jaki, ali na našu veliku žalost naša štampa i naša knjiga je vrlo slabo zastupana u kulturnom životu Bosne i Hercegovine.

Žalosno je da imamo jedai list koji izlazi samo jedan put u sedmici, pa i taj je sa takovom tiražom, da je zaista sramota i govoriti o tome u koliko se on primjeraka štampa, kad u našoj državi ima milijun i 800.000 muslimanskog stanovništva.

Mojim 5-godišnjim radom na tome polju stekao sam uvjerenje, da je ovakovom stanju naše štampe u velikoj mjeri kriva i naša duhovna i svjetovna inteligencija, pa i ti takozvani naprednjaci, koji na sva usta trube o tome, kako je potrebno podizati i prosvjećivati našu zajednicu, ali nigdje u tom pravcu naročito o razvijanju naše štampe i knjige da iznesu konkretnije predloge i da raznim predavanjima to popularišu među našim širokim narodnim slojevima.

Najveći dio odgovornosti za slab uspjeh kako naše štampe tako i naše knjige, svakako pada na naše naprednije elemente, koji su dužni svome narodu pomoći, kulturno ga podizati i davati duševne hrane, kao i uputiti ga na puteve, kojima će on to moći postignuti.

Naš muslimanski svijet je veoma poslušan, pa uputstva ovakove vrste, kao i držanje predavanja o ulozi, moći i značaju štampe i knjige, doprinijelo bi velik obol napretku naše štampe, koja bi bezuvjetno blagotvorno djelovala na narodni život.

Ali na žalost mora se konstatovati da u ovom pravcu do sada nije ništa učinjeno i da tu nema inicijative od onih krugova, koji su dužni da živom riječju rade na razvijanju naše knjige i naše štampe.

Ovo je dokaz, sa kojim se može shvatiti, da ni naši prosvjećeniji krugovi ne shvaćaju veliku ulogu štampe u kulturnom razvitku naroda, pa kako se to onda može od širokih masa očekivati.

Asim Šabanović.

PODLISTAK:

Kur'an

(Nastavak.)

To je onaj uzvišeni zadatak koga su prvi muslimani vršili i po kome su proglašeni najboljim narodom samo za to što su ljudima naređivali da rade dobra djela, što su ih sprječavali da čine poroke i opačine i što su vjerovali svesrdno u Boga, što ih je priječilo od zabluda i suzdržavalo ih od nasilja. Kuran nije govorio o nekoj prednosti Arapa pred nearapom, nego je naglasio da prednost imaju samo oni ljudi, koji ispunjavaju ove napred navedene zapovijedi, kojima se naređuje prosvjećivanje i upućivanje ljudi na dobro. Ti koji vrše te velike i visoke dužnosti mogu pripadati kome bilo narodu i oni će samo vršeći svoje visoke čovječanske dužnosti steći taj položaj superiornosti.

Sa ovim principom otpali su svi ostali principi i temelji na kojima su se zasnivali odnosi između muslimana i ostalih naroda. Kada bi po prirodnom razvitku stvari došli u položaj, da osvoje neki kraj ili zavladaju nekim narodom onda bi ih pozvali da prihvate od one tri stvari jednu prije nego bi došli do sukoba ili borbe. U prvom redu bi im ponudili da prime Islam, pa ako bi primili Islam onda bi se u svim pravima potpuno izjednačili, te među njima nije postojala nikakva razlika. Ovo je stvar koja je za ono doba više nego čudna. To se događalo u doba kad ni najvećim misliocima nije moglo ići u glavu, da bi u svemu mogao biti jednak pobjeditelj i pobjeđeni. Među tadanjim savremenim narodima je vladalo mišljenje da se pobjeđeni i pobjeditelj ne mogu nikako izravnati u pravima i ta se razlika na svakom koraku opažala. Pobjeditelj nikada nije htio svome poraženom neprijatelju dati ista prava, pa čak nije dopuštao niti da se makar jedan član pobjeđenog naroda postavi u neko zakonodavno tijelo, da bi mogao makar i prividno zastupati interese svoga naroda. Kuran je i pobjeđenom dao ista prava koja uživa i pobjeditelj i učinio ih jednom cjelinom ne dopuštajući da budu krnjena prava ljudi, pa makar oni bili i poraženi. Kad ne bi neki narod htio da primi Islam, pozvali bi ga da plaća danak i to u neznatnoj mjeri i u mnogo manjoj količini nego što bi plaćli poreze i namete svojoj vlastitoj državi. Ostavili bi netaknute zemlje, gradove, vjeru, običaje, hramove i sve drugo. Niko ih nije smio pometati i dirati. Muslimani su im štitili i branili živote i imetke isto onako kao što su i sebe branili.

U ono doba ovakav postupak je mnogo interesantniji od onog prvog, pa i u današnjici on predstavlja jednu naročitu pojavu. Muslimani su nastojali da potpuno očuvaju individualitet i slobodu naroda koji im se je pokorio, dok i danas vidimo nastojanja osvajalačkih naroda, da se pobijeđeni narodi što jače potisnu, pa se prema njima ne pokazuje kakva susretljivost i svejedno je da li će se taj poraženi narod održati ili će propasti. Šta više udešava se postupak da bi toga poraženog naroda što prije nestalo i da bi iščezao, pa da mjesto njega pobjeditelji zauzmu njegove zemlje i krajeve. Pobjeditelji se nisu zadovoljavali s tim da uz neznatni danak štite i čuvaju prava pobijeđenih naroda. Vjerski fanatizam ih je gonio da ruše i uništavaju hramove i bogomolje poraženih i pobijeđenih naroda i da ubijaju svećenike i vjerske starješine. Ovakav interesantan postupak koji teži za uništavanjem poraženih naroda vidimo da se događa i u današnja novoga vijeka gdje se savremeni kolonijalni imperijalizam ne može da zadovolji da mu podjarmljeni narodi plaćaju određene poreze da bi im zato bila zaštićena njihova prava, nego se nastoji da podjarmljeni narodi potpuno nestanu i izumru, kao što je to slučaj u Americi. Tamo vidimo primjera gdje su čitavi narodi izumrli pod pritiskom savremenog kolonijalnog imperijalizma.

Ako bi jedan narod odbio i plaćanje danka, onda bi mu tek bio naviješten rat. A kakvi su bili ratni uslovi kod muslimana? Ti ratni uslovi su se zasnivali na najpravednijim principima, koji u tom pogledu nadmašuju i današnje ratne propise a da i ne govorimo o ratnim propisima onoga doba. Kuran izričito ističe da je ratovanje među narodima jedna socijalna potreba kojom ljudi u izvjesnim časovima uređuju svoje sporove pa zato kaže: **»Da nije Bog dao ljudima da se međusobno bore, zemlja bi se pokvarila«,** ali odmah zatim ističe i naređuje muslimanima da budu pravedni kad ratuju pa kaže: **»Neka vas nipošto ne navede mržnja neprijatelja koji hoće da vam zaprijeti pristup Kabi da nasilje počinite. Pomozite se u dobrim djelima i pobožnosti, a nemojte se pomagati u grijehu i međusobnom neprijateljstvu«.**

Kuran naređuje da u ratu ne smije biti neprijateljstva koje prouzrokuje nepotrebno ubijanje i mrcvarenje. Zabranjuje ubijanje staraca i djece pa kaže: **»Ne činite nasilja! Zaista Bog ne voli one, koji nasilja čine«.**

Što se tiče zarobljenika, Kuran naređuje da im se dobro čini, da se na njih ne čini pritisak i da se liječe ako budu ranjeni.

(Nastaviće se.)

Politika i privreda

Uloga dra Mehmeda Spahe u politici kao vođe Bosne i stav njegovih pristaša [illegible]

Politika je danas riječ, koja je poznata i u najzabitnijem selu, ali istodobno i riječ o kojoj je malo ko razmišljao, šta ista zapravo znači. Već dugo vremena pratim razvoj naše unutarnje političke situacije, međusobne borbe stranaka i ličnosti, pa sam došao do zaključka, da se politika kod nas t. j. u Bosni i u riječi i u radu političkih ljudi suprotno shvaća od n. pr. shvatanja te riječi i političke borbe u Srbiji, Sloveniji i Hrvatskoj.

Vrlo je poučno malo pogledati na rad političkih ljudi u predratnoj Srbiji. Odmah ću na početku naglasiti, da je i kod srbijanskih političara bilo sa realnoga gledišta dosta pasivnosti. Ali političari u Srbiji, pa i najveći procenat njihovih pristaša shvatili su politiku i političku borbu sasvim drugačije, nego li što smo je mi u Bosni do sada shvaćali. Glavna briga gotovo svakoga političara u Srbiji bila je upućena u pravcu podizanja područja koje je zastupao kao narodni poslanik na polju privrednog napretka toga teritorija, a s time u vezi i privrednoga osposobljavanja svoga pristaše za izdašnu borbu u svakom pravcu. Nije danas nikakova tajna, da je velika većina srbijanskih političara bilo direktno ili indirektno zainteresovana u raznim privrednim tekovnim poduzećima. Njihovo političko djelovanje i politička borba Srbijanaca uopće ima vidnih rezultata; jer mnogi srbijanski političari, kada su dolazili u položaj da budu i u opoziciji, bili su u mogućnosti, da mnogim svojim pristašama preko svojih prijatelja u raznim privrednim ustanovama omoguće potrebnu zaradu, jer su u svom političkom djelovanju, kada su bili na vlasti praktično shvatili svoju političku dužnost i u političkom djelovanju dali prvenstvo privredi i privrednom podizanju, dok su rad i intervencije oko sitnih i ličnih interesa prepuštali stalno u nadležnost i kompetenciju svojih partijskih organa. Ne trebamo ovdje isticati zasluge srbijanskih političara kod raznih državnih poslova, koji su se obično izvodili u krajevima, gdje je bilo i njihovo političko djelovanje, a pored svega treba naročito uprijeti prstom u današnju industriju na teritoriju predratne Srbije, koja će, ako se bude još kratko vrijeme ovako lijepo razvijala, zauzeti dominantan položaj u našoj državi. Ilustracije radi ovdje ću istaknuti jedan svoj razgovor, o samo jednom industrijskom mjestu u Srbiji, t. j. Leskovcu, sa predsjednikom Saveza trgovačkih udruženja g. Vojinom Varoščićem iz Skoplja, koji mi tada reče:

da je financijska snaga Ljeskovčana danas jača, nego li snaga svih privrednika u krajevima Bosne i Hercegovine.

A gdje je sada druga industrija, koja se nalazi u ostalim mjestima Paraćinu, Kruševcu, Kragujevcu, Nišu, Beogradu itd.

Eto, kako se praktično shvaća politika i političko djelovanje u Srbiji, a za nas nije ni malo manje od interesa i djelovanje političara u Sloveniji.

Čitavo djelovanje svih slovenačkih političara moglo bi se sasvim slobodno obilježiti, umjesto kao političko djelovanje, zapravo kao plansko privredno djelovanje za podizanje Slovenije kao kraja, te osposobljavanje svakog sela, svakoga pojedinog čovjeka za borbu za politička prava sa uporištem, koje je osigurano privrednim prosperitetom. Govoriti o današnjem privrednom stanju u krajevima Slovenije, mislim da je nemoguće, jer stojim na stanovištu, da ni živom ni pisanom riječi to se ne da opisati, nego treba tamo otići i to samo živim okom vidjeti. A ja sa svoga gledišta obilježavam privrednu situaciju u Sloveniji tako, da kažem, uvjerenja sam da u Sloveniji nema niko nezaposlen, jer je sve uposleno, pa bilo u domaćim ili stranim preduzećima.

Ištao sam po redu. Najprije sam spomenuo političko djelovanje u Srbiji, pa na drugo sam mjesto stavio Sloveniju, dok bi zapravo radi praktičnog shvaćanja političkog rada i prave političke koristi, trebalo na prvu mjesto staviti slovenske, pa tek onda srbijanske političare. Na treće mjesto stavljam djelovanje hrvatskih političara. Iz ovoga moga stava može se odmah razabrati, da ja sve to promatram isključivo kao privrednik i sa privrednoga gledišta, jer sam čvrstoga uvjerenja, da dnevna politika treba da bude zasnovana na privrednom prosperitetu. Krajevi Hrvatske u privrednom pogledu su na dosta zavidnoj visini, ali odmah naglašavam, da to nije nikakova zasluga ni bivših ni sadašnjih hrvatskih političara, jer se, kako se može vidjeti glavno djelovanje hrvatskih političara svodi na nazne parade i proslave (proslava rođendana dra Vlatka Mačeka, 100-godišnjica hrvatske himne, isticanje hrvatskoga trikolora i sl.), čime se opajaju hrvatske široke mase, dok stranci i strani kapitali u hrvatskim krajevima triumfiraju i polako ali sigurno uzimaju cjelokupnu privredu u Hrvatskoj u svoje ruke.

Konačno, zadnje mjesto — nažalost — u političkom djelovanju kao i koristi koja iz ovog političkoga rada nastaje do sada, imade Herceg-Bosna. Razne su okolnosti zašto je Bosna bila uvijek na zadnjem mjestu, ali svakako priznati se mora, da mnogo krivice za to snosi način političke borbe u ovim krajevima. Ono sve što je bilo ne treba nabrajati, jer smo mi svega toga i te kako svjesni, ali danas treba tomu obratiti naročitu pažnju, kada u sadanjoj kr. vladi kao pretstavnik politike ovih krajeva sjedi g. dr. Mehmed Spaho, jak i uplivan kao nikada prije. On je uspio da se afirmiše ne više samo kao vođa jedne političke partije, nego je danas on općenito smatran kao politički vođa Herceg-Bosne.

I mi kada smo danas u dosta povoljnoj situaciji, kada su se zbrisale mnoge političke i partijske opreke, imademo sreću, da u osobi g. dra M. Spahe vidimo nesamo političara, nego i jakog privrednog stručnjaka. I sada, kada je položaj takav da se omogući g. dru Mehmedu Spahi ono pravo političko djelovanje, kakovo jamačno on sebi odavna želi, da sa svoga visokog položaja i sa svojim velikim autoritetom pomogne nam općenito svima, mi opet padamo u velike greške, koje se uopće mogu činiti i obraćamo se njemu za najneznatnije stvari,

da on kao politički vođa, kao jedan od najistaknutijih članova u današnjoj našoj vladi, namješta podvornike u raznim državnim nadleštvima ili pak sitne činovnike, pa da čini slične beznačajne usluge, tražimo od njega hitno premještanje činovnika, mijenjanje općinskih uprava itd.

Upitajmo se svi, zar to nijesu neoprostive greške svakoga pojedinoga ili pak i cijelih grupa, koji to od njega, često puta i imperativno, traže. Ja ne kažem nipošto da i ovomu ne treba posvetiti pažnju, ali naglašavam da ovo ne smije nikako dolaziti na prvo mjesto i velim, da mnoge stvari koje se često od g. dra Spahe traže, nijesu nikako njegova dužnost, jer takove poslove nikada i ni u jednoj stranci ne rade vođe, nego obično narodni poslanici i uplivnije mjesne političke ličnosti. Međutim mnogi traže sve i uvijek samo i direktno od g. dra Mehmeda Spahe. I naravno, mjesto da se on posveti onomu što mu je želja, što mu je pravi poziv, on se mora baviti spomenutim sitnicama, koje su od koristi samo za pojedince, dok su — ako se pravo uzme — beznačajne za općenitost. Nijesmo možda ni svjesni koliko mu otimamo dragocjenog vremena za te neznatne stvari, u kojem bi vremenu on mogao da pravi velike i krupne poteze *od opće koristi.*

Povucimo malu paralelu između onoga što od njega tražimo, da on čini i u velikoj mjeri to svršava, te onoga opet što bi on zapravo trebao da čini, a na to tek kadkada može da dospije.

Je li važnije na pr. namjestiti, recimo 1000 podvornika ili pak uspjeh njegove intervencije, da se dozvoli sadnja duhana srezovima fočanskom, čajničkom, srebreničkom, vlaseničkom itd. Uspjehom ove intervencije narod će se ovih srezova pomoći toliko, da će to donijeti više koristi, nego li kada bi sva podvornička mjesta u Bosni i Hercegovini zaposjeo.

Traženje najhitnije da se premjesti koji činovnik, ili traženje kakovog novog činovničkog mjesta, raznih promaknuća i sl. dali je na pr. važnije od osiguranja kredita za gradnju pruge Ustiprača—Foča, za gradnju Unske pruge, gdje će se pored ostaloga na hiljade našega neuposlenoga svijeta zaposliti. A koliko će tek od izgradnje ovih pruga imati opće koristi cijela privreda ovih krajeva, koja će poslije biti u stanju da osposobljena i jaka mnogom čovjeku pruži rada i hljeba.

Neće biti suvišna i napomena, ako kažem, da i oni koji polaze sa partijskog gledišta moradu biti na čistu, da svako namještenje u državnu i općinsku službu znači prepuštanje dojučerašnjega svoga pristaše sjutrašnjem režimu.

Je li važnije na pr. da vodi brigu i troši vrijeme baš g. dr. Mehmed Spaho oko promjene ove ili one općinske uprave (kada će se kod svake općinske uprave jednako morati namet plaćati) ili je važnije, da se on brine da u upravu željezare u Zenici dođe iz naših krajeva osam ljudi, gdje su do sada bivali jedva po dva do četiri. A koliko bi on mogao da koristi, kada bi mu se dalo vremena, da slično učini kod izmjena uprava Narodne, Hipotekarne, Privilegovane agrarne banke, Poštanske štedionice, uprave fondova i velikoga niza drugih državnih privrednih ustanova, kojih je veliki broj od oslobođenja do danas bio pošteđen od ijednoga člana uprave ili nadzornoga odbora od ljudi iz ovih krajeva.

Da me konačno ne bi ko krivo razumio, pa neka mi se dozvoli kazati, da i ja znam što je zulum jednog nadutog državnog činovnika, znam šta znači i povjerenje naroda u jednu općinsku upravu, znam šta znači i nevolja pojedinaca, kada traže službe, ali opet kažem,

da griješimo, ako ovo stavljamo na prvo mjesto, a ne ono što naš vođa sam od sebe čini i radi (sadnja duhana u srezovima, gdje je to bilo zabranjeno, gradnja željezničkih pruga, uprave državnih privrednih preduzeća, uspostava islamske akademije u Sarajevu ,donošenje zakona o I. V. Z., zakona u kolonizaciji u krajevima Bosne i Hercegovine, a toga ima još koliko se god hoće. Radi ilustracije ću nabrojiti: proučavanje plana izgradnje širokotračne pruge Doboj—Banjaluka, osnivanje filijala Priv. agrarne banke u našim krajevima, osiguranje jednostavnih kredita putem Narodne banke, Poštanske štedionice itd. koje do sada nažalost, naš svijet nikako ne može da iskorištava, osnivanje filijale Prizada, koja bi mnogo mogla pomoći našem izvozu itd.

Prepuštam svakomu na razmišljanje, da li da se i dalje griješi i naša cijela politička borba uputi u pravcu sitnih koncesija za pojedince i samo radi tih sitnih koncesija preko 150 hiljada pristaša g. dra Mehmeda Spahe pored još toliko drugih istomišljenika, koje on danas iz Bosne pretstavlja u JRZ, stoji stalno mobilizovano za te sitne koncesije ili

da se naša politička borba, ako hoćemo da se njome svi koristimo uputi u pravcu općeg privrednog pridizanja, a to znači, skrajnji je čas, da se političko djelovanje i sa naše strane realno shvati, pa da naša politička organizacija služi za naše privredno jačanje.

Ahmed Mešinović.

Islamske temeljne dužnosti

Motto: Islamsko vjerovanje sastoji se od pet stvari i to: 1) Vjerovati da je Bog jedan, a Muhamed a. s. njegov poslanik, 2) Obavljati pet vakata namaza, 3) Davati zekat, 4) Postiti mjesec ramazan, 5) Ko može treba hadž da obavi.

Ovaj se hadis nalazi u Buhariji, a prenosi ga Abdullah ibni Omer od Muhamed a. s.

Iz ovoga se hadisa razumije to, da jedan čovjek koji hoće da bude član najjače i najsigurnije vjere — Islama, mora obavljati ovo gore spomenutih pet koristonosnih dužnosti. Ove dužnosti nijesu došle da čovjeka opterete, nego su došle za njegovu dobrobit, kako na ovom prolaznom tako i na budućem vječnom svijetu. Sve štogod nam je uzvišeni Islam naredio, može se obavljati bez ikakve poteškoće i u tome nam ima velika korist, a štogod je zabranio, tu je velika šteta. Bog dž. š. u Kuranu kaže: Bog neće opteretiti nikoga više nego što može podnijeti.

Spomenuto je, da je prva od ovo pet dužnosti, vjerovati da je Bog jedan, a Muhamed a. s. njegov poslanik. Da Bog uistinu ima svjedoče nam predmeti i pojave oko nas, a da je jedan svjedoči nam sami poređaj predmeta koje vidimo oko sebe. Da ima više Bogova nebi bilo ovakoga poređaja, niti bi teklo sve u redu, kao što to vidimo. Na primjer, mi vidimo zvijezde koje idu svaka po svojoj putanji i nikada među njihovim kretnjama ne nastane poremećaj, niti kakav sudar. Može li taj poredak sam po sebi opstojati? Ne, nikako, jer mora biti neko ko će ga držati i sa njime upravljati, a to je Bog dž. š.. Na hiljade i hiljade predmeta oko nas svjedoči nam, da Bog ima.

Sada ću navesti jednu priču našeg imama Azama. Živio neki čovjek u vrijeme Imama Azama, koji je nešto vrlo malo naučio i zamislio se filozofom, ali nikako nije vjerovao da Bog ima. Rekao je tadanjem halifi, ko mi od tvojih učenjaka dokaže da Bog ima, ja ću i priznati, u obratnom slučaju neću.

Halifa znajući sposobnost Imami Azama, pozove ga da mu odmah dođe. Imam se je odmah uputio na put, da bi na vrijeme halifi došao. Trebao je doći u podne, a kako je imao preći preko vode zadržao se je i došao u ikindiju. Halifa očekujući ga, počeo je da se ljuti. Došavši ikindijski vakat, Imami Azam dođe među njih. Odmah im se stane ispričavati zašto je zakasnio i kaže: Ja sam morao preći preko Tigrisa i kada sam došao na obalu nije bilo lađe da odmah pređem. Čekajući na obali, kada se pomoli niz vodu nekoliko dasaka i balvana i kada su preda me došli sastave se te tako lađa postade i ja u nju sjednem, te pređem na drugu stranu. Onaj mudri »filozof« mu reče: Gdje će se lađa bez majstora napraviti? Imam mu odgovori: Ja kako će po tvom mišljenju ovaj svijet sam od sebe postati i ovako uredan biti?

Da je Muhamed a. s. uistinu njegov poslanik imamo više dokaza, od kojih je najglavniji taj, što mu je objavljena najuzvišenija Božija knjiga — Kuran. Da je uistinu od Boga dokazuje nam to, što joj niko ni najmanjoj suri, pa ni samom ajetu ne može slično donijeti Tadašnji najbolji arapski govornici i jezičari htjeli su da imitiraju Kuran, al nijesu mogli jer ih je On sa svojim nedokučivim stilom nemoćnima učinio. Još od dokaza njegovog poslanstva su: mudžize, njegovo uzorno vladanje, brzina širenja Islama, tumačenje prošlih i budućih događaja i t. d.

Na drugom mjestu dolazi pet vakata namaza klanjati. Namaz je naređen muslimanima jedanaeste godine po poslanstvu i to baš onda kada je Muhamed alejhisselamov miradž bio. Prvi puta mu je bilo naređeno da se klanja pedeset namaza dnevno, ali na njegovu molbu su skraćeni samo na pet. Ali treba znati da ovo pet namaza kada se valjano obave vrijede kao i onih pedeset, koji su prvi puta bili naređeni. Sami miradž je jedan od dokaza, da je Alejhisselam uistinu Božiji poslanik.

Čovjek obavljajući namaz pokazuje najvišu poniznost prema Bogu dž. š. i

sebe smatra sasma ništetnim prema Božijoj moći. Kuda treba veća poniznost nego kada čovjek u namazu na sedždu pane. Najuzvišeniji dio svoga tijela — lice, meće na ono mjesto, gdje mu noge stoje, namaz je također koristan i sa higijenske strane, a naročito uz ramazan. Naročito sa higijenske strane je dobar abdest, koji čovjek mora uzeti prije nego što počne klanjati namaz. Svaki pravi musliman najmanje pet puta dnevno mora oprati one dijelove tijela, koji su najizloženiji nečistoći. Islam, još prije trinaest i po vijekova, kako se je za svakudobrobit čovječju pobrinuo, tako se je pobrinuo i za zdravlje. Islam, kao najuzvišenija vjera i vjera razuma ne smatra ibadetom, ako jedan čovjek što manje (ili nikako) vode na svoje tijelo upotrijebi, nego naređuje, da se nijedan vjerski obred nemože obaviti prije, nego što se čovjek neće očistiti. Sada predpostavimo, da li se i u kojem slučaju može reći za jednog čovjeka, koji valjano obvalja sve islamske naredbe, da je nečist?

Na trećem je mjestu spomenut zekat, (sadaka). Propisat je muslimanima druge godine po hidžretu. Vjera Islam naređuje da bogataši imaju potpomagati siromahe. Oni koji imaju, ali neće da ih potpomažu čeka velika kazna, što se jasno vidi iz ovoga ajeta« Oni koji gomilaju (na kamaru meću) zlato i srebro, a ne dijele ga na Božijem putu, ti (Muhamede) njih obavijesti da će biti kažnjeni sa džehenemom. Bez sumnje je bolji onaj, koji daje, nego onaj kome se daje. Siromah se ni u kojem slučaju ne smije odbiti, nego, koliko se može treba ga potpomoći. Treba znat i to, da Islam koliko god naređuje bogatašima da dijele, toliko isto siromasima naređuje, da ne smiju iskati (prositi) osim u velikoj nuždi.

Davanjem zekata musliman se na prvom mjestu odužuje Bogu dž. š. a na drugom mjestu ublažuje slabo materijalno stanje svoga brata muslimana, Muslimani da se drže ove koristonosne islamske naredbe, te bogatiji da potpomažu siromašnije, ne bi sigurno pali u ovako slabo materijalno stanje. Naš narod kaže, nema mu nafake, kada tko u imetku strada. Tačno, gdje će imati, kada on od one nafake, koju mu je Bog dao ,neda, da se iko koristi osim njega. A ne zna, da onaj vrlo mali dio, kojeg on daje, čisti i čuva sav njegov imetak, od raznih nesreća i nepogoda. Čovjek koji dadne zekat, te ono imetka što mu ostane izgleda isto kao kada čovjek vidi zapušten voćnjak, a drugi dođe pa ga očisti i obreže. Tako i imetak ostane čist i lijep, kada se zekat dadne. Zekat je stavljen u dužnost bogatim musimanima i time zagarantovana bezbijednost muslimanskih siromaha.

Dalje se spominje post. Bog dž. š. u Kuranu paže: »O musimani, propisat vam je post, kao što je bio propisat i onima prije vas«. U šabanu druge godine po hidžretu je došla naredba da se posti mjesec ramazan, te da se pri koncu posta daje sadaki fitr (vitre). Propisana je zato pri koncu ramazana, te bi se i siromasi što bolje mogli uz bajram — to muslimansko veselje, provesti. Još prije, nego što je post naređen Muhamed a. s. je imao običaj postiti 10 dan muharema (jevmi ašura). Kada je došlo naređenje da posti mjesec ramazan, onda je rekao: »Ko hoće neka ga posti (10 dan muharema), a ko hoće može da mrsi«. Čovjek kada posti treba da ostavi pored jela i pića i gibet (ogovaranje), ružne riječi, odnošaj sa ženama i laž.

Ebu Hurejre kaže da je Alejhiselamu rekao: »Ko ne ostavi laž i posti sa tom laži, neka zna da Bogu dž. š. nije od potrebe da on ostavi samo jelo i piće«. Jelo i piće je samo po sebi dozvoljeno jer bez njega čovjek ne može biti, a gibet i laž su zabranjeni, te prema tome ako bi se postilo samo od jela i pića, a od drugoga ne, onda mu od takvog posta koristi nema. Ukratko o ovome bi se moglo reći, da takav čovjek ostavlja halale (jelo i piće), a vrši harame (gibet i laž).

Čovjek posteći kada ogladni, sjeti se i one jadne sirotinje, koja nema šta da večera ili ruča. Osjetivši glad i videći kako je biti gladan, sjeti se i jadne sirotinje. te ga želja povuče da je potpomogne.

Kolikogod je Islam propisao i naredio post, za korist čovjeka na ovom i budućem svijetu, toliko ga isto naređuje i propisuju liječnici, glede čovjekova zdravlja. Mnogi drže, da šteta koja čovjeku dođe, dolazi uslijed posta. Istina je da šteta može da nastane i kod onih koji poste, ali samo onda, ako čovjek nema umjerenosti u jelu i piću prilikom mršenja (iftara). Post je kod mnogo slučajeva jedini lijek, kao na primjer kod onih koji imaju preveliku težinu, koja nastane uslijed previšeg jela, te kod povišenja sopstvenog pritiska. Arterije (žile koje idu od srca prema tijelu) prouzrokuju u čovjeku neki pritisak, koji ga veoma muči. I u ovakom slučaju je najbolji i može se reći jedini lijek, naš post. Post se propisuje i za one, koji imadu nerazmjernu težinu to jest visina centrimetara preko metra ne odgovara njegovoj težini.

Treba razumjeti i to, da je post propisat samo za zdrave, a nikako za bolesne ljude. Jer je Islam takova vjera koja ide za dobrobiti, a nikako na štetu ljudsku.

Na zadnjem mjestu je spomenut hadž. Bogati muslimani pored toga, što su obvezani da daju zekat, obvezani su još i time, da odu, ako ne više, a ono bar jednom u vijeku na hadž. Najglavnija svrha hadža jest, međusobno upoznavanje muslimana i zdogovaranje o svojim zajedničkim poslovima.

Ovim bi bio u najkraćim potezima obrađen ovaj spomenuti hadis, u kome je sadržano cijelo islamsko vjerovanje i o kome su napisana cijela djela. Bože zadrži nas na ovom putu, koji je najispravniji, a naša srca napuni sa ljubavlju prema Islamu i udijeli nam od Tvoje ogromne dobrote ono, što će nam koristiti na ovom i budućem svijetu. Hvala Bogu, kada nas je učinio članovima najjače zajednice — Islama.

S. Bradarić.

MUSLIMANI I JUGOSLAVENSKA RADIKALNA ZAJEDNICA.

Pod gornjim naslovom donosi jednu bilješku skopski list »Vardar« i piše:

»Celokupna sarajevska štampa u raznim napisima poslednje nedelje konstatuje da je organizacija Jugoslavenske Radikalne Zajednice u celoj Bosni i Hercegovini već izvršena. Svi muslimani iz grupe g. Spahe već su prišli ovoj političkoj formaciji, odnsono njenim lokalnim organizacijama. I muslimani i pravoslavni sarađuju u ovim organizacijama najlojalnije«.

SIJELO »NARODNE UZDANICE« U STOCU.

Na 15. o. mj. priredio je mjesni Odbor Musl. kult. društva »Narodna Uzdanica« — ramazansko sijelo u svim prostorijama kafane »Korzo«, koje je iznad svakog očekivanja dobro spjelo.

U dupke punim prostorijama kafane »Korzo« sijelo je otvorio sa pozdravnim govorom pretsjednik mjesnog odbora g. Muhamed Bukić, pozdravivši sve prisutnne i zahvaljujući im se na posjeti. Zatim sa žaljenjem konstatuje otsutnost većine činovnika-muslimana, koji neposjećuju priredbe »Narodne Uzdanice. Nadalje govornik izlaže u širim linijama rad mjesnog odbora »Narodne Uzdanice« u Stocu. Poslije ovoga održao je predavanje o »Narodnoj Uzdanici« g. Mustafa Šarić, maturant, u kojem je iznio historijat osnutka i rada »Narodne Uzdanice« na kulturno-prosvjetnom polju Bosansko-Hercegovačkih muslimana. Zatim je održao predavanje o Kongresu Evropskih muslimana u Ženevi, g. Mustafa Buzaljko, student prava, iznoseći značaj i cilj kongresa, koji je održan u mjesecu septembru t. g., a na kom je uzela učešća i delegacija Jugoslavenskih muslimana. — Oba gornja predavanja pobudila su među prisutnim velike interesovanje i saslušana sa velikom pažnjom i na kraju burnim aplauzom bila nagrađena.

Poslije ovog poučnog dijela programa, slijedio je zabavni dio, — solo pjevanje sevdalinki, otpjevane po našem simpatičnom i omiljenom tenoru g. S. Hajdaroviću, a zatim nevezana zabava, koja je u najboljem raspoloženju do u kosno noć potrajala.

Isti mjesni Odbor priređuje na 19. o. mj. »Mevlud« od Dr. S. Bašagića sa prigodnim predavanjima za ženske, — koji će se održati u mektebu iza teravi-namaza. I za ovu priredbu, među muslimanskim ženskim svijetom vlada veliki interes.

Stočanin.

KROZ ŠEHER - SARAJEVO:

VAKTIJA
Ševval 1354. (1935.)

Broj dana	Dan	December	Sunce izlaz s	m	Podne s	m	Ićindija s	m	Sunce zalazi s	m	Jacija s	m	Imsak s	m
1	Pet.	27	7	24	12	1	2	12	4	23	6	7	5	27
2	Sub.	28		25		1		13		23		7		28
3	Nedj.	29		25		2		13		24		8		28
4	Pon.	30		25		2		14		25		9		28
5	Utor.	31		25		3		14		26		10		28
6	Srij.	1		24		3		14		26		10		28
7	Čet.	2		24		4		14		27		11		28

»ISLAMSKI GLAS«
Nezavisni, kulturno-prosvjetni i informativni list.
Uredništvo i uprava: Vojvode Stepe Obala 7. I.
Čekovni račun Poštanske štedionice Sarajevo br. 1600.
Broj 13., godina I., dne 27. decembra 1935.

Našim poštovanim čitaocima!

Sa ovim brojem završavaju se tri mjeseca izlaska našega lista. Kroz ovo vrijeme smo nastojali uz velike moralne i materijalne žrtve da zadovoljimo onaj cilj' kome je imao »Islamski Glas« služiti. Moramo priznati da nijesmo naišli na ono razumijevanje, koje smo očekivali. Ali to nas neće ni malo u našem radu pomesti, mi ćemo i dalje nastaviti sa punim samoprijegorom da započeto djelo izgrađujemo i usavršavamo. Uvjereni smo da ćemo ipak naići na razumijevanje naše braće Muslimana, koja će nas u našem radu pomoći i tako nam omogućiti da potpuno izvršimo onaj zadatak komu je list namijenjen. Sa prvim januarom 1936. godine, naš list ulazi u drugo tromjesečje pa ovom prilikom apelujemo na svu braću muslimane, a naročito na naše poštovane čitaoce, da u svome krugu živo porade na širenju »Isalmskoga. Glasa«. Svi smo svjesni, da nam je ovakav jedan list nasušna potreba bez koje ne možemo biti. Ulaskom našeg lista u drugo tromjesečje, molimo sve naše čitaoce i pretplatnike, da nam podmire pretplatu za list i da uz to nađu još kojeg pretplatnika, te tako osiguraju »Islamskog Glasu« nesmetan izlazak. »Islamskom Glasu« nije potrebna nikakva druga materijalna pomoć, nego samo to, da pretplatnici na vrijeme podmire pretplatu. A to nije nikakva žrtva niti veliki izdatak. Tu žrtvu može svaki naš čovjek podnijeti, i mjesečno žrtvovati 6.— dinara za svoj jedini islamski list, koji nastoji da sva naša pitanja koja interesuju našu zajednicu raspravi na doličan i dostojan način, da o svim našim potrebama iznosi mišljenja svih onih, koje interesuje napredak naše islamske zajednice. Naši čitaoci su osvjedočeni da je »Islamski Glas« kroz ova tri mjeseca dolično izvršio svoj zadatak, a da je bilo veće pomoći naših pretplatnika i da su redovito ispunjavali pretplate uplaćivane sigurno je da bi i »Islamski Glas« mnogo više učinio.

U ovaj svečani bajramski broj priložili smo naše čekovne uplatnice pa molimo sve naše pretplatnike, koji nam nisu podmirili pretplate, da nam to odmah učine, a osim toga da nam i za slijedeće tromjesečje pretplatu podmire, jer na takav način omogućuje tome svome jedinom listu da redovito izlazi i da zadovolji svom postavljenom cilju. Nećemo mnogo govoriti o toj potrebi, da taj naš list izlazi jer je to svakome jasno, nego ćemo ovaj put apelovati na hamijet naših čitaoca, da učine tu malu neznatnu žrtvu i tako pomognu tu našu kulturnu potrebu.

Uz mahsuz selam — UPRAVA.

SARAJEVO ĆE DOBITI NOVU RADIO STANICU.

Potpisom nove uredbe o radiofoniji između Ministarstva pošte i Radio Beograd a. d. podignut će se u Beogradu radio stanica u jačini od 100 kilovata. Beogradska radiostnaica će biti premještena u Sarajevo.

Idul-fitri

Blagoslovljeni dani Ramazani šerifa prođoše. Preko 400 miliona muslimanske braće okrijepljene u postu i duhom preporođene dočekuje velike dane Idul-fitra da ih proslave i da se u tim danima u radosti svojoj u čvrste redove stisnu i zbiju. Ovi veliki dani treba da u nama pobude svijest i osjećaj da podnoseći žrtve i gledajući uspjeh tih žrtava osjetimo radost u dušama svojim da smo se odazvali pozivu svemogućeg Stvoritelja vasione i da smo svoje dužnosti izvršili. Ovi radosni dani treba ali da nas još jače učvrste u našem budućemu radu, treba da nam ovi dani uliju puno nade u to da ćemo u budućim žrtvama dočekati još bolje i sretnije dane. I zato, dosadašnje žrtve i samoprijegor treba da se i dalje nastave u pojačanoj mjeri. Dužnost je naša da te naše žrtve u budućnosti povećamo, da se još više klonimo grijeha, poroka i opačina. Ramazan je prekalio naše duhove i oni treba da i nadalje ostanu još jače prekaljeni. Nesmijemo dozvoliti da ponovno zapadnemo u stare poroke i grijehe da nas napusti čvrstina naše volje, nego treba još jačim samoprijegorom i još jačom voljom prionuti uz onaj rad koji smo ramazanskim žrtvama činili.

Sjetimo se onih velikih dana Idul-fitra prije 1353. godine, kad je malena muslimanska zajednica od jedva nekoliko stotina članova izvojevala onu sjajnu pobjedu na Bedru da tako osigurana obezbijedi napredak velikoj zajednici, koja se nakon 13 vijekova razvila u gorostasnu zajednicu od preko 400 miliona duša. Ona malena zajednica na Bedru sa svojom sjajnom pobjedom, koja je porazila mnogostruko jačeg neprijatelja imala je zahvaliti svoju pobjedu samo veličini svoga duha koji nije poznavao nikakovih smetnja i koji se samo u borbi jačao i čeličio. Njihova velika svijest i njihova velika ljubav prema odredbama i zapovijedima vjere učinila je od njih najveće sretnike. Pa ako i mi budemo slijedili stazama njihovim, ako se budemo umijeli savladati i suzdržati, ako budemo u našim žrtvama ustrajni i nepokolebljivi onda će i nas bezuvjetno ta sreća stignuti. Uspjeh neće izostati. Zato ne zaboravimo da je naš cilj i naš zadatak u borbi ustrajati i uzdržati, duhom ne klonuti pa ćemo onda uvijek moći ove velike dane sa punom radošću dočekivati, koji će nam donijeti obilnog ploda. Neka nam ovi dani uliju puno nade u našu sreću i naš uspjeh i neka našu volju što jače očeliče da u borbi mognemo izdržati i sa borbom do uspjeha dolaziti.

U to ime čestitamo svoj braći muslimanima ove velike bajramske dane i kličemo:

»Barekellahu Idel-fitri!«

VISOKO ODLIKOVANJE MINISTRA g. Dr. M. SPAHE.

Francuski poslanik na našem dvoru grof Dampjer posjetio je ministra saobraćaja g. dr. Mehmeda Spahu i tom prilikom predao mu orden Legije Časti drugog reda (Gran ofisie), kojim ga je odlikovao predsjednik Francuske republike g. Lebren.

OBAVJEŠTENJE ZA ISELJAVANJE U TURSKU.

Turska republika preko svoga poslanstva u Beogradu molila je Ministarstvo inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije da se ne izdaju iseljenički pasoši iz Južne Srbije, da bi se na taj način spriječilo naglo iseljavanje. Ministarstvo je ovu molbu poslanika uvažilo i izdalo u ovom pogledu potrebna naređenja banskim upravama.

Što se tiče primanja iseljenika u Tursku, konzulat će to objaviti na vrijeme, te se prema tome preporučuje zainteresovanim da se prije te objave ne obraćaju uzalud ovom Konzulatu i ne napuštaju svoje ognjište.

Ovo se objavljuje iz Konzulata Turske republike u Skoplju.

POSTAVLJENA.

Riješenjem bana Drinske banovine postavljena je za stručnu učiteljicu Džemka Pehlivanović kod Banovinske ženske zanatske škole u Sarajevu.

NOVO IZABRANI ŽENSKI ODBOR DRUŠTVA »MERHAMET« U SARAJEVU.

Predsjednica gđa Ajiša h. Mašić.
Potpredsjednica: Fatima h. Tanović.
I. tajnica gđica Dževahira Kadrić.
II. tajnica gđica Fahrija Svrzo.
I. blagajnica gđa Halida h. Bakarević.
II. blagajnica: gđica Almasa Zildžić.
Kućenadzornica: gđa Zulejha h. Ćurčić.
Odbornice bez funkcije:
Gđa Munira h. Muftić, gđa Hatidža h. Ademović, gđa Almasa h. Spaho, gđa Mubera h. Saridžić, gđa Asifa h. Čurčić, gđa Ata h. Fočo, gđa Refija h. Nezić, gđa Ešrefa h. Hasibović, gđa Samija h. Čomara, gđa Fehma h. Hadžibegić, gđa Nafija h. Semiz, gđa Fatima h. Abadžić, gđa Zekija h. Kobić, gđica Džemka Pehlivanović, gđica Zumreta Defterdarević, gđica Almasa Bašagić, gđica Selma Dizdar.
Nadzorni odbor:
Gđa Dr. Ševala Zildžić, gđa Habiba h. Spaho, te I. i II. blagajnik Upravnog odbora.

ODLIKOVANJA.

U ime Nj. V. Kralja Kr. Namjesnici odlikovali su:

Fehima Kurbegovića, predsjednika okružnog suda u Travniku sa ordenom Belog Orla 4 reda.

Mustafu Vehabovića starješinu Sr. suda u Travniku, ordenom Jugoslavenske krune 4. reda.

Hašima Jahića, starješinu sreskog suda u Bosanskoj Dubici, ordenom Jugoslavenske krune 4. reda.

Saliha Berbića, starješinu sreskog suda u Gračanici, ordenom Jugoslavenske krune 4. reda.

Hamdiju Tahmiščiju, starješinu sreskog suda u Visokom, ordenom Jugoslavenske krune 4. reda.

Mustafu Pašića, starješinu sreskog suda u Mostaru, ordenom Jugoslavenske krune 4 reda.

BAJRAMSKE POSJETE.

Uslijed bolesti u kuću nećemo moći primati.

Mehmed Kučukalić.
Asim Muharemagić.

Odgovor iz Dubrovnika

na članak »Događaji među muslimanima u Dubrovniku«.

Iako je previše bljutavo i gnjusno odgovarati na blezgarije i klevete u članku, ipak, da ne padne javnost u zabludu molimo g. urednika za malo prostora.

Salih eff. Omanić ovdje ne postoji.

Zacijelo se radi o sitnom voćaru Salki Omaniću Mehinu koji je od prije nekoliko godina doselio iz sela Opličića srez Stolac ovamo u Dubrovnik, da zaradi koru nasušnog kruha sebi i familiji. G. Salko Omanić sam je od sebe što se rekne čojle adam terbije olmas, tako, da živa mira nejma, ako nije s kim u svađi ili kakvoj prepirki. Ovu svoju zlu naviku nije smio prenijeti ni na koga drugoga, jer zna što ga čeka, osim na našeg uglednog alima i imama matičara g. Derviš eff. Korkuta.

Za sve njegove navode protiv rečenog Imama koji su izašli u »Islamskom Glasu« od 6. decembra 1935., potpuno su lažni i netačni, te ove njegove ispade mi kao članovi džematskog medžlisa javno osuđujemo i unaprijed se ograđujemo na buduće eventualne ispade od strane Omanića i njemu sličnih.

Mi se osjećamo sretnim, što imademo ovdje u Dubrovniku ovakog alima sa potpunim kvalifikacijama kao što je g. Korkut.

Njegovim dolaskom, ovdje među nama muslimanima prilike su se mnogo izmijenile, kao što je uspostava džamije, koja je do dana koštala preko 17.000.— din., t. j. njezin inventar i uzdržavanje, ali svakako ovo nije pridonio Omanić i slični njemu, nego pada najviša zasluga g. Korkutu, džamijskom odboru, a naročito cijelom džematu. Možemo javno reći, od kako je osnovana džamija, najviše njezin protivnik Salko Omanić (imađu još tri do četiri ali neka sada ostane među našim džematom pitamo se zašto? zato, jer g. Korkut neda raditi svakom na svoju ruku kako ko hoće kao što je to radio g. Omanić u godini 1929. te radi toga navodimo jedan mali slučaj koje nam je poslalo Muslimansko pogrebno društvo Rahmet iz Gruža (Dubrovnik 2) a koji glasi:

Izvadak

iz arhive Muslimanskog pogrebnog društva »Rahmet« u Dubrovniku u pogledu rada i dobročinitelja za društvo Rahmet i Islamsku zajednicu od strane g. Saliha Omanića iz Dubrovnika, u knjigi o sakupljanju dobrovoljnih priloga, a koji glasi:

Ova knjiga sadrži 150 listova sa 300 stranica, koju smo povjerili u ruke našem povjereniku i tajniku gosp. Risti Tamindžiću Markovu, te gosp. Salku Omaniću Mehinu koje ujedno opunomoćujemo, da sa istom mogu u ime naše i za nas sakupljati i primati Dobrovoljne priloge po našoj zemlji Jugoslaviji.

Pošto će se ovi dobrovoljni prilozi upotrijebiti jedino i isključivo, u svrhu podizanja ovdje u Dubrovniku i to, džamije, mekteba i harema (groblja), te radi toga apelujemo na sve naše dobre prijatelje s molbom, da nas što obilnije pomognu, kako bi na taj način uzmogli do željenog svoga cilja doći.

U Dubrovniku, 28. novembra 1929.

Pečat:

Muslimansko pogrebno društvo »Rahmet« u Gružu.

(i ćirilicom)

Tajnik: **R. Tamindžić**, v. r.

Predsjednik: **Ramo Babaić**, v. r.

Članovi:

Mehaković Salko, v. r.
Salko Kafedžić, v. r.
Mehmed Pašić, v. r.
Hajrudin Danović, v. r.

Revizori:

Ajdin Ćerimović, v. r.; **Salko Omanić**, v. r.

Darovatelji pojedinačno ostalo ispušteno.

U pojedinim mjestima sakupljeno:

Cetinje	Din.	455.—
Podgorica	„	2353.—
Vir Pazar	„	350.—
Stari Bar	„	894.—
Kotor	„	24.—
Herceg Novi	„	284.—
Foča	„	870.—
Plevlje	„	990.—
Prijepolje	„	592.—
Sjenice	„	717.—
Novi Pazar	„	465.—
Derventa	„	563.—
Doboj	„	165.—
Visoko	„	829.50
Ukupno	Din.	9551.50
od dr. Čauševića	Din.	100.—
Svega ukupno	Din.	100.—
iz kotora poslato	Din.	2152.50
Ostatak	Din.	7499.—
Prenos	Din.	7499.—
20% Omaniću	Din.	1930.30
	Din.	5568.70
20% Tamindžiću	Din.	1930.30
Ostaje	Din.	3638.40

Na temelju zaključka glavne skupštine održane dana 26. oktobra 1930. a provedeno sve u zapisniku, oproštena je gornja suma na račun potroška za putne i druge troškove na putu za sakupljanje dobrovoljnih priloga i drugog društvenog rada po R. Tamindžiću i Salki Omaniću Din. 3.638.40.

Za točan prepis i izvadak jamče u Dubrovniku, dne 10. decembra 1935.

Predsjednik: **Alija Krvavac**, v. r.
Podpredsjednik: **Alija Avdić**, v. r.
Blagajnik: **Mustafa Sadović**, v. r.

Napomena. Kako se iz gornjeg vidi, Saldo uredu knjige štimuju a novaca nema, te tako naše Društvo zahvaljujući g. Omaniću i R. Tamindžiću ostade bez: džamije, mektreba, harema (groblja), a što je najgore i bez novaca.

Koliko se vidi iz izvadka Mus. Pok. dr. Rahmeta, da je Omaniču neugodno što nije u džamijskom odboru ili u džematskom medžlisu, te mu sigurno zazubice rastu, ali toga neće g. Korkut ni cjelokupni džemat, jer g. Korkutu nije dovoljno formalno štimovanje knjiga i slaganje salda a još manje voli opraščati drugom tuđu imovinu.

G. Salko Omanić napao je u džamiji g. Korkuta dne 13. XII. t. g. uvečer iza teravije namaza, kada je džematu kazivao vazi nasihat, tako pogrdnim riječima, da u malo što nije bio linčovan od džemata, ali neka se zahvali g. Korkutu i njegovu autoritetu, pa je jeftino prošao, ali su džematlije kao i džematski medžlis podnijeli prijavu nadležnoj vlasti, da ona rekne svoju.

G. uredniče, na ustupljenom prostoru najljepša hvala te primite izraz našeg dubokog poštovanja.

U Dubrovniku, dne 15. XII. 1935.

Iz Kancelarije Džematskog medžlisa u Dubrovniku br. 422/34.-35.

Za točnost otpravka jamči:

Mehmed Momić, v. r.

ZABAVA »NARODNE UZDANICE« U BREZI.

Mjesni odbor »Narodne Uzdanice« u Brezi (srez Visoko) priređuje bajramsku zabavu »Narodne Uzdanice« u subotu 28. decembra o. g. u prostorijama Radničkog doma u 8½ sati uvečere. Zabavu otvara Hamdo Hadžić, pitomac konvikta »Narodne Uzdanice« deklamacijom himne »Narodne Uzdanice« i pjesmom »Na bajram« od merh. Safetbega Bašagića. Na zabavi će učestvovati tamburaški zbor i diletantska sekcija »Narodne Uzdanice« iz Sarajeva sviranjem narodnih i umjetničkih pjesama odnosno odigravanjem pozorišnog komada »Sevdah od Abdurahmana Nametka. Poslije programa zabava po volji uz pjesme harmonikaša iz Sarajeva. Odbor se pobrinuo za obilan slatki i slani bife, kafanu, restauraciju i t. d.

Ulaznina dobrovoljan prilog.

UNAPRIJEĐEN.

Riješenjem bana drinske banovine unapriјеđen je Sadik Filipović podnadzornik policijskih agenata iz položajne grupe III. klase u IX. položajnu grupu II. klase. — Čestitamo.

PREMJEŠTEN.

Ministar pravde premjestio je Huseina Džaferovića, arhivarskog činovnika IX. grupe sreskog suda iz Gračanice, u sreski sud u Doboj.

VJENČANJE.

Na 20. o. mj. vjenčali su se: g. Salko Hadžiomerović sa simpatičnom gđicom Sabikom Jusić. Mladencima iskreno čestitamo želeći mnogo sreće u novom životu.

Pretplatite „ISLAMSKI GLAS“

Književnost

KALENDAR »NARODNE UZDANICE«.

»Narodna Uzdanica« je prije tri godine dana zavela jednu zaista vrlo pohvalnu akciju u svom kulturnom radu te time dokazala da istinski teži da našem muslimanskom elementu pomogne u njegovom kulturnom pridizanju. Kod nas se osjeća veliki nedostatak popularne knjige za narod, koja bi bila rado primljena od širokih narodnih slojeva. »Narodna Uzdanica« sa izdavanjem svojih godišnjih kalendara ispunila je donekle ovu prazninu i sa ovim izdanjima muslimanskim domovima dala zgodnu i pristupačnu lektiru, koja će mnogo pomoći kulturnom podizanju naših širokih slojeva. Naročito se kod ovoga mora istaknuti da se pazi velikom pomnjom na izbor štiva, koje će poučno djelovati i ostati kao trajna vrijednost među našim elementom. Za god. 1936. »Narodna Uzdanica« je izdala svoj kalendar (hidžretska god. 1354.-55.), koji svojom vrijednošću predstavlja jedno lijepo djelo naše savremene bibliografije. Ovo je četvrta godina kako »Narodna Uzdanica« izdaje svoje kalendare i narodnoj prosvjeti čini znatnu uslugu. U ovogodišnjem kalendaru uz kalendarski dio nalaze se mnogobrojni članci i rasprave, koji zaslužuju svoju naročitu pažnju. Među ostalim ističemo članak Mevlana Džemaludina Čauševića pod naslovom »Džamija«, koji je na njemu svojstven način u lijepom i popularnom stilu iznio historijat razvitka džamije, njenu svrhu kao i općenito izložio islamsko učenje o društvenom životu, nadalje islamsko vjerovanje te izložio suštinu Islama u uporedbi sa ostalim vjerama. Od g. Hadži Mehmeda Handžića, nalazi se jedan lijep i scrpan članak o Muslimanima na Siciliji, o njihovom kulturnom životu i djelovanju te nekadanjoj velikoj političkoj snazi i moći Muslimana, koji su na ovom otoku živili i radili. Zgodna je i šala iz našeg života od popularnog Sule koji se u našoj književnosti ističe sa pisanjem zgodnih i lijepih crtica iz našeg društvenog života. G. Čokić A. Adil u podužem članku je opisao život Sejid Muhamed Senusije, njegov rad i osnivanje tarika (pravca) Senusija koji među afričkim muslimanima slove kao neumorni prosvjetni radnici koji su islamskoj prosvjeti u Africi učinili ogromnih usloga. Murat Šuvalić je zastupan sa jednom crticom pod naslovom »Na Jagodnjaku«, u kome crta život našeg krajišnika. Vrlo je poučna i za narod zgodna rasprava od ing. Magmuta Baljića »Ovčarstvo — najjača grana naše stočarske privrede«. Ovdje ima lijepih i praktičnih pouka za našega seljaka. Omer Sefić je napisao kraću crticu pod naslovom »Na prekretnici« u kojoj se crtaju poroci u našoj porodici i njihove zle posljedice. G. Alija Nametak je napisao iscrpnu raspravu o Gaševićevom bosanskom Mevludu, koji je do sada doživio 9 izdanja u nakladi g. H. Mehmed Džemaludin ef. Čaušević. Husein Mizrabegović je napisao kraću crticu iz našega života, a Mehmed Hadžijahić je opširno prikazao razlike između pjesama naše prve muslimanske pjesnikinje Umihane Čujdine i narodne poezije. Mgr. phar. Hilmija Balić, napisao je kraći članak o njegovanju zubi. Mustafa Busuladžić se opširno osvrnuo na život i književni rad pjesnika naših krajeva Muhameda Rušdije. Osman Asaf Sokolović je iznio dvije naše pjesme koje su pisane arebicom. Od Antuna Šimčika nalazimo članak pod naslovom »Tri junaka cifre«. Poznati naš historik Hamdija Kreševljaković je napisao opširnu istorijsku raspravu o Kulen Vakufu. Od Edhema Mulabdića nalazimo jednu zgodnu crticu pod naslovom »Teška sudbina«. Ismet Žunić je napisao zgodnu crticu iz života naših posavljaka. Osim toga nalazi se još kratkih zgodnih crtica poučnog sadržaja kao i veći broj pjesama od naših mladih pjesnika. Kalendar je ilustrovan sa većim brojem slika te su donešeni portreti naših uglednijih ljudi kao i razne slike koje nam prikazuju rad i djelovanje »Narodne Uzdanice«. Uz slike su donešeni i opisi pojedinih istaknutijih ličnosti. Na kraju je donešen i zapisnik glavne godišnje skupštine »Narodne Uzdanice«, koja je održana 21. jula 1935. godine.

Kalendar je štampan u Islamskoj dioničarskoj štampariji te je oprema ukusna i zadovoljavajuća. Cijena kalendaru je vrlo niska obzirom na obilno gradivo koje je u kalendaru sadržano t. j. 10.— dinara, pa ga prema tome svaka naša kuća može nabaviti, a napominjemo da nebi smjelo biti ni jedne naše kuće, bez ovako lijepe i poučne knjige. Istaknuli smo, da je sa ovim svojim godišnjim izdanjima »Narodna Uzdanica« ispunila jednu veliku prazninu u našem kulturnom životu, i time dokazala da joj je stalo do toga da naše široke muslimanske slojeve lijepom knjigom prosvjetno podiže. Ovom prilikom ističemo da bi bilo vrlo simpatično kad bi »Narodna Uzdanica« ovaj svoj rad još više proširila i kao naša opšta kulturna ustanova posvetila još više pažnje kulturnom podizanju širokih slojeva. Bilo bi podesno kad bi »Narodna Uzdanica« prigodom Bajrama pripremala naročita popularna i jeftina izdanja za narod, koja bi trebala da zađu u svaki kutak gdje naš elemenat prebiva, da ga tako kuturno podiže i osvješćava. Time bi se mnogo učinilo. U širokim narodnim slojevima bi se probudila svijest i smisao za kulturni rad, a narodu bi se pružila lijepa i zgodna pouka koja bi mu dobro došla u svakidašnjem životu.

ČASOPISI I PUBLIKACIJE.

»Dom i škola«, mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole. Izašao je peti broj ove mjesečne revije koji izlazi pet godina u Zagrebu. Kao prilog časopisa »Dom i škola«, štampa se i »Dječije kolo«. Ovaj broj je posvećen kršćanskom prazniku Božiću, te donosi veći broj crtica hrišćanske zadržine. List uređuje g. Josip Butoroc.

»Hrvatska Revija«. Ova dobro uređivana književna revija je navršila osam godina svog neprekidnog izlaska. Izašao je iz štampe 1. broj devete godine sa slijedećim sadržajem: Branimir Sivodić, »Previranje u književnosti. — Zvonko Milković, Pjesme, Vjekoslav Majer: »Snježno voće grada«. — Ivo Lendić: »Pismo danas pred Božić«. — Dr. Naum Čilev: »Poslijeratna bugarska književnost. — Blago Ivanišević, Pjesme. — Ante Dean: »Radost jeseni«. — Marko Fotez: »»Mnogo teatra u mnogo gradova«. — Ivo Kozarčanin. Vjekoslav Majer. — Dr. Franjo Bučar: Harambašićevo đačko doba. — Osim toga je bogat feljton, a revija je ukrašena i sa nekoliko lijepih slika. Godišnja pretplata Din. 200.—, za članove Matice Hrvatske 180.— Din.

»Prosvjeta«, list za narodno prosvjećivanje, organ društva »Prosvjeta«. Izašao je broj za decembar 1935. god.

Fe lev Lebnetes Sa'dijji

Pa da nije Sa'dijine kćeri
Nebi nikad ovdje bilo stana
Gdje se širi ugodnost arara)*
S ugodnošću renda smiješana

Nit bi rani miomiris Nedžda
Dražio mi osjećaje fine;
Miomiris kojeg nozdrvama
Osjećamo s velike daljine

Preveo: *Muhamed Seid Mašić.*

*) Arar i rend su vrlo mirisne biljke koje rastu u Nedždu.

Jesi li podmirio pretplatu?

LISTAK

Ženski stihovi

(Slučaj sa našom mladom pjesnikinjom Đemilom Hanumicom Zekić.)

I prije rata mi smo imali nekoliko dobrih pjesnikinja. Poslije rata pojavile su se nekolike (Razija Handžić, Kajdafa Efićina i dr.), ali su ubrzo začutale. Kada je prestao djevojački život, nestalo je i njihove pjesme. Pred stvarnošću bračnog života pjesma je zamuknula.

Imam pred sobom jednu malu (još neštampanu) zbirku intimnih pjesama naše saradnice Đemile Hanumice Zekić. Mlada, pored toga još poletna i obilježena međuobičnim smrtnim ljudima kratkim, ali u toliko bolnijim, sudbinskim imenom: pjesnikinja, Đemila kada piše (u ovom dobu vratolomije), zna šta piše i šta pušta u javnost. Kao liričar zauzima u našoj najmlađoj, ali punoj poleta književnosti, lijepo i zavidno mjesto pored tolikih svojih sadrugarica i sadrugova — mladih književnika i pjesnika uopšte. I bez sumnje, može se slobodno i bez ikakve pretjeranosti reći da je ona sa svojim lijepim pjesmama o Islamu i socijalnoj bijedi privukla na se pažnju i postala je jedna od najomiljenijih i najradije čitanih najmlađih u našoj književnosti. Naročito njene pjesme razasute po našim časopisima i listovima, vole da čitaju naše ženske i stariji muškarci, dok mlađi kažu joj, da je nesavremena, jer pjeva najviše o uzvišenom Islamu. Ali nisu ni mladi svi jednaci. Ima i među njima njenih simpatizera-čitalaca. —

Pored svega toga ona nije još požurila, da štampa svoju zbirku, kao mnogi drugi. — To neće još učiniti, iako je to korisno: tako se vidi šta pisac te zbirke vrijedi, ukaže mu se na nedostatke, i iz toga će slijediti neka korist. Ona je meni poslala svoju zbirku, na ocjenu. Ne mislim da sebe stavim u red iskusnih kritičara, ali smatram da se na jedan ovakav početnički rad može primiti početnička kritika. Iskusni kritičari bi učinili isto i meni što i njoj, kad bi se o njezinim pjesmama i talentu zainteresovali, jer bi tada i ja vidio da li sam i ja na pravom putu. Đemiline pjesme, koje nagovještavaju jednu talentiranu početnicu u književnosti, zaslužuju pažnju ne samo mladih nego i starih iskusnih kritičara i čitalaca. Treba početnicu upozoriti na greške i uputiti je na pravi put.

Ona se javlja pored našeg lista i u drugim listovima: »Novom Beharu«, »Gajretu«, a kalendar »Narodne Uzdanice« za 1936. g. donosi jednu njezinu dobru pjesmu. Sve ove pjesme daju dobar utisak svojom iskrenošću, proživljenošću, neizvještačenim stavom. Kad pročita čovjek ove njezine pjesme njemu prođe kroz dušu nešto blago, svijetlo, veselo, milo, lijepo... on osjeti saosjećanje, zatreperi duša: pouzdan znak da je Đemila iskrena i talenat. Čovjek postane bolji, mekši, uzvišeniji s ovim pjesmama. A jedan veliki francuski mislilac (Larošfuko — ako se ne varam) rekao je da ako djelo koje čitamo probudi u nama plemenita osjećanja, ne trebamo tražiti boljeg dokaza za talenat i vrijednost pisca. Istina, to »podrhtavanje duše« je još slabo, to uzbuđenje još neveliko, ali ono postoji: Zekićeva se može, mislim s pravom, nadati u razvitak svog talenta.

Naročito što cijenim ovdje to je: **iskrenost**. Zašto? — Zato što je danas puno neiskrenosti, poze, namještanja, krokodilovih suza i lažnih jeremida, da ovo prijatno dirne. Jak mora biti onaj koji danas hoće da bude iskren. Njezina poezija nije laž, već je rijetko iskrena, nenategnuta, nježna, osjećajna, a njena ljepota se baš i sastoji u prirodnosti i skromnosti, u rijetkoj nježnosti i osjetljivosti i u tome što nema namjernog isticanja. To ne znači da poezija Đemilina nema mana. Ima ih, samo što se one gube, i one lijepe ih tako poklope, da o njima samo i vodimo računa. Skromna je. Voli jednostavnost u svemu. Ne polaže mnogo na svoju toaletu i uljepšavanje. Siromašna je, ali joj je srce puno poezije. Uzmimo na pr. ove stihove koje nam to kažu:

> Ja sam sirota, nemam nigdje ništa,
> Ja ne znam za slasti, ni za zabavišta.
> Nemam od kadife, ni od svile ruha.
> Život mi drži komad suha kruha.
>
> Sirota sam nigdje ništa nemam;
> Samo srce puno poezije....
> Vjerno srce — muslimansko srce,
> Koje čisto i pošteno bije!

Ona pjeva o suncu, o livadama, o radosti, i razumije se o draganu:

> Njegov sanjivi pogled
> U meni ljubav stvori,
> Pa zato srce moje
> Za njim luduje, gori.

Ili ova tako iskrena:

> Ja ne mogu ići na visoke škole
> I učiti teška računska pravila
> Umarati mozak i lomiti tijelo
> Kad to meni brani poezija vila.
>
> Il' je bolje sjedit na stolici tvrdoj
> I zuriti u lice mrkog nastavnika,
> Il' je bolje ležat na mekanoj travi
> I opjevat čari svoga ljubavnika?!

Zašto pjeva o Islamu kaže u jednoj pjesmi:

> Da opjevam Islam sjajni
> Ja sam zato baš rođena,
> Jer je ljubav za tu vjeru
> U srcu mi usađena.

Ili:

> Bože Ti si moćan, mudar veličanstven!
> Za to treba svaki musliman da znade,
> Da opstoji Allah jedan i jedinstven
> I da Njemu niko ravan ne imade!

Pjeva i o socijalnoj bijedi i nepravdi: Boli je patnja drugoga više nego svoja:

> Pred gospodskim dvorom vidjeh
> (Jednog mutnog zimskog dana),
> Malog bijednog sirotana
> Uprljana, poderana,
> Gdje drhtavim glasom moli:
> »Kruha! Kruha!« Ja zaplakah
> Ganuše me njeg've boli!

Mislim da ne pretjerujem ako o poslatim pjesmama na kraju izjavim: Odavno nisam imao ovako rijetko uživanje kao večeras, dok čitam ove stihove ovog dalekog (pa ipak tako bliskog) brata — pardon sestre — u bolu... A žao mi je što vrijeme i prostor ne dopuštaju da, interpretirajući ih, i drugima to uživanje pružim. No, što ne mogu sada, učiniću to drugi put, ili kad zbirka izađe iz štampe. Znači: s osobnim zadovoljstvom još jednom govoriću o ovoj talentiranoj pjesnikinji.

Muhamed Ajkić.

Idul-fitr **BAJRAMSKI PRILOG** 1354

Mehmed-Ali Čerimović:
šeriatski sudija u m.

Razlika između šerijata i kanuna

Primjena šeriatskog prava za muslimane naših krajeva zagarantovana je međunarodnim ugovorima i našim zemaljskim ustavom. Samo je ta primjena ograničena na ono šerijatsko pravo, koje reguliše bračne, porodične, nasljedne i vakufske odnose članova Islamske vjerske zajednice.

Neće biti stoga izlišno, ako progovorimo riječ dvije o tome pravu, po kojem se danas upravlja skoro jedna devetina stanovništva naše prostrane Kraljevine. Pogotovo neće biti izlišno onda, kada se uzme u obzir, da se pokatkada čuju napadi — s kakvom pozadinom, momentano nas ne interesuje — sa izvjesnih strana na šerijatsko pravo.

Ovo nekoliko redaka pokušaće iz tih razloga, da izlože šta je šerijat, a šta kanun, kako bi se, onda, i razlika između njih što bolje uočila.

Po svom osnovnom značenju šerijat znači pravi put.

Međutim u terminologiji fukahe, šerijat označava jedan jedinstveni pravni sistem, kojim se regulišu međusobni odnosi članova islamske zajednice i to na taj način, kako je Svevišnji preko Svog Posljednjeg Poslanika Muhammeda a. s. u Kuranu ili inače objavio.

Principi ovoga pravnog sistema razvrstani su — prema predmetima koje obrađuju (ibadat ili amelijjat) — u razna pravila, propise i odredbe (hukumove).

Taj pravni sistem zove se šerijatski zakon i po ovome su zakonu dužni da se upravljaju kako pojedinci, tako i cijela islamska zajednica.

Kanun u riječniku ima značenje: propis, pravilo.

U pravnoj terminologiji znači zakon kojeg su izdali kompetentni faktori (ulul-emr), a koji se odnose na upravne, političke, vojničke, kaznene i druge zakone, u koliko je to šerijat prepustio u emru, kao »ehlil-hal vel akdu«, da ih mže izdati pod uslovom ili pretpostavkom, da propisi tih zakona ne dolaze u koliziju sa propisima šerijatskog prava.

Sada, pošto znamo što je šerijat, a što kanun, možemo reći i razliku koja između njih postoji.

Razlika je u slijedećem :

Pravila, propisi i odredbe šerijata, moraju bazirati na jednom od četiri glavna šerijatska izvora (edille) t. j. ili na Kuranu, ili na Sunnetu, ili na Idžmau, ili na Kijasu, dok propisi i odredbe kanuna izdaje ulil-emr prema raznim vremenima i po svom nahođenju (po svom idžtihadu).

Odredbe šerijata ne mogu se mijenjati ni u kojeme vremenu, sve dok ne nastupi neka neotkloniiva smetnja, kada bi se uslijed dva zla moralo pristupiti tome, da se bira manje, dok odredbe kanuna mogu se anulirati, a mogu se i izmijeniti ili nadopuniti sa drugim odredbama iz prostog razloga što se misli, da će drugi propisi biti bolji.

Da navedemo kao primjer, da ni iz kakva razloga, niti iz ičijeg interesa nije dozvoljeno ulil-emru da povisi odnosno da umanji nasljedni dio ma kojeg nasljednika, jer su nasljedni dijelovi određeni Božjom odredbom. Međutim, dozvoljeno mu je, da na pr. povisi odnosno da snizi plate službenika, jer je to oderdba kanuna, koju ulil-emr može uvijek promijeniti, kada to nađe **za shodno.**

Po šerijatu nije dozvoljeno nikome da od halala može praviti haram, niti da od harama može praviti halal, t. j. da se ono, što je po šerijatu dozvoljeno, ne može zabraniti, niti se može ono, što je po šerijatu zabranjeno dozvoliti.

Nitko ne može u dinu od ibadata ništa umanjiti, niti išta povisiti.

Nije teško dokazati, da se odredbe šerijata ne mogu mijenjati ni u kojem vremenu, kao i to, da je primjena šerijatskog prava obavezna za sve muslimane u svakom mjestu i u svakom vremenu. Dovoljno će biti, ako za to navedemo samo slijedeća dva ajeta Kurani-kerima:

»Ve enzelna ilejkez-zikre li-tubejjine lin-nasi ma nuzzile ilejhim« — »Mi smo Tebi (Muhammede) poslali Kuran, da Ti ljudima objaviš i da im razjasniš, šta im je (u Kuranu) zapovijeđeno, a šta opet zabranjeno«. (En,nahl).

»Ve ma kjane li-muminin ve la muminetin iza kadal-lahu ve resululu emren en jekjune lehumul-hijeretu min emrihim ve men ja'sil-lahe ve resulehu fekad dalle dalalen be'iden«. — »Ako su Bog i Njegov Poslanik nešto odredili i riješiti, onda nije više dozvoljeno, niti se pristoji vjerniku ni vjernici, da po svom nahođenju izaberu neko drugo riješenje. Ko god ne posluša Boga i Njegova Poslanika u velikoj je zabludi«. (El-ahzab).

Po šerijatu je svak pred pravdom i pred zakonom jednak i svako ima pravo na slobodu da iz vrela pravde pije i da se napaja.

Bez svake je sumnje, da su šerijatske odredbe, koje su Kuranom i Sunnetom dokazane pravedne i istinite. Kuran kaže:

»Ve iza hakemtum bejnen-nasi en tahkumu bil-adli«. — »Kad sudite o sporu koji je nastao među strankama sudite pravo«.

Ako postoji neka snaga ili moć, koja cijelom čovječanstvu pravdu čuva, koja je jamstvo sreći ljudske zajednice, koja prava kako pojedinca tako i cijele zajednice brani, koja ne da da nasilje i zulum pokažu svoje lice, koja onima, koji se usude da pojedincu ili zajednici povrijede prava, kaznu određuje, to je ta snaga ili moć koja se zove šerijat i kanun.

Ibni-Haldun definiše šerijat i kanun na slijedeći način:

»Zakoni koji su od pametnih ljudi, kao od učenih državnih dostojanstvenika, napisani i sankcionisani, zovu se Kavanini sijasijei-aklijje, a zakoni koji su po Božjem Poslaniku, na Njegove jeziku od Boga objavljeni i u Kuranu napisani, zovu se kavanini sijasijei-dinijje.

Onom dijelu fikha koji, kada se izluče propisi i odredbe ibadeta, sadržava propise i odredbe sa kojima se regulišu odnosi članova islamske zajednice kaže se kanuni, šer'i ili šerijatski zakon.

Objavljene Božje odredbe koje se odnose na hukumove dina, kao što su ibadetski hukumovi ili u znaku ibadeta — na pr. brak (nićah) i razvod braka (talak) — obavezne su i ne podnose nikakva ograničenja.

Međutim onih Božjih odredaba ili hukumova koji se tiču društvenih odnosa — na pr. u kaznenom (ukubat) i građanskom (muamelat) pravu — nije mnogo objavljeno. Ovakvih ajeta i hadisa, koji se odnose na regulisanje društvenih odnosa, ima svega oko 650.

Ovako mali broj ovih pravnih propisa nije mogao predvidjeti sve društvene odnose.

Time su postavljeni samo pošti principi prava, a u pogledu detalja u pojedinim pravnim ustanovama, kao i u nepredviđenim ustanovama, ostavljeno je nadležnim farumima (ulilemru) da po svom nahođenju (idžtihadu) prema vremenu i socijalnim odnosima islamske zajednice regulišu te odnose.

Ela Ja Saba Nedždin

Povjetarče milog Nedžda,
Kad si iz njeg zatitrao?
Susret mi je tvoj čeznuće
Na čeznuće povećao

Kad bi kumra zapjevala
Ranim jutrom, u tišini,
A na grani stabla renda
Koji divan miris čini

Plakao bih ko što plače
Malo čedo — ma da nikad
Ne bjeh plako — i učinio
Što ni kumra ne učini

Ljudi misle: kad je ašik
Blizu drage da oboli,
A daljina da ga l'ječi
Od čeznuća i od bôli

Uzimo sam svaki lijek,
Al' izl'ječit nisam mogo
Pa blizina njenog doma
Od daljine l' bolja mnogo

No ne vr'jedi ni blizina
Njene kuće kada bude
Bez sevdaha ono srce
Kojem misli tvoje žude!

Gospodaru svega

Noćca sjajna kao ogledalo
U kome se Božja moć ogleda,
Zefir duva — zvjezde drhću blago,
Mjesec zemlju zaljubljeno gleda...

Kroz zlaćani svemir nešto struji...
Nešto milo, slično harfe zvuku...
Cvijeće miri, a ja zanešena
Sklapam oči, zvjezdice me vuku.

I blažena smjerno dižem ruke
Srce moje Stvoritelja moli,
— Veliki Bože štiti me i brani,
Ne dopusti da me stisnu boli.

Teške, crne ovosvjetske boli,
Što pritištu mnoga srca mlada,
Stvoritelju, Ti mi čuvar budi,
Ne dopusti da me strast savlada.

Već nek razum uvijek gospodari
Nad željama mojim i ćuvstvima,
U dubini mojoj neka uvijek
Ljubavi prema Tebi ima.

Svjetlo vječne najčistije vjere
Neka me kroz ovaj život vodi,
Islam, Islam. izvor sreće dobra,
Stvoritelju, najbolje mi godi! —
Džemila-Hanumica-Zekić.

U PAŽNJU PRETPLATNICIMA.

Molimo gospodu pretplatnike, da nam pošalju pretplatu, jer tko ne pošalje pretplatu, list će mu biti obustavljen.

Piše: H...ć:

Kur'an kao glavni osnov islamske kulture i napretka

(Prerađeno za predavanje u džamiji.)

»Esteizu billah: V'atesimu bihablillahi džemian vela tefereku, vezkuru nimetellahi alejkum iz kuntum adaen feellefe bejne kulubikum feasbahtum binimetihi ihvanen.

Kur'ani-kerim.

Kuran kao najsavršeniji temeljni zakon svih muslimana na zemlji kako po svojim opštim, tako i po svojim specijalnim propisima sadrži u sebi jedno more uputstava u raznim granama ljudskog života vodeći pri tome strogo računa naročito o kulturno-pro svjetnom, socijalnom i ekonomskom životu i napretku muslimana. Nema nijednog slova, a još manje riječi ili rečenice u Kuranu, a da oni nemaju svoga naročitoga značenja i da oni ne služe ma u kom bilo pogledu gornjoj svrsi.

Tako i u citiranom ajetu svmogući Bog doslovce veli ovo: »O vi muslimani, prihvatite svi za Božije uže i nemojte se cijepati i jedni od drugih odvajati. Stalno spominjite one Božije blagodati, kojima vas je obdario, sjetite se napokon kada ste bili iz ranije međusobno pocijepani i neprijateljski jedan prema drugom bili raspoloženi, pa vas je Svemogući Bog zbližio i vi ste preko noći postali braća po vjeri!« Ovo je, kako napred rekosmo, doslovce prevod gore citiranog ajeta. A sada pak da vidimo, šta ovaj ajet znači u svojoj pravoj suštini i našto upućuje muslimane.

U prvoj rečenici ovoga ajeta vidi se jasno, kako Svemogući Bog imperativno naređuje muslimanima, da budu svi čvrsto vezani uz Kuran i da se strogo drže svega onoga, što je Kuran naredio. Ovom rečenicom Svemogući Bog indirektno naređuje muslimanima, da budu složni, da žive u bratskoj slozi i ljubavi, da u srcima svojim budu vezani jednom svima zajedničkom idejom vodiljom, a ta ideja vodilja je sami Kuran I u koliko bude ta ideja vodilja jaka i čvrsto uvriježena u srcima muslimana, u toliko će ona biti jača i otvorenija prema svakom neprijateljskom udaru, koji bi išao zatim, da tu jaku sponu rastrga. Za bolju afirmaciju te idejne nezavisnosti i sloge Svemogući Bog nadalje naređuje muslimanima, da ni jedan jedini momenat u životu ne smije biti uzrokom nesloge i pocijepkanosti muslimana, da bi se oni odvajali jedni od drugih.

Dakle u ovoj prvoj rečenici citiranoga ajeta Svemogući Bog naređuje muslimanima, da gaje međusobnu slogu i ljubav, kao i osjećaj za zajedničkim i društvenim životom, pod kojim se razumijeva i zajednički rad, jer bez zajedničkog rada nema ni zajedničkog života, te napokon da se svi skupa smatraju braćom po vjeri i ogrankom jednog tijela Islama. Čim jedan od tih organa bude ili fizički ili s materijalne strane slab, tada instinktivno osjeća cijelo tijelo taj nedostatak. Ako hoćemo, da tijelo dobro funkcioniše, onda treba svakom njegovom organu dati života, odnosno mora mu se pružiti minimum onoga, što mu je potrebno, da se može staviti u pogon. Jednom riječi svi muslimani dužni su da se smatraju tim jednim tijelom i da se staraju za svakoga svoga brata muslimana, te ako je koji potreban kakove pomoći, da mu nastoje svi skupa priteći u pomoć saosjećajući zajedno sa njime onu bol koja ga tišti. Jer bez pravoga saosjećaja boli, nema niti može biti govora o pomoći o kojoj Svemogući Bog u citiranom ajetu govori, a dok ove pomoći nema, tu onda nema ni pravoga islamskog osjećaja, a što je još naj-

glavnije pri tome svemu nema kulturnog napretka.

Pomoć može biti dvojaka, moralna i materijalna. Moralna pomoć sastoji se poglavito u dobrim i korisnim savjetima, zdogovorima i predavanjima. Ovi savjeti zdogovori, odnosno predavanja mogu biti od kud i kamo veće koristi za nekoga nego li ma kakova materijalna pomoć, da bi mu bila pružena. Istina ovi savjeti, zdogovori ili predavanja ne moraju biti samo i čisto vjerskog karaktera. Oni trebaju bezuvjetno da budu tako udešeni, da pogađaju više današnje prilike, u kojima živimo, i da zasijecaju u svaku granu ljudskoga života.

Naročito se kod toga mora obraćati pažnja na pitanje prosvjećivanja muslimana, koji zaista u tom pogledu mnogo zaostaju iza svojih sugrađana drugih vjera. Bez prave i temeljite prosvjete nema ni pravoga shvaćanja ni vjerskih pitanja ni vjerskih dužnosti. Ovo je usko vezano jedno sa drugim i oboje su uslov za kulturni napredak muslimana. Da je ovo sušta istina, najbolje dokazuje i jedna velika i stvarno izreka Božijega Poslanika Muhameda a. s. v. koja glasi: »Nauka je neophodna dužnost za svakoga muslimana i muslimanku«. Prema tome se vidi, da je s gledišta Islama nauka bila obligatna i za muslimana i za muslimanku još prije četrnaest stoljeća. I da su se muslimani držali propisa Islama, danas ne bi nažalost bilo preko 75 posto neškolovanih i neobrazovanih, a isto tako opet preko 65 posto uopšte nepismenih među nama. I samo ovu činjenicu treba uzeti u obzir, pak se može jasno vidjeti, zašto su muslimani zaostali i u vjerskom i u prosvjetnom pogledu, te zašto sasvim površno shvaćaju svoje vjerske i prosvjetne dužnosti i ne vrše ih onako, kako bi trebalo, kako s gledišta Islama, tako i sa gledišta drugih zakona. Nije onda čudo, da su muslimani i u drugim granama ljudskog života jedan od najzaostalijih naroda, a naročito u materijalnom pogledu. I dokle god se ne bude riješilo prethodno pitanje prosvjete među muslimanima i to u pravom smislu riječi prema zahtjevima današnjega vremena, dotle nema govora o ma kakovom njihovom napretku. Kod ovoga pitanja moramo napomenuti i to, da ima mnogo muslimana, a naročito onih starijih, kojima ne miriše nikako škola i koji šta više dobacuju odnosno pripisuju u grijeh školi ono, što ona zaista ne zaslužuje već po samom svome pozivu i svrsi, tvrdeći naime, da škola samo producira takovu omladinu, koja ni u kojem pogledu ne odgovara duhu Islama i islamskih propisa, a još manje da bi odgovarala svome pozivu za kojim se trudi i zašto se školuje. Na ovakovo njihovo dobacivanje mi odgovaramo, da i u koliko se dogodi koji takav slučaj, što je rijetko, to opet nije škola kriva, niti se to može školi pripisati u grijeh, nego u grijeh roditeljima, koji nijesu svome djetetu dali pravi odgoj kod kuće. Shvaćanje tih i takovih ljudi je zaista neosnovano i ono je proizvoljno i temelji se na onom osobitom njihovom neraspoloženju, koje gaje prema školi uopšte. Naprotiv ovim ljudima mi velimo, da ono što isti pripisuju u grijeh školi odnosno školskoj omladini, ne dolazi zapravo od te omladine, niti to škola u njima razvija, nego baš od one neškolovane omladine, koja nema ni najosnovnijih pojmova o sadašnjici i radi toga ta omladina neorijentisana prema duhu vremena, kojem je izložena kao i svaki drugi čovjek, pada istoj u ruke i tako propada. O tome se može svakodnevno svaki čovjek uvjeriti, naročito u ovo vrijeme najteže krize.

Pored pitanja prosvjete bi trebalo u predavanjima posvetiti pažnju i na druga pitanja iz oblasti poljoprivrede i ekonomije. Nepobitna je činjenica, da je naša država agrikulturna i da joj je poljoprivreda jedan od najaktuelnijih pitanja kako za sam opstanak tako i za napredak i budući razvitak njenoga stanovišta.

Ako sada uzmemo općenito promatrati stanje naše poljoprivrede, način obrade zemlje i racionalizaciju svih poljoprivrednih proizvoda, vidjećemo, da sugrađani drugih vjera ipak kud i kamo bolje i intenzivnije rade o zemlji i iskorišćuju njenu plodnost, nego li muslimani. Razlog je najviše u tome što muslimani u svemu pa i u tome zaostaju iza građana drugih vjera. Zato nije ni čudo, da su sugrađani drugih vjera bolje stojeći ne samo u kulturno-prosvjetnom, nego li i u materijalnom pogledu.

Osim toga bi u predavanjima trebalo tretirati često i pitanje osobne i kućne higijene. Svakome je jasno, da je higijena danas jedno od najvažnijih pitanja za kulturni napredak jednog naroda. Kućna a tako isto i osobna higijena je i sa vjerskog gledišta obligatna za muslimane. Čistoća tijela i odijela kao i kuće je uslov za pravilno vršenje vjerskih dužnosti. Svaki musliman prije stupanja u namaz-molitvu, mora očistiti svoje tijelo, odijelo kao i ono mjesto, gdje misli obavljati vjersku molitvu, jer u protivnom slučaju namaz-molitva mu neće vrijediti. Iz toga se vidi, da Islam sam po sebi uvjetuje čistoću u svakom pogledu i tu čistoću traži od svojih pripadnika.

Napokon u predavanjima treba naročito svratiti pažnju na kojekakove razne kulturne stvari, te na ime razne poroke i opačine, koje su vrlo česta pojava među muslimanskom omladinom, a koja se ne bi smjela događati niti sa gledišta Islama a niti sa gledišta današnjeg društvenog poretka. Sve te pojave zlo djeluju ne samo na omladinu nego i na cijelu okolinu i one u klici i u cvijetu najbolje mladosti nište omladinu, što se može uvjeriti svatko iz dnevnih statističkih podataka o bolesti i smrti, a da i ne govorimo o materijalnim posljedicama, koje zadešavaju tu omladinu, koja često puta ostaje radi toga bez krova i krovišta.

Što se pak tiče materijalne pomoći, to se ova sastoji ili u davanju novčane pomoći ili u davanju neke pomoći u naturi. I ova materijalna pomoć može biti od osobite koristi tek onda, ako se ona zna iskoristiti i rentabilno upotrebiti u one svrhe, u koje je namijenjena već po svojoj kakvoći i veličini. I dok ove pomoći dolaze do pravoga izražaja pitanja zvanja i vještine kao i kod moralne pomoći.

Ako sada uzmemo sve navedeno u razmišljanje i bolje promotrimo sve ono što smo rekli u prvoj rečenici citiranoga ajeta, to ćemo odmah moći uočiti u toj rečenici jedan od najvažnijih momenata a to je socijalni momenat, o kojem današnji dvadeseti vijek vodi čitavu borbu za njegovo ostvarenje i primjenu u svim granama društvenoga života, a o kojem pitanju je Kuran prije četrnaest stoljeća vodio računa.

A sada, da vidimo pravi značaj i suštinu druge rečenice diktiranoga ajeta. U Oovoj drugoj rečenici Svemogući Bog isto tako imperativno naređuje muslimanima, da ne zaboravljaju nikada i ni na kojem slučaju svih blagodati, kojima ih je obdario, i putem kojih blagodati ih je zbližio tako, da su svi preko noći postali braća po vjeri. Te blagodati su sami Kuran i vjera Islam koja se na njemu temelji, pomoću koje ih je izbavio iz predašnjega poganskoga života, iz tmine i neznanja u pravo svjetlo istine i prav de i preko kojih ih je skupio sve pod jednu zastavu,, da nad njima se vija dok je svijeta i vijeka u slavu i veličinu vjere Islama.

I dok u prvoj rečenici citiranoga ajeta izbija pored ostalih ponajviše socijalni momenat, dotle u drugoj rečenici istoga ajeta se pokazuje opet jedan drugi momenat, a taj je moralno-psihički momenat, koji podržava pravi i iskreni osjećaj te pravu i čvrstu svezu u dušama sviju muslimana praveći paralelu između predašnjeg stanja, u kojem su se nalazili muslimani do pojave Islama i stanja, koje je nastupilo nakon pojave Islama, a koje se proteže sve do današnjih dana.

OBJAVA.

Ovim putem objavljujem cij. putnicima do znanja, da sam ponovno otvorio i renovirao lokal za kafanu i prenoćište u Kralja Petra ul. 58.

Cijene umjerene. posluga tačna. Molim za što veći posjet.

Salih Bunić, Sarajevo.

Šemsudin Sarajlić:

Dvije-tri pjesme iz hapsa

Kada sam i ja iza majskih izbora dospio u mjesecu junu u policajni zatvor, kombinovao sam tamo — ne imajući pometnijeg posla — kroz 19 dana »pjesme« i druge radnje. Izišavši iz hapsa napisao sam po sjećanju dnevnik o svom odlasku, boravku i povratku iz hapsa i nakupio do sada 50—60 radnja u stihu i prozi. Od ovih su do sada štampane u »Novom Beharu« radnje: »Kiseljak—Fojnica« i »Dvoje djece u Pragu«, a danas za bajramski broj »Islamskog Glasa« dajem prikladnih par pjesama i jednu radnju kako slijedi:

MUJEZINU.

Izađi brate, na munaru vitu,
I uči ezan tanko, polagano;
Izađi brate, i vjerom si dužan
Molitvu glasit i kasno i rano.

Ja sam sad sužanj, u ćeliji samac,
Zabravljen teško, prozor vrh duvara,
Kroza nj se vidi samo komad neba,
Topola vita i bjela munara.

Jedini čovjek, kojeg moje oko
Vidjeti može, mujezine ti si,
Zato izađi brate na munaru
I uči ezan u nebesne visi.

Jer ti, dok učiš i podižeš ljude
S dućana, s posla do džamijskih vrata,
Jedno te srce iz tamnice sluša,
Jedno te oko gleda kao brata.

I rosi suze u nijemom bolu,
(Jer nije ljudsko krivit se ko stoka),
Što nevin mora da ispašta hire
Družine svoje, bezdušnih svjedoka.

MEVLUD.

Što na jedanput topovi se glase?!
Mevlud je sutra. Skočih sa ležaja.
Gledam vrh zida kroz rešetke — pro- [zor,
Ićindija je, već ezan opaja....

Gle, a ja bijah u hapsu i na to
Zaboravio, da tu noć se slavi
Sveto rođenje našeg Poslanika
I »Mevlud« uče hafizi, imami.

A narod, masa džamije zatulji,
Pobožno sluša, uči salavate,
Dok nebo rajskim osipa se sjajem
I zrak i srce u milju se zlate.

A kad noć blaga obavi brežuljke
S munara svjetla trepere, ko luči;
Meni se čini da hafiza čujem
Ustajuć kako on »dogdi« prouči.

I meni suza otkide se s oka,
Na noge skočih, usne mi se miču,
I gori duša, kao svjetlost živa,
Pred oči davni događaji niču....

Vijesnik Islama, vjesnik vjere prave,
Dolazi svijetu i istinu kaže;
Mase ga slave, slijede i priznaju,
Od Njeg šefaat za grijehe traže.

Pa i ja samac slavim Ga i hvalim,
Nadam se bar da anđeli me čuju;
Pa kad i ne bi, dosta što Bog znade,
Da usne moje Resula Mu štuju.

Usne i razum i srce i duša
Zanosom gori, za Njim se opaja,
Dok pucnji topa prolamaju zrakom,
A k zemlji slaze mirisi iz raja.

GOLUB I BABA.

Golub je jedan na prozor mi došo
U rano jutro i gukati zače;
Je li me htio probuditi od sna
Ili što drugo grguti mu znače?!...

Željezni krevet i slamnjaču žutu
Napustih brzo, u rešetke gledam,
Al golub k meni ne prolazi bliže,
Samo mi guče: nek nešto izgledam.

Sve mislim radost blizu mi je neka,
I sjedim, pitam: šta će to da dođe;
Al zalud srce nemirno izgleda,
Ničega novog — a već podne prođe.

Sad će tek ručak, ko i druge dane;
Već čujem klepet suđa i koraka;
U bravu ključ se meće i otvara,
Ni gledat neću u stražara jaka.

Golub mi opet na prozor doletje.
A stražar veli: Došo vam je neko!
Pogledah — kćerka! Cakli joj se lice;
A golub guče: »Nisam li ti reko?!«...

Bebica moja. Prigrlih je vruće,
Izljubih lišca, oči svoga zlata;
A ona priča, dok golub grguče
I dok ključ opet ne pričvrsti vrata.

Golube gdje si?!... Al' on viš ne sli- [ječe.
Zalud ga svako jutro ja dozivam;
I želim k meni da radost navrati,
Nje više nema — ja tek o njoj sni- [vam.

Šemsudin Sarajlić:

„Ne dam Gazina vakufa za 400 miliona“

Efendić Ahmed, zdravstveni inspektor u penziji, lomio je mnogo koplje u svojim mlađim godinama oko vakufa. Srce ga je vuklo, da ova ogromna imovina muslimana u Bosni oživi, da se upravljanje s njom reformiše i iz toga da se više svi koriste i napreduju.

Njemu je od prije rata bila poznata izjava nadbiskupa Stadlera, da bi se on stidio primiti subvenciju od vlade, kada bi imao bosanske vakufe pod rukom. I s ove strane, o kojoj su drugi muslimani malo brige vodili, Ahmed je žudio za reformama u vakufu i to korjenitim, efikasnim, koje bi morale djelovati.

Mnogi drugi gledali su u vakufu svrhu svojih težnja: sve je u redu ako vakuf imade svoje (narodnu) upravu i ako narod njegovim imetkom raspolaže, a da ko drugi sa strane u to svoje šake ne unosi. Pa kako, onako kako se je s tim upravljalo i od prije — kroz 400 godina.

Ahmed je međutim bio od onih rijetkih ljudi, koji su u vakufu gledali samo s r e d s t v o za izvođenje kulturnih i prosvjetnih zadataka. Pa što god bi to sredstvo bilo jače, da je sve lakše pitanje kulturnog i prosvjetnog rada u narodu. I nije poznavao kompromisa u borbi sa onim, koji za vakuf kao takav nijesu brižljivo radili.

U narodnom jeziku rečeno, razlika je bila u ovom:

Prvi, kojima je bio ideal narodna uprava u vakufu, u praksi su se zadovoljavali sa tim, da im vjerski službenici u džamiji klanjaju i podučavaju djecu u vjeri u mektebu. Dalje, da imaju muderise i vaize po varošima, da u vakufskih objekata krov ne prokisuje i da se ne ruše, da su groblja zagrađena i — ne znaju što bi više.

Dok narodni širi slojevi ovako, njihovi predstavnici u upravi — prvaci, koljenovići — samo su odlučivali: ovo bi trebalo da bude ovako, ono onako. Direkcija na to u sjednici sa činovnicima: ovo da bude ovako, ono onako. Činovnici na to u rješavanju povjerenstvima po Bosni i Hercegovini: ovo da se učini ovako, ono onako. Povjerenstva pak mutevelijama: naređujemo ovo ovako, ono onako. Na primjer: neka zakupci redovno uplaćuju zakupe za zemljišta, neka se plaćaju kirije za kuće i dućane, neka se ubire vjerski prirez, neka mutevelije (upravitelji pojedinih vakufa) imaju za se najviše 10 posto od prihoda vakufa — i t. d.

Međutim, šta se u obrnutom pravcu događa? — Kako ljudi iz vakufske uprave politiziraju i trebaju glasove masa na izborima, to se pojedinci iz mase ne progone, ako jednom na vrijeme, a poslije nikako ne plate zakupa, prireza, kirije. Mutevelija šuti, jer se o narodu radi. Povjerenstvo šuti, ako koji mutevelija »malo« zamrsi račune, jer je uplivan čovjek, koji treba na izborima. Direkcija šuti ako povjerenstvo hramlje, jer tu su najugledniji ljudi, na koje se ne može lako udariti. A vijeće šuti, ako sve to ne ide kako treba, jer je to autonomija, koja se rušiti ne smije. I tako dalje.

Razlika pak za druge, rijetke, u koje je spadao i Ahmed Efendić, bila je u tome, što je i on osjećao svim srcem i bio za autonomiju vakufa, ali na način, da izborna većina ne dobije sve za se, nego neka i manjina po svojoj snazi, proporcijom dođe do izražaja, pa koliko može. Neka se u najmanju ruku čuje kritika druge struje i vodi kontrola nad ispravnim vođenjem poslova većine. Jer većina, ako je čistih šaka, te se kontrole ne boji. nego joj još dobro dođe, da ocijeni, je li korisno radilo. Tim bi se imalo da drži u šahu svo vrdanje i vršljanje po vakufskim poslovima, koji su svojina i zadnjega muslimana u zajednici, a ne samo većine, koja se na razne načine može da sklepa u izborima.

Osim toga, Ahmed je želio reforme.

— Feforme, ljudi! — govorio je plameno i tražio, neka se uoči, kako je i Austrija, došavši u Bosnu, odmah sve zabacila, što je postojalo 400 godina kao dobro zavedena uprava po Turcima.

Ahmed nije znao, kakova je ta starinska uprava bila, jer se je mnogo kasnije iza okupacije rodio. Ali po onom, što je vidio da nova administracija daje i čuo od uvaženih ljudi da bazira na najnovijim tekovinama svega svijeta, vjerovao je, da to sve vrijedi proučavati i iskoristiti. I proučavao je što je mogao više i došao je do osvjedočenja, da bi tako trebalo i vakufske poslove reformisati, jer bi ovi morali mnogo veće rezultate da daju i više da koriste.

Nešto, kao što je vučenje kola, auta i vagona. Konji vuku teret cestom po starinskom običaju, pa kad stignu na konak. A mimo njih istom projuri auto s prikolicom sa više tereta. I dok kola nijesu ni do drugog kilometra stigli, auto već nestane preko brda. Ili usporednom prugom naniđe željeznica i brzo ode dalje. Lokomotiva vuče dosta vagona, a što god je veća i što joj više »hrane« dadne, sve više i brže vuče. A kola — ostadoše na cesti.

U ovom evo, nijesu htjeli Ahmeda da razumiju. Uz to su neki, koji su vodili politiku iz vakufa, nazirali u Ahmedovom programu lični udarac za se i svoje samovladanje, pa su mu bacali klipove pod noge, vrstali ga u protivnike autonomije vakufa, intrigirali proti njemu i rušili ga.

Imali su lično i zašto. Jer on prije svega tražio je, da se na vakuf postavi direktor ekonom, prvoklasni stručnjak, koji bi sa vakufskom imovinom upravljao kako treba. A tu je već kosa udarila o kamen. On je onda podvlačio, da taj čovjek ne bi morao baš biti upravnim direktorom, mogao bi biti i uz onoga, samo neka ima najšire vlasti u racionalnom radu sa vakufskim dobrima i u organizovanju toga rada. Opet je udarila kosa o kamen.

On je onda zagrmio: kako nema dovoljno prihoda u vakufu za podmirenje svih naših vjersko-prosvjetnih pitanja i da bi ih trebalo stvarati. Sa vrhova vakufa počeli su mu se izrugivati i počeli su polemisati s njim: da on fantazira. Jer, ako se na pr. jedan vakufski dućan izdaje za 100 pod kiriju, neka on, ako može, izda po 200 i tako unaprijedi prihode dvostruko. A ako ne može, imade da šuti.

Ahmed je tada izašao s prijedlogom u javnosti, neka se vakufska imovina prečisti i ekonomiše. Sve ono što čisto nosi ispod 6 posto, imalo bi se zamijeniti sa drugom imovinom, koja više nosi; redovni prihodi imali bi se tačno ubirati, da polovica na njima ne propada; pri mutevelijama ne bi smjelo propasti ništa od vakufske imovine; sva imovina morala bi virkulirati kroz svoju jedinstvenu kasu, kroz koju banku ili štedionicu. Ovaj vakufski novčani zavod radio bi sa vakufskim suviščima u gotovini, a to su milioni, sad na drugoj strani; vršio bi sve naplate i isplate u stvarima vakufa između zakupnika i drugih koji uplaćuju i onih, kojima se nešto na doznake imade isplatiti, i imao bi u pohrani pokrića zakupaca i dužnika te mutevelija za sigurno uplatu i sigurno upravljanje u vakufskoj imovini.

Kao garancija za rad toga zavoda bila bi vakufska imovina djelomično: bilo zemljište, šume i zgrade t. j. ono, što se je steklo i što postoji preko zavještaja. U ostalom, ako bi tu garantovala i temeljna imovina, ne smeta, jer uprava sa njom i sada raspolaže i može da je očuva ili upropasti isto onako, kako bi se to moglo desiti i preko novčanoga zavoda, gdje također sjedi ista uprava. Radi se dakle samo o načinu; a opasnost za upropašćenje je na obje strane: u prvom slučaju radi nerada, a u drugom prigodom rada. U prvom slučaju je po Ahmedovom sudu opasnost bila veća.

To je bila uzbuna. Na Ahmeda je osulo i drvlje i kamenje, da traži nemoguće stvari. Mafija iza kulisa prikazivala ga je u najcrnjim bojama, da je podmukli neprijatelj vjere, vakufa i naroda. Traženo je, da se iz društva uklanja i da nikada ne smije biti biran u vakufska tijela. Proganjan je na svakom koraku, da mu se šteti gdje god prije može.

On je samo vikao: da im Bog pamet prosvijetli! Čim prije— tim bolje! Jer narod nezna o čemu se radi. A on neće pojedince nikoga da optužuje. Nije od te vrste ljudi, da lično nastupa.

Uz pojedince iz vakufa, koji su se okomili na Ahmeda, njemu su podvaljivali i drugi novčani zavodi i krugovi mogućnika oko njih, koji su u ovim novim idejama novih ljudi nazirali veliku opasnost konkurencije u privrednom radu za buduće. Kao po jednoj komandi govorili su i ovi krugovi proti Ahmedovim nazorima i tukli ga s jedne i s druge strane u tome.

Ahmed se je tako našao u unakrsnoj vatri sa sviju strana. Sve je bilo proti njemu, sve ga je rušilo i omražavalo u narodu. A on je svijesno stajao sa svojom akcijom i govorio: Ja sam svoje rekao i svoju dušu iskupio. Vakufski novčani zavod kada bi samo sa vakufom radio — jer negdje treba investirati, negdje kreditirati, — osiguran mu je opstanak i uspjeh. Ako vakuf neće takvoga rada sa svojim zavodom, moraće u raznim prilikama htjeti skuplje sa tuđim. Mašina osvaja: prolazi; pa, loži je barem. A sa starom kljusinom — osta se na cesti. Makar da je cesta tu, imovina je tu, ali kljusad slabo vuče, zastarjelo upravljanje ne miče se s mjesta.

Opet su ga napadali, žestoko progonili. A on je i dalje šutio. Vezao je na dušu odgovornost onima, kojih se to kao upravljače direktno tiče. I čekao, da sjeme novih misli počne nicati na javu. Nekada će morati i ploda dati.

To je bilo tačno. Prije nego se i mislilo, došli su neki zastupnici iz Hercegovine i počeli isto tražiti službeno, u sjednicama. Njima se, jer su to bili vodeći ljudi, nije htio nitko suprotstaviti i pitanje osnutka Vakufske štedionice postavljeno je brzo na dnevni red. Osnovan je poseban odbor iz zastupstva, da pitanje sredi, pravila izradi i iznese na prihvat u slijedeće zasijedanje, poslije 7—8 mjeseci.

Jedan veći novčani zavod, koji je na vakufski novac dosta računao, poveo je računa o ovome predlogu u zastupstvu i uspjelo mu je, da u odbor za štedionicu bude izabrano nekoliko ljudi, koji su bili njihove mušterije. A onda je u svoju upravu uzeo glavnog pokretača te akcije iz zastupstva. I osnova je kod sređenja pitanja u odboru odbačena. A na slijedećem zasijedanju je taj ad hok odbor izvijestio, kako je kod detaljnog pretresa uočeno, da ta stvar nije za vakuf. I akcija je propala.

Jedan drugi novčani zavod, koji je sve vidio šta se radi, poveo je sada kontra akciju i kod izmijenjenih prilika u upravi vakufa, angažovao je vakuf na drugu stranu u jedan njemu bliži novčani zavod, želeći, da taj postane šutke vakufskim iz kojega bi se ovaj prvi, kao do sada vodeći, povukao sa uloge vodstva, nego bi u zdravim prilikama tek pomogao po potrebi. I uspio je.

Ali je sada na tu akciju, za koju malo ko zna, ko je vodi, osuo se plotun progona na novim izborima i poslije njih u izmijenjenom zastupstvu tako, da je vakuf taj svoj zavod, u kojemu je već imao majoritet, sam natjerao u propast. Nečuveno do tada ni u — Americi. I time je uporpašćeno i više njegovih miliona.

Amedovi drugovi istomišljenici, kojih je sada sve više bivalo, bunili su se proti takove strmoglave politike u vakufu, ali su suzbijeni, da su oni tome krivi, što su uopšte ta pitanja pokretali. I još su ih napadali za to.

Ovi su onda digli ruke od svega i kazali: Ni na položajima, ni odgovorni. Drugi kako su to — od naroda pomogmuti izveli — neka im i bude tako.

I godine su prošle. Duge i mršave godine.

Međutim su osnovane Gradska štedionica i Napretkova zadruga u Sarajevu.

Prvoj je dala gradska općina kao temeljni ulog svoja poduzeća: elektranu, tramvaj, vodovod i plinaru u inventarskoj vrijednosti od 40 miliona dinara. I držala je suviške svoga budžetskoga poslovanja i svojih fondova u svojoj štedionici.

Drugu je osnovalo samo par agilnih ljudi jednom manjom pozajmicom na vlastiti lični riziko i razvijali su u njoj poslove najprije sa tri činovnika, pa sa deset, pa sa trideset i t. d.

I makar da su kroz više godina razni partijski režimi u gradsku štedionicu natrpali toliko činovništva, da je jedva imalo gdje stati i makar da su svi službenici tamo dobili bolje plaće nego li i oni u gradskoj općini, opet je taj zavod — jakim investicijama dobro fundiran — općini počeo davati na milione doprinosa za budžet i pozajmljivati joj na desetke miliona. Uz to je štedionica podigla svoju palaču od desetak miliona i u doba novčane stege po bankama, kada su i njoj ustegnuti svi krediti i još joj se povrh toga dugovalo, ona nije zastala s radom, pokazala se je jakom, uočeno je, da se s njom mora računati.

A Napretkova zadruga, čiji su se ulozi penjali od 5 na 10 pa na 50 miliona dinara i t. d. osnovala je podružnicu u Zagrebu, za vrijeme stege u bankama podiže velebnu palaču bez duga u Sarajevu i razvija poslove tako, da imade izgleda, kako će danas sutra da postane vrlo jakim, vodećim novčanim zavodom u državi. A svojim doprinosima pomagala je »Napredak« i školovanje na stotine i hiljade učenika i šegrta.

Ove dvije pojave kao da su prenule muslimane iz Bosne u pitanju vakufa i njegove štedionice. Počeli su se Ahmeda sjećati. Ali Ahmed nije više bio osamljen tek sa nekoliko istomišljenika, nego su sada bile tu čitave skupine, čitav jedan pokret, koji je sve življe tretirao ekonomsko sređenje u vakufu.

Jedni su govorili, da treba u vakuf uzeti direktora ekonoma, pa u kojoj bilo formi i poštogod bilo i to prvoklasnog stručnjaka, pa makar ga tražili d Belgije. Drugi su vikali da vakuf mora oživjeti svoja ogromna imanja i otud pomagati našu prosvjetu i vjerske potrebe. Morao bi ovo, morao bi ono — a za sve treba novaca. Za to je najglavnije novce namaći, najprije štedionicu osnovati, a onda će uprava i narod preko vakufa lako politizirati. Ovako pak s praznom torbom — ni kud majci, ni kud u djevere.

Ko zna, da iz ovoga pokreta ne bi štogod i urodilo, da se nijesu prilike u vakufu izmijenile. Po novom Ustavu i novom zakonodavstvu došla je u vakufskoj upravi do glavne riječi više vjerska uprava i drugi ljudi uopće nego li su oni, koji su do sada upravljali. Sistem se je promijenio.

Novi upravljači upoznavali su se marljivo sa stanjem i potrebama vakufa,ali nijesu mnogo poznavali drugih prilika, naročito u pitanju ekonomisanja. Zato su tu sporo donosili kakove važnije odluke. Za njihove prilike posve razumljivo.

Kako su neki od ovih novih upravljača bili s Ahmedom dobro poznati i s njim odavno prijateljevali, razgovarali su sada ponekad sa njim i o vakufskim pitanjima. Dolazili su naravno i na pitanje Vakufske štedionice. Kako bi se dotirala, kako financirala, šta bi mogla da znači...

Ahmed i njegovi istomišljenici upirali su prstom u Gradsku štedionicu i Napretkovu zadrugu. Tako bi i ova, Vakufska štedionica. Neka počne sa malo, ne treba je posebno dotirati. Svi samostalni vakufi i mutevelije kao i centrala neka okrenu svoje novce kroz štedionicu, neka ga ne drže kod sebe, eto njoj gotovine dovoljno. Na podlozi pak garancije vakufa za njeno poslovanje, dobiće ona koliko hoće novaca za rad na raspolaganje, ako ne u zemlji, a ono iz inostranstva, jer za sve to jamči realna imovina.

Koliko ovakva garancija od općine pomaže i vrijedi Gradskoj štedionici? Svega joj je predala u upravu imetka za 40 miliona dinara, koji sada vrijedi sigurno 100 miljona najmanje. Ovako bi mogao i vakuf dati 40 mi-

liona svojoj štedionici. Svi vakufi u Bosni i Hercegovini toliko su jaki, da bi ovoliki iznos mogli odrediti — opet sebi za svoj novčani zavod.

— Šta 40 miliona? — podiže se jedan novi upravljač i uprije prstom u Begovu džamiju.

On je naime zadnjih godina sudjelovao u poslovanju radnog odbora i poznavao je dobro prilike i sadanje stanje vakufa.

— Ja ne dam samog Gazina vakufa ne za 40, nego ni za 400 miliona! — reče, a drugi svi zašutješe.

Ova konstatacija bila je koliko radosna, toliko i tugaljiva. Koliko poziv za rad, toliko više šteta što se ne radi, što se dangubi. I prijatelji su se zgledali. Šutjeli su dugo, dok Ahmed ne reče:

— Pa za Boga, šta nam je, jesu li nam vrane mozak popile? Mi se pustimo, neka nas voda nosi kuda hoće, a ni prstom da maknemo, da se spašavamo. I dotle smo dotjerali, da nam je postao ideal u zadnje doba osnivati pogrebna i pokopna društva. I tim se dičimo. Kao da nam je sva briga, kako ćemo pomrijeti i čim prije pokopati se. Pustimo te »ideale« ljudi Božji, niko neće ostati nepokopan. Pa i društvo, makar, ali šutke. Nego se javno dičimo pothvatima za rad, za život sami, kao da vakufa i nemamo. A kad je on još tu, pa još ovako bogat, na noge se, da se i njim koristimo!

Živjeti, živjeti moramo!

A prema tome sve i udešavati...

Kur'an a. š.

Šta je Kur'an? Sveta knjiga znanja,
Što sadrži samo mudre riječi,
Koju posla Allah Svemogući
Među ljude da bezvjerstvo spriječi.

On je izli u vjerničko srce
Najvećega Poslanika Svoga,
Muhameda — Genija, Umnika,
Zaštitnika roda islamskoga.

Kur'an sjajni sadrži sve ono
Što čovjeka vječnoj sreći vodi,
Nek' ga uči biće koje želi
Da stazama džennetskijem hodi...

U ekstazi moja duša pliva...
Kada sluša učenje Kur'ana
Rastapa se... a u srcu mladom
Ponestaje bolova i rana.

Neki plamen, neko čuvstvo žarko.
U srcu mi širi se... i gori...
I ja kličem: »Ah sretna sam, sretna,
Kad me Allah u Islamu stvori!«

Džemila-hanumica-Zekić.

Mom vrijednom učitelju vjere

Gosp. H. Ali ef. Aganoviću.

Učenjače slavni ponos si islamski;
Tvoja je duša plemenita, meka,
Tvoje su riječi duboke i jasne,
Na drugom Te svijetu Božja milost čeka.

Na Tvom časnom čelu razgovjetno piše
— Ovaj je čovjek pravi musliman,
Njegovo srce Islama je puno,
On Božansko Svjetlo širi noć i dan...

Kako počeh slušat predavanja Tvoja
Dušu mi obuze neki sveti plam,
Ja bolje, upoznah povjest vjere svoje
I s većom ljubavlju prigrlih Islam.

Nek Te Allah dragi čuva i brani,
Jer muslime vodiš u sreću i spas;
Tvoje lijepo ime neumrlo nikad,
Svuda se širio Tvoj islamski glas.

Zahvalna ću Tebi ja zauvijek biti
Ti pokaza meni do dženneta put,
Svake riječi Tvoje sjećaću se živo,
S poštovanjem ljubit ruku Ti i skut!

Džemila-hanumica-Zekić.

Prijatelji našeg vjerskog i kulturnog napretka širite „ISLAMSKI GLAS" među našom braćom Pomažite našu štampu, jer tako pomažete da se širi prosvjeta među muslimanima

IZ STAROGA SARAJEVA.

Zadnji šorvan

Negdje neke godine iza Bajramskog klanjanja, bijaše nas dosta na groblju da proučimo »Fatihu« za Božji sevab i time se sjetimo milih i dragih kojih više nema među nama. Poslije posjete kabura, idući kući, pridruži mi se u putu prijatelj Omer.

— E, vala što mi je nešto tesir — poče Omer da priča. Eno, veli, gledam onoga našega doktora Enesa, kako sa dubokim osjećajem pohađa kabur svoje majke. Jesi li vidio, što joj je postavio divne nišane? Baš je u svemu hairli....

— Jesam, Omere,... lijepo je ono... A i njega je eto rahmetli majka čestito odgojila Zato ga svi znamo i svi ga volimo a najviše ga voli naša sirotinja. Ja mislim da se ti sjećaš njegova rahmetli oca. On je bio činovnik još i turskog vremena. Lijepo je živio. Imao je jednu kćer i eno je već odavno majka a doktor Enes je mlađi. Oboje su ostali nejaki iza oca. Majka je udala i sestru mu a Enesa je školovala. Da ti nešto pričam, ali ovo onako samo za ugled (ibret). Eno onaj Enes učio je visoke škole u N. Da se tamo u skupom mjestu čestito živi i mirno uči, valjalo je potrošiti lijepih novaca. Enesova je majka odkidala što se veli od zalogaja pa je njega izdržavala. Negdje taman pred njegov diplomski ispit, kad će postati doktor, čuo sam od jednog ahbaba evo ovo: Dođe mi, veli, jedno jutro u kuću majka mu pa me zamoli da joj »razbijem« šorvan (veliki dukat). Ona je sve šorvane i sav svoj dževahir potrošila školujući Enesa. E, znaš, što me je silno dirnulo, kada mi reče: »*Evo ovo je zadnji šorvan*«. Pa Boga mi njoj to valjade. On postade doktor. Majku je pazio kao oči u glavi. I eno je i danas mrtvu ne zaboravlja. A imala je eto i za koga trošiti.

HIKMET.

U Alefendinoj kući, u šabića sokaku u svoje vrijeme najviše se sijelilo. Tu se skupljala gotovo sama naša stara ilmija. Poslije dnevnog posla, valja da se čovjek malo odmori i rahatleniše.

Efendija je volio društvo a i društvo njega. On je bio udovac, pa nije smetalo da se njemu dolazi u svako doba. Čovjek lijepe ćudi, sušta dobrota a Bog mu dao dobru idaru. Bio je muderis.

Tako jedne noći skupilo se u njega društvo pa se razgovarali ljudi o najčudnijoj novosti toga dana. Više našega Sarajeva pojavio se na nebeskome svodu mjesec, većom polovicom potamnjen a samo malo osvijetljen koliko ona rogata kifla. Svijet je to gledao kao čudo. Neki su promatrali mjesec kroz pomućeno staklo. Tako se najbolje vidio.

— E, baš je ono, efendum, jedno čudo — započe Ešref efendija.

— Kako nije, efendum, eno rekoše u kiraethani da su novine unaprijed donijele da će se pojaviti pomrčina mjeseca u 3 sata i 45 dekika.

— E, baš je to jedan hikmet, rekoše većina njih u jedanput.

I sada nastade o tome razgovor. Istom će na to Murad efendija novi naš kadija: »Jest, efendum, mi vazda svakome čudu nadijemo ime »hikmet« i, koliko ja znam, ostaje za nas sve samo gola riječ »hikmet«. Za nas je samo »hikmet« i ono neku večer, što u Alefendije pucaše kesteni u peći ko male puške, jer ih je čitave ubacio na vatru. Za nas je samo »hikmet« i ono što priča Hadži Riza efendija, kako mu se začepilo korito od česme i on svašta pokušavao, pa nije mogao ništa učiniti. Javio upravi vodovoda a oni poslali neko šegrče. Dijete omotalo krpom klin pa njime zabušilo ozgo rupu i ukucalo čekićem. Kada je klin malo poslije izvadio iz gornje rupe, na donjoj rupi kanala probila je voda. Eto, efendum, i to je jasno. Pritisak vazduha potisnuo je vodu i ona je na donji kraj morala da izduši. Ono jest sve je hikmet i svaka je prirodna pojava mudro stvorena — ko Božje davanje — a nije li Bog dž. š. nama zapovjedio da mi te pojave istražujemo i proučavamo? Tako je postala nauka. A potpuna nauka nama je farz. Dakle *ne smijemo ostati pri tome a da i svojim razumom ne dokučimo sve što se događa u prirodi.* Nećemo zar i mi ostati na onoj deredži na kojoj su bili otprije što godina, kada je znanost, živa nauka, bila gotovo zamrla među našom ilmijom. Kada se sva nauka učila samo iz Kitaba (knjiga). Danas su druga nova vremena. Svaki dan nešto novo donosi. Ne smijemo ni mi ostati gluhi i slijepi. Ovaj Murad efendijin govor imao je uspjeha. Danas tu živu nauku uče njihovi sinovi i unuci.

Hamdija Mulić.

Džemila Hanumica Zekić:

Pijanica

— Novela. —

Kao listovi od behara plovili su bijeli oblačići, gonjeni vjetrom, po sivom rasplakanom nebu. Iz njih bi pogjekada kanula po koja sitna kapljica jesenje kiše.

Noć crna kao misao čovjeka patnika obavila je svojim plaštem svu prirodu.

Bilo je gluho doba noći. Negdje daleko u polju čuo se vrisak jejine, koji se razljegao kroz nijemu tišinu i uljevao u dušu nešto strašno i kobno.

Blatnjavim putem išao je neki čovjek kao avet. Mahao je glomaznim rukama na sve strane i puštao krikove, krikove lavovske. Lice mu je bilo svo zažareno od razigranog alkohola, a oči krvave i podbuhle. Noge su mu zapadale za kamenje i on je posrtao, padao, dizao se krvav i blatnjav. To se ponavljalo sve dok nije došao do jedne male kućice. Došavši lupio je nogom u vrata i probio ih. Zatim je vrišteći kao razjareni tigar uletio u sobu.

To je bila prosta sirotanska sobica. U njoj od namještaja i pokućstva nije bilo skoro ništa do jedna poderana ponjava koja je pokrivala truhli pod, skoro pretvoren u zemlju, zatim od dasaka napravljeni krevet na kom je ležalo i spavalo slatkim snom troje blijede siročadi i žena mršava kô grana suhe šljive, više slična mumiji, nego živom čovjeku. Na čađavom zidu visio je stari časovnik, koji je svojim blagim kucnjem oživljavao monotoniju ove bijedne sobice. U desnom uglu stajala je isharana starinska peć, u kojoj se opažala slaba svjetlost skoro sagorjelih drva. Kraj nje je bilo još nekoliko posuđa i ništa više. To je sve što je u sebi krila kolibica gladi i patnje.

Čovjek, zvijer uletio je u sobu, prletio krevetu i zaurlao: »Nevaljalico, gade diži se smrvit ću te, ispadaj, ispadaj napolje, više te ne trpim. Zatim je zgrabio tek probuđenu iza sna uplašenu ženu za mršave žute ruke i počeo je udarati po cijelom tijelu. Zatim je zgrabio tek probuđenu iza sna kose i istjerao na ulicu punu mraka i straha.

Dječica koja su sve to gledala udarila su u grčevit plač i počela vikati: »Majko, mila majko, ne idi u mrak, ne ostavljaj nas, nama je hladno bez tvoga daha; majko, majko, povrati se!«

Otac bezdušnik nije se osvrtao na vapaj izmučene i gladne dječice već je legao na sred sobe i brzo zaspao snom divljeg pijanice.

Jadna žena drhtala je na ulici od zime i vjetra, izložena svim nepogodama i opasnostima. Ležala je na hladnom kamenu i jecala, gorko jecala, proklinjući svoju tešku sudbinu.

Uzeli su se iz velike i žarke ljubavi. Ona se još i sada dobro sjeća onih njegovih riječi, što joj ih je govorio dok je bila jedra, rumena i zdrava djevojka: »Fato, moje srebro i zlato, ja te ljubim, ljubim, ljubim bezgranično; pođi za me bićeš sretna, sve ću ti nabaviti što zaželiš, samo budi moja, moja. Ako nećeš poći za me, ja ću ubiti i tebe i sebe. Ti moraš, moraš biti moja!«

Ona zanešena njegovom ljepotom, naivna do skrajnosti, povjerovala je u njegove lažne izlive, nije jadnica mogla ni slutiti da je to sve gola prevara.

I uzeli su se. Ona je pobjegla krijući od roditelja. Živjeli su srećno sve dok je ona bila punačka i zdrava. Kroz to vrijeme stekli su troje krasne djećice: sinčića i dvije kćeri. Ali kad je žena počela stariti i pobolijevati, on se je sasvim preokrenuo. Počeo je posjećivati krčme, kafane i druga lijegla prostitucije. Dolazio je svaku noć kući u gluho doba i tukao bijednu ženu.

Ona ga je ljubila vjerno i iskreno kako samo dobra i odana domaćica može ljubiti, od dana kako su se uzeli pa sve do časa ove večeri kad ju je istjerao ,skoro nagu u mrak. Ali ga je te noći prezrela. Razmišljala je dugo i došla do zaključka da ga više ne može ljubiti ako se ne prođe ovog kletog, pustolovnog života. Počelo je svitati. Iz crnih oblaka, koji su prekrili cijeli grad i njegovu okolinu pljuštila je velika kiša. Gromovi su pucali, munje sijevale, magla je prekrila sve.

Na obali mutne rijeke sjedio je neko blijed i strašan, kao utvara, s razbarušenom kosom i krvavim rukama. To je bila žena-patnica, koja je gledala pogledom luđaka u bijesnu rijeku, kako valja drvlje i kamenje udarajući strahovito o obalu. Gleda, gleda sirotica i misli kako će skočiti u zagrljaj valovima, da je odnesu daleko, daleko i izbace negdje u nepoznatom mjestu — kad se već bude raspadala. Bijaše poletjela da skoči, ali stade, jer kao da joj neko šapnu na uho: »Ženo patnico, odustani od te grozne namjere. Veliki Allah smilovaće se na te, ne skači, ne skači, imaj na umu da si biće stvoreno u svetom uzvišenom Islamu, sveopćoj Vjeri Svjetla i Istine«.

I žena patnica ostavi razbješnjelu rijeku i vrati se opet u svoju kolibicu. Pijanica je hrkao da se je orilo po cijeloj sobi. Djećica su također spavala i u snu se smješila bezazleno zanosnim smješkom meleća. Žena, sva pokisla lagano je ušla u sobicu, nadvila se se nad glavice svoje blijede djećice i počela ih ljubiti, ljubiti poljubcima u kojima je izljevala svu

svoju materinsku ljubav. Kad je već svanuo dan probudio se iz mirnog sna pijanica, mlitavog tijela, bez i trunka energije.

Žena, na koju je sinoć izlio sav svoj gnjev, priredila mu je sve: vodu za umivanje, peškir i nekoliko komada suhe kukuruze, soli i glavicu luka. On je prvo pogledao u djecu, koja su jaukala od gladi, pa onda u ženu i brzo se pokajao što ju je onako sinoć istukao. U ljutom tigru probudio se otac, muž, domaćin. Pritrčao joj je brzo, privinuo je na grudi i ljubeći njene obraze kao dva uvela đula plakao, plakao, plačem pokajnika jedva izgovarajući: »F-a-t-o d-u-š-o d-r-a-g-a ž-e-n-o o-p-r-o-s-t-i«.

I ona se ganula. Istrgla se brzo iz njegova naručja i poljubila ga s puno poštovanja u ruku i oprostila mu.

I od toga dana nastala je ponovo sreća i harmonija u njihovu domu. On se prošao alkohola. Donosio je svega u kuću. Djeca su bila zadovoljna, a i žena na čiju se je strpljivost i patnju smilovao Veliki Tvorac svijetova.

Narodna sevdalinka i njeni tipovi

Mladi muslimanski književnik, g. Sait Orahovac, prije nekoliko godina je na Narodnom Univerzitetu održao predavanje o temi: »Naša narodna sevdalinka i njeni tipovi«, iz kojeg, radi toga što pomenuto predavanje tretira umjetnost muslimanskog elementa — za naše čitaoce publikujemo ovaj odlomak.

Ur.

Svaka od bosanskih sevdalinki nosi i sadrži u sebi po jednu bolnu ili veselu istoriju događaja zbivenih na pozornici narodnog života. Razumije se onog i onakvog života u koliko je taj život bio izražaj sentimentalnih težnji. Odišući čistom lirikom i erotikom, one, mislim na bosanske sevdalinke, kao da su kreirane iz intelekta i osjećaja jednog jedinog autora, koji se striktno pridržava unaprijed determiniranog nastojanja: da ni u kom slučaju ne prekorači okvir sevdaha i da u taj svoj omiljeni rejon ne umiješa ni riječi neke druge pripovijedi, ako ta pripovijed nebi bila u najtješnjoj vezi sa sevdalinskim izgaranjem. To je njena glavna karakteristika.

Međutim, sevdalinke koje su postale i koje se pjevaju kod crnogorskih muslimana, protivno od bosansko-hercegovačkih, pored note o sevdahu, sadrže i znatan dio pouke. Ujedno, one zauzimaju piedestal didaktičko-sevdalinske naravi. Pokušaću da tu osnovnu razliku izložim s time, što ću na osnovu toga, kao realnu ilustraciju, citirati neke stihove iz crnogorskih, a zatim i bosansko-hercegovačkih sevdalinki.

Kao tipičan primjer crnogorske sevdalinke, koja u svojoj suštini sadrži i poučno-prekoran karakter — neosporno je ova:

Adžamijo, kukala te majka,
Kad se ženi, što se ne oženi,
Tvoj se babo triput oženio
I sve triput lijepom djevojkom,
A ti jednom i to udovicom,
Udovica tuđa suđenica
Prvo te je jutro prekorila
Tugujući za prvim sevdahom:

»Lele meni, prvo zlato moje,
Lijepo l' mi kod tebe bijaše,
Voljom lezi, a voljom ustani,
Buđaše me ružicom rumenom
Zagrljajem i poljupcem vrućim.«

Ime: Adžamija, o komu je riječ u ovoj pjesmi, znači: »došljo«, vjetropirast i nepromišljen čovjek koji se, uz obilan izbor djevojaka, oženio udovicom, a:

Udovica tuđa suđenica
Prvo ga je jutro prekorila
Tugujući za prvim sevdahom.

Veli gornja strofa, čija je namjera da omalovaži i prekori svoga glavnoga junaka, jer je on (Adžamija) učinio neoprostiv grijeh oženivši se udovicom. Udovica je, u patrijarhalnom životu i običajima crnogorskih muslimana, smatrana kao biće nedostojno jedne djevojke. Njenu kondidaciju za ponovan brak treba onemogućiti, jer treba imati obzira prema djevojkama koje očekuju i priželjkuju udadbu. Iz ove pjesme se jasno očituje jedna veća i humanitarnija misija, nego li što je sevdah, i njen tvorac je nosioc i borac za jedno socijalnije požrtvovanje nego li sevdalija erotičar, kao što u ovom slučaju tu ulogu vrši tvorac bosansko-hercegovačke sevdalinke. U tome nejednakom shvatanju života i leži bitna diferencija između prve i druge narodne lirike — odnosno između crnogorske i bosansko-hercegovačke.

U početku svoga članka istakao sam da bosansko-hercegovačka sevdalinka, pretežnim dijelom, nema nikakve primjese ili suvišnosti koje su van domašaja ljubavnih i senzualnih priželjkivanja i težnji. One su Kineski zid a da bi se mogla uvući neka druga misija u njih. One ne trpe u svojoj kući nikoga ko nije član njihove porodice, a ovaj se mora odlikovati strastvenim poletom, idealizmom, humorom i ukusom. Prefinjenim ukusom. Mora da bude vatreni pobornik na braniku svojih prohtjeva i mora biti neograničeni optimista i fanatik u neminovnu pobjedu svojih ideala. Sa takve tačke gledišta i sa takvim shvatanjem treba govoriti o njima, o sevdalinkama Bosne. Radi toga neka mi bude dozvoljeno, u koliko mi tu mogućnost pružaju granice mog razumijevanja, da uđem u njihov dom, u njihovu suštinu, u njihov svijet, u njihovu riznicu i da pružim ruku nekomu od njihovih junaka, da Vam ga prestavim, protumačim i prikažem. Na periferiji smo njihova ognjišta i već se rukujem sa jednom zlatnom i krasnom djevojkom sa izvanredno poetičnim imenom: Begajeta. To nam je tip idealistkinje, koju pitaju:

»Begajeta, tako ti rahmeta
Koga voliš: Muju il' Ahmeta?«

a ona odgovara:

»Volim Muju u tankoj košulji,
Neg Ahmeta u suhome zlatu.
U Muje su oči sokolove.
U Ahmeta, kao u janjeta«.

Kod Begajete je razvijeno jako osjećanje estetike. Ona radi estetike bagateliše Ahmeda i njegovo zlato, a voli Muju i drag joj je on bez obzira na njegovo siromaštvo.

Ta sloboda volje i to požrtvovanje, radi svoga ideala, nije ukorijenjeno samo kod naše Begajete. Naprotiv, u Bosni je pretežan dio djevojaka gotovo istih vrlina kao i naša simpatizerka. Djevojka Begajetinog tipa, izabere li momka, ona mu je dušom i srcem u cijelosti podatna, a voli ga platonskom i neizmjernom ljubavlju, koja je gluha za postojeće prepone i koja je indiferentna u odnosu eventualnih intriga društva. Ushićenje takve ljubavi dovodi do bolovanja, do ludila. Nije li u ovoj pjesmici, u punoj dozi, iznešen taj slučaj, kad hanumica, udaljena od svog izabranika, istome poručuje na ovakov način:

Mošćanice vodo plemenita
Usput ti je, pozdravi mi dragog,
Nek ne pije Save vode hladne
Već nek pije moje oči plave.
Nek ne kosi trave pokraj Save
Već nek kosi moje kose s glave
Neka dođe, nek me se ne prođe,
Jer ovako izludjeću mlada
Od čekanja i od tugovanja.

U posljednjim stihovima izražena je čežnja i sentimentalnost do najvećeg nivoa zaljubljenosti. Da bi dala oduška svome unutarnjem izgaranju njoj nije bila potrebna nikakva korespondencija, nikakvo mrtvo i nepomično slovo. Ona je tražila, i našla, kao najpodesnije sredstvo, riječne valove, koji će brže dojuriti do obitavališta njenoga sevdaha, pa ga pozdraviti, potsjetiti na nju i opomenuti na najskoriji njegov dolazak, a ona ga čeka strasno i požudno, goji svoje pletenice za njegovu kosidbu, a otsjev svojih zjenica brižljivo njeguje, da sa njima pruži raskošnu plijen njemu, caru njenih snova i njene mladosti.

Analogno s tim, takav je i bosanske mladić; fanatik u svojoj ljubavi, on zna, da radi iste zaboravi i na svoje roditelje i to kad mu se roditelji nalaze u najkritičnijem momentu, čak i na samoj postelji smrti. Njemu je teži gubitak, ako ruka sudbine njegovu dragu privede drugome, nego li gubitak rođene majke. O tome će posvjedočiti stihovi u slijedećem navodu:

Mjesečina, mjesec u oblaku,
Bećar Hamza stoji na sokaku,
U ruci mu dvije dunje žute,
A na srcu dvije rane ljute.
Prva rana odlazi mu draga,
Druga rana umire mu majka.
Teža rana što se udaje draga,
Nego l' rana što umire majka.

A, opet, drugi omladinac tuguje i cvili bujicom i silinom osjećaja jedne Begajete:

Đe si, draga, željna željo moja
Željnom sam te željom zaželio,
Pa mi željno srce ispucalo
Baš ko zemlja ljeti od sunašca.
Bog će dati i kiša će pasti.
Zemlja će se zemljom sastaviti,
Al ja s tobom nikad dovijeka.

U oblasti sevdalinke su vrlo zanimljivi oni momenti, kad se nadmudruju, ili uzajamno prkose, suprotni polovi. Takav primjer imamo u ovoj pjesmi:

Glasno pjeva lijepa djevojka,
Glasno pjeva, daleko se čuje,
Čak se čuje do Mostara grada,
Gdje je sluša Memija terzija
On ju sluša, pa joj poručuje:
Slatko pjevaš materino zlato,
U mome se dvoru pošetala
I spavala na šiltetu mome.
A ona mu na to odgovara:
»Nisi srećan, Božji nesrećniče,
Ovo gomdže da ti u dvor dođe«.

Ali ako je Memija terzija doživio izvjesnu nesreću, da mu »gondže u dvore ne dođe« ipak je jedan od njegovih drugova — mislim drugova po fiziološkoj konstrukciji, imao sreću da pridobije očitu prevlast nad ženskim polom, jer ga jedno umilno čeljade, čeljade iz suprotnog tabora, iz tabora gondži neobično voli i pod tim uticajem i radi vjernosti prema njemu dolazi do konflikta između nje i jednog od onih koji bi željeli da joj se nametnu:

U Mostaru čudan mekteb kažu,
U njem uči tristo djevojaka.
Hodža im je Omer efendija
A kalfa im lijepa Umihana.
Progovara Omer efendija:
Čuješ, kalfo, šta kitabi kažu,
Jedni kažu: hodža, ti s' oženi.
Drugi kažu: nemoj iz daleka.
Treći vele: kalfom iz mekteba.
Kad to čula divna Umihana
Baci kalfa tri nova kitaba,
Pa uteče na mejtefska vrata
Da se ne bi zamjerila dragom.

Umihana je od riječi i njena riječ je čvrsta kao dubrovačka brava. Dok joj lukavi Omer efendija, posredno, preko kitaba govori o svojoj želji, da je uzme za ženu, ona ga povodom toga gesta demonstrativno napušta da se iz takvih odnosa ne bi izrodila kakva komplikacija između nje i njenog jarana, koji se nalazi van učione.

Sve ove činjenice: vjernost ili nevjernost. prkos ili tugovanje — sačinjavaju jedan čudan literarni svijet, svijet sa raznim stemljenjima, kreacijama i varijacijama, konfuzijama i sanjarenjem, pa je čovjeku u takovoj okolnosti nemoguće da sistematski prestavi pojedine grane manifestacije duha, koje bi kao cjelina sačinjavale jednu nedjeljivu kompoziciju, skladnu i tečnu, bez disharmonije i bez kontradikcije. Na vrhu te smetnje stoji žena. Ona je čudna i varljiva kao proljećni oblaci Vi je u našim sevdalinkama vidite čas treperastu kao raskošnu sunčanu grumen, čas kao buru čas anđeoski čednu, čas ciničnu, zajedljivu, nevjernu i pakosnu, čas elastičnu, a čas tužnu radi nesreće u ljubavi, čas podatnu, a čas, ako joj se odgovara na ljubav ili ako je ljubljena, zloupotrebljava istu i pravi nedozvoljene šale na račun muškarca. Takva je naša sevdalinka i u koliko bi išli zatim, da je što više ispitujemo i analiziramo u toliko bi sve više nailazili na sve dublji i bogatiji rudnik raznovrsnih motiva.

Sait Orahovac.

Kasim Gujić.

Pogibija Alipaše Rizvanbegovića

Kasim Grujić

Alipaša Rizvanbegović je najmarkantnija ličnost i najveći hercegovački državnik u 19. vijeku. Najzamršeniji događaj iz Alipašina života je njegova pogibija. O toj pogibiji nemamo sačuvanih dokumenata, a ukoliko imade takovih savremenih vijesti, one su vrlo oskudne.

Ali za historijsku ocjenu nekog događaja, nije dovoljno samo ispitati arhivalnu građu već je vrlo važno razmotriti i terenske spomenike i iskaze svjedoka očevidaca tih događaja. Radi toga se smrt Alipašina ne može pravilno i istinski prikazati bez iskaza njegovog sina Hafizpaše, pred čijim očima je ubijen Alipaša Rizvanbegović. O tom događaju — smrti Alipašinoj — često puta je pripovijedao Hafizpaša sakupljenom svijetu na Buni. Tih starih ljudi imade i danas živih, kojima je Hafizpaša u 1878. godini ocrtavao smrt Alipašinu. Radi toga u ovom članku uz dosada poznate zgode priopćit ćemo i iskaze Hafizpašine, koji se odnose na smrt Alipašinu — oni do danas nisu nigdje objelodanjeni — da bi taj historijski događaj što bolje prikazali i ocijenili.

Ondašnjim turskim vlastodršcima u Carigradu mnogo brige zadavala je muslimanska begovska aristokracija u Bosni i Hercegovini. Posljednjih godina (1830.—1850.) učestali su ustanci u Bosni i Hercegovini protiv carskih reforama. Da tome već jedamput stane u kraj, odluči ondašnji sultan Abdul Medžid silom pokoriti muslimansku begovsku aristokraciju i krvavo provesti reforme u Bosni i Hercegovini. Taj posao povjeri poturčenom Ličaninu Omerpaši Latasu. Latas bude imenovan vrhovnim zapovjednikom sve vojne sile u Bosni i Hercegovini (seraskerom). Sa sobom iz Carigrada Omerpaša je poveo 11 bataljona pješadije, poljsku bateriju od 30 topova, sa nešto konjanika.

U drugoj polovini mjeseca jula g. 1850. — (23. i 24.) dođe Omerpaša sa nizamcima u Sarajevo. 15. augusta 1850. (6. ševala 1266.) na Musali (u Sarajevu) pročita Omerpaša ferman, kojim mu se naređuje da provede u Bosni i Hercegovini »Tenzinvati hajrije«.

Čim se doznalo za Omerpašin polazak na Bosnu i Hercegovinu, odmah Alipaša Rizvanbegović pošalje ispred sebe pred Omerpašu vladiku Josifa i Hafizpašu. Ali Omerpaša je želio Alipašu. Vladika i Hafizpaša povrate se u Mostar, a Alipaša ode iz Hercegovine za Sarajevo 4. augusta 1850. godine.

Omerpaša Latas pustio je sve paše, ajane i uglednike a samo je zadržao u Sarajevu Alipašu Rizvanbegovića. Alipaša je uživao velik ugled ne samo u svojoj Hercegovini već i u Bosni. Ustaše su se najviše uzdale u Alipašu i njegovu veliku moć, pa je radi toga po svoj prilici, Omerpaša i smatrao Alipašu najvećim (potajnim) protivnikom provađanja carskih reforma. Ali polovinom mjeseca augusta (17. VIII. 1850.) Omerpaša s vojskom otišao je u Krajinu, a prvih dana po Omerpašinom odlasku bosanski vezir Hafizpaša na svoju ličnu odgovornost pusti Alipašu Rizvanbegovića. Tako Alipaša stiže u Mostar 19. septembra 1850. godine. Čim je došao u Mostar Alipaša je odmah izvršio sve pripreme za dva tabora nizama. Na to podigne bunu (ustaše) u Mostaru i okolini, kojima se na čelo stavi Alipašin prvi doglavnik kavazbaša Ibro.

Kad je Omerpaša čuo za pobunu hercegovačkih ustaša, on u Hercegovinu pošalje 1000 nizama na čelu sa Skenderbegom, poturčenim poljskim grofom Ilinskim. Nizamci su se sukobili sa hercegovačkim ustašama u konjičkom srezu kod Vrapče. U tom okršaju uzmakli su nizamci u Konjic. Uvidio je Skenderbeg, da će s hercegovačkim ustašama teško izaći na kraj, jer su ustaše bili mnogobrojniji. Vođa ustaša kavazbaša Ibrahim, veliki pouzdanik Alipašin skupljao je nove ustaše i pokušao je nagovoriti i Alipašu da skupi ustaše protiv nizama. Po pašinom planinštauk Ivanu Mandariću kavazbaša Ibrahim poručio je Alipaši: »što Alipaša ne kupi vojsku, ako vojska protiv nizamaca ne skupi i ne podigne — slabo će proći«. Među hercegovačkim ustašama bili su Hasan Hadžiosmanagić, Husein Kajtaz, Ibrahim Puzić i mnogi drugi uglednici.

Skenderbeg je uvidio da sa hercegovačkim ustašama ne može boj biti otvoreno, pa je smislio plan kako će iznenada na ustaše udariti i raspršiti ih. I ta mu se prilika pruži. Sa svojim nizamcima dana 24. januara godine 1851. udari Skenderbeg u zoru iznenada na hercegovačke ustaše na Borcima i sasvim ih rasprši. Ovom pobjedonosnom bitkom je bio otvoren put Skenderbega i nizamima u Mostar, u koji uniđe 29. januara 1851. godine.

U Konjicu Skenderbeg je ostavio vrlo hrđavu uspomenu. Kao pobjednik on se smatrao jedinim gospodarom čitavog ovog kraja. Zbog toga od Konjičana zatraži da mu privedu u harem dvije najljepše djevojke. Jedna od tih djevojaka pobjegne a druga Prohićka silom je otišla u harem Ilinskog (Skenderbega).

Kad je Alipaša saznao da jaki odredi nizamaca idu na Hercegovinu na hercegovačke ustaše, on se povuče iz Mostara na Bunu a sa Bune u svoj tvrdi grad Stolac, kojega je prije na nekoliko godina dobro utvrdio. Sve svoje dragocjenosti i sve stvari od vrijednosti otjerao je sa Bune u Stolac. Austrijsko vojno zapovjedništvo u Zadru već 24. januara 1851. znade da se Alipaša zatvorio u grad Stolac. To isto znadu i crnogorski izvori. A narodna tradicija na Buni na dugačko i široko znade pripovijedati o Alipašnom odlasku s Bune u Stolac.

Izgleda da se Alipaša sklonio u Stolac ispred nizamaca, jer je bio siguran da na njega vreba Omerpaša kao i njegov pomoćnik Skenderbeg. Skenderbegu je bilo naređeno da strogo pazi na Alipašu i da ga prvom zgodom liši slobode. Iz Mostara poruči je Skenderbeg Alipaši da dođe u Mostar i da kao upravnik Hercegovine primi grad. Sada je Alipaša bio u velikom škripcu, teško ići, a još teže ne ići u Mostar. Radi toga pozove k sebi ugledne Stočane (Šariće, Mehmedbašiće i dr.) da se s njime posavjetuju hoće li ići u Mostar ili neće. Ti stolački prvaci su samo slegli ramenima i nisu mu mogli ništa reći što bi se sviđalo Alipaši. Zato Alipaša pozove k sebi sa Bivoljeg Brda nedaleko Bune starca Imšira Donku, koji je nadaleko u ovim krajevima slovio zbog svoje mudrosti. Alipaša je upitao starca: »Đono, evo me Skender zove u Mostar, a šta ti mišliš o tome?« Ovaj je Alipaši odgovorio: »Ja bih ti rekao da ne ideš u Mostar, već da ideš carski u Stambol, on ti je i dao vezirstvo, pa neka ti ga on i oduzme«. Podcjenjujući starčev razumni savjet Alipaša je odgovorio: »Bolan, Đonko, mislio sam da si pametniji«. Starac se nije ni najmanje naljutio na ove pašine riječi, pa je na rastanku dao Alipaši upravo proročanski savjet: »Još ću ti jednu pašo reći: ako odeš u Stambol mogla bi ti ostati na ramenu glava, a ako li odeš u Mostar, teško ćeš se iz njega kutarisati«.

Alipaša nije poslušao starca, njemu se je valjda učinio predalek put u Carigrad, pa zato se odluči za kraći put, on ostavi tvrdi grad Stolac i ode na Bunu a sa Bune 23. februara 1851. godine stiže u Mostar. U glavnom gradu Hercegovine Mostaru pucali su topovi u čast Alipašinog dolaska. Ali to veselje ne potraja dugo: već 5. februara Skenderbeg liši slobode Alipašu i stavi pod jaku stražu Alipašu i sina mu Hafizpašu. Tako se dvodnevno veselje u Mostaru treći dan pretvori u veliku tragediju i žalost, o kojoj Alipaša valjda nikada nije ni sanjao. Na 9. februara 1851. godine dođe u Mostar Omerpaša Latas sa vojskom. U čast njegovog dolaska ispaljeno je u Mostaru 42 topa. Znao je da je Alipaša imao dosta blaga, pa odmah pohita da opljačka Alipašine dvore na Buni i u Stocu, ali kasno je stigao, jer je Alipašino blago prije njega razgrabio Skenderbeg, te 21. februara 1851. godine potjera Omerpaša iz Mostara svezanog Alipašu — postavio ga je na gubavu mazgu, — a Hafizpaša je išao pješke pred Alipašom. Omerpaša je naumio tako Alipašu voditi kroz čitavu Bosnu da vide Bosanci u koga su se pouzdavali. Toga dana u Mostaru je puklo 20 topova. Preostali Alipašini sinovi i Alipašine žene potjerane su u progonstvo. Alipaša nije imao 4 ili 6 žena, kako se to kod nas pogrešno do sada mislilo i pisalo, već samo tri i to: Mulahanumu, Nura hanumu i Mislidžihan., što se utvrđuje Alipašinim zavještajnim oporukama (vakufnamama). Omerpaša sa svezanim Alipašom stigao je u Dobrinje blizu Banje Luke. Alipaši je dodijala ta sramota i poniženje, pa poruči Omerpaši: »Recite Omeru, majku mu kaursku, što me pati ovako. Da sam ja njega uhvatio, ja bi njemu glavu odsjekao ili bi ga pustio na slobodu«.

Te uvrede nije mogao Omerpaša pretrpjeti, kako je to isticao kasnije na Buni Alipašin sin Hafizpaša 1878. godine. Omerpaša kao i Skenderbeg bojali su se Alipašinih veza na Porti — veliko interesovanje sultana Abdul Medžida za Alipašu, — bojali su se da ih ne bi Alipaša optužio radi njihovih nedjela, koje su činili u Bosni i Hercegovini, pa su se radi toga potajno dogovorili kako će što prije i sa što manje odgovornosti, poslati Alipašu sa ovoga na onaj drugi svijet. I Omerpaša potajno naredi jednom stražaru — nekom ciganinu — koji oko ponoći iz puške ubije na spavanju Alipašu 30. marta 1851. godine. Odmah se pronio glas — te glasove je širio Omerpaša — da je slučajno puška opalila pa je takav izvještaj poslao i u Carigrad.

O smrti Alipašinoj pričao je Alipašin sin Hafizpaša na Buni 1878. godine doslovno ovo: »Povede nas — Alipašu i Hafizpašu — Omerpaša u surgun, dođosmo u Dobrinje i tu zanoćismo, kad je bilo oko ponoći pušká puče, ja se podigoh, ali me mozak moga oca poprska po licu i jorganu, jer je zrno od puške raskomadalo na četvero glavu moga oca, dođe i Omerpaša i upita me znadem li ko ubi Alipašu. Ja sam mu odgovorio da ne znam. Serasker ne bi ubio moga oca da ga nije moj otac vrijeđao, a bojao ga se i nije ga smio dovesti u Stambol«.«

Iza smrti Alipašine, kad je njegov sin Hafizpaša bio u audijenciji kod sultana Abdul Medžida u Carigradu, sultan mu je rekao: »Što ti ne htjede otac preda me doći, mogla mu je glava ostati na ramenu«. I po tome se jasno vidi da je jedini krivac Alipašine smrti bio Omerpaša, koga se za smrt Alipašinu nije moglo uzeti na odgovornost, jer je imao neograničeno ovlaštenje u Bosni i Hercegovini, a ničim se nije moglo dokazati da je Alipaša ubijen po Omerpašinu naređenju.

Alipaša Rizvanbegović kao veliki dostojanstvenik zakopan je u mezarluku Ferhadpašine džamije u Banjoj Luci. Glavni natpis na njegovu mezaru u našem prevodu glasi: »On je živući i vječiti. Alipaša uzvišenog čina (karaktera) Rizvanbegović po zahtjevu i zapovijedi presvetog Boga u ovoj zemlji čistoj i mirisnoj našao usnuće u pokroviteljstvu onoga, koji ljude obdariva svojim blagodatima. Pomilovao Allah onoga ko ga posjeti i ko mu prouči fatihu. Tarih je njegove smrti godina 1267.«

Tako je tragično završio svoj život najveći hercegovački državnik 19. vijeka, 67-godišnji Alipaša Rizvanbegović, nakon osamnaestgodišnjeg plodonosnog vladanja Hercegovinom.

Poslije dvadeset godina

»Dušo, nado, srećo, sve moje! Oh, da znaš kako sam sretan u Tvojoj blizini, kako mi duša pliva u milju i radosti, kako mi nešto toplo i ugodno struji kroz čitavo tijelo kada sam kraj Tebe! Hajrija, moja draga Hajrija! Za Te živim, Ti si moja sva budućnost, živim za te, u Tebi vidim ružičaste dane koji me čekaju — tako sam joj govorio prije dvadeset godina kada je stupala kraj mene kroz Čadordžinu ulicu ispred Vakufskog Sirotišta. Ona je tada bila pod bijelim šalom. One rese padale su do tala, a ona svojom djetinjom ručicom držala je dva kraja šala pod bradom. Vidim je i danas! Okrugla, punačka lica plavih očiju, usana rumenih, nasmijanih a zubi kao niz bisera. Ono djetinje lice, one ručice i usne drhtale su dok sam joj šaptao i pričao osjećaje svoga srca! — Tako smo prošli kraj Sinanove Tekije, kadinu mahalu, Medreseta i izbili na Mejdan. Putem sam je stalno nudio sa bonbonama, pružao fini fišečić, a ona drhtavom rukom uzmi po jedan komad i krijući stavila bi ga na jezik. Kada smo bili kraj kafane na Mejdanu, skrenuli smo u neku sporednu ulicu i na vrata njene daljnje rođakinje stali i dalje govorili. Ona je stala iza kanata, virila samo na me i rijetko koju progovorila. Proljeće je rano. Snijeg se je naglo topio, strehokapi su padale, a ponegdje bi sa velikim šumom masa snijega sa kuće skrhala se na zemlju. Kada bi zaukujisala ikindija, ona, Hajrija bi sva zadrhtala i žurno bi rekla: »Idem ja klanjati ićindiju« i odmah bi odletila preko dvorišta, a mene bi ostavila sama. Čekao sam je dok klanja, a kada bi se povratila, bila je još ljepša, veselija, rumenija, a još bi joj one divne usne izgovarale salavat. Smijala se je i bila je lijepa kao san.

»Ja nikada nijesam namaza propustila! — rekla je onim svojim djetinjim glasom i zarumenila se. »Uči petka i uči ponedeljka učim babi jasin! Kada ne bi jacije klanjala, čini mi se ne bih svu noć zaspala«. — Tako mi je ona govorila, a ja sam ju slušao, topio se i bio presretan.

I volio sam je, mnogo sam je volio —!

Tako smo se sastajali u Kadinoj mahali, na Medresetima, na Hridu, Čadordžinoj ulici i to s a m o i j e d i n o petkom stajali smo po 2—3 sata i a š i k o v a l i.

Jednoga dana buknuo je rat, Svjetski rat! Evakuacija Sarajeva! Mi đaci poslati smo kućama, a stanovništvo Sarajeva evakuisano na sve strane. Došao je čas da se i ja sa Hajrijom rastanem. I rastali smo se plačući. Dao sam joj đačku fotografiju, a ona meni svileni izvezeni rubčić sa monogramima.

Rekla mi je neku adresu da joj pišem na Podlugove, jer će tamo sa svojima odseliti. Sjećam se da je to bio neki seoski trgovac na koga ću pisati, a on će pisma Hajriji predavati.

I rastali smo se...

Dani su prolazili, pisma su moja išla u Podlugove, nikada se nijesu vraćala, a nikada nijesam dobio odgovora! Moja pisma puna čežnje, puna bola i tuge, uzdaha i suza išla su spočetka svaki dan, kasnije su bivala sve rijeđa, dok jednoga dana nijesam više niti pisao. Nijesam više mogao, a kojiputa sam već svoju Hajriju i ukopao. Pa javila bi se da je živa makar na jedno od onih nebrojenih pisama!

Dani su prolazili, nedelje, mjeseci, godine... prošlo je i d v a d e s e t godina.

Jednoga dana u mjesecu augustu unišao sam u Doboju u vagon drugog razreda. U jednom kupeu vidim samu jednu korpulentnu i povisoku damu evropski odjevenu. Plavih očiju. Lice dugoljasto, ispod očiju nabrano a po čelu »plisirano«. Kada sam tu ženu bolju pogledao, dobio sam dojam da će to biti žena nekog krčmara ili trgovca mesa. Bila je namrgođena. Po kupeu se je čuo puder, na sjedalu zagrebačke »Novosti« tašna, rubčić, limun, češljevi, mali pernati jastučić. Kada sam unišao u kupej nazvao sam joj Boga, a ona me je pogledala preko ramena, smrknuta i nastavila da gleda kroz prozor u svijet koji je vrvio po stanici u Doboju. Sio sam kraj drugog prozora i počeo gledati na prozor. Nakon kratkog vremena voz je krenuo, a da više nije nitko nama u kupej došao. Kondukter je prošao. Ona, ta dama je i dalje naslonjena na prozor promatrala okolicu, gledala je Bosnu, Usoru, Trbuk Ševarlije i negdje pred Maglajem sjela je na svoje mjesto. Opet sam je pogledao. Pokajah se što sam ostao u tome kupeu, jer sam opet vidio damu da je namrgođena, ma učinilo mi se je da me upravo mrzi. Pomislih opet da nije žena bolesna ili živčano slaba. Kada je i Maglaj prošao — osudim se da je baš namrgodim.

»Milostiva putuje u Sarajevo?«

»Da!« odgovori mi nekako prezreno i ljutito. Opet se pokajah što je nagovorih. I nakon ovakvog odgovora — ušutim. Tako smo dugo šutjeli i na jednom se učini da će sada ona ta moja suputnica govoriti jer se je očajno dosađivala. Zijevnula je dvatriputa i upitala me:

»Ti si trgovac!«

»Nijesam trgovac!«

»Odakle ste?«

»Iz Tuzle!«

»Iz grada Tuzle?«

»Da«.

»Ja imadem tamo familije, Zija efendija mi je tetak!

»—?«

»I ja sam Muslimanka!« Pogledah je bolje. Glas me njezin zaprepasti. Nešto me prostruji. U srce me ubode. Poče me nešto daviti, gušiti, nestaje mi zraka, znoj me poljeva.

»Jeste li vi gospođo Sarajka« — teškom mukom je upitam.

»Da!«

»Udata, imate li djece?«

»Nemam djece, ne trebaju mi! Ja se počinjem lagano smirivati. Nije to ona, ne!! Prevario sam se!

»Živite li u Sarajevu gospođo«, opet je upitam, jer sam htio da saznam tko je.

»Ne! Ja i moj tata, — znate ja tako zovem svoga Sulu — živimo sada na terenu, a kada on bude gotov vraćamo se opet u naše Šeher Sarajevo«.

Opet šutnja. Voz juri. Moja suputnica nakon kratkog vremena opet počinje da zijeva.

»Jeste li vi neki činovnik? Oženjeni ste?« — opet me upita iznenada.

»Jesam gospođo neki činovnik, jesam i oženjen i imam gospođo troje djece!« — odgovorim joj naglašujući broj djece.

»Joj, ta djeca! To je znate balast! Ja to nikako ne trpim. Joj!

»Znate gospođo, Bog je mudrac, pa netko ima djece a netko bi i želio da ima — ali eto nema. Djeca se moraju odgajati, roditelji moraju mnogo žrtvovati za svoju djecu, a naročito danas a da ih odgoje u islamskom duhu!«

»Islamskom duhu! Molim vas, vjera je nuzgredna stvar privatna stvar čovjeka! Šta se mene tiče, koje ste vi vjere? Ja gledam u vama čovjeka, jeste li »obražen i inteligentan, jeste li gospodin a nosio ti fes ili šešir! Ja i moj tata smijemo se našem slugi Rami što šalje svoje dijete u mejtef i umara se sa onim turskim slovima. Jadno i bijedno dijete, bolje bi bilo da ga pusti neka se igra i na svježem zraku skače a kada naraste neka ga dade na neki korisni zanat«.

»Dozvolite da vas upitam da li ste i vi išli u mejtef?«

»Na žalost, jesam!«

»Zašto velite gospođo, »nažalost«? upitam je a opet me najednom nešto probolo!

»Znate, to mi danas ništa ne treba! Ja sam gospođa, sretna sam sa svojim tatom, učim lijepo francuski«.

»Gospođo, da li vi znate za Ramazan, Bajram, Mevlud i druge te naše mubareć dane?«

»Ah, to nije ništa moderno! Danas je moderno radio, modni žurnali, narodni vezovi i tako dalje!

Ušutjela je, a ja sam je promatrao i sve me je nešto bolo i peklo. Da li je ova žena Hajrija? Ovako shvaćanje života kao što shvaća ova žena i to iznenađuje. Izgledala mi kao da ju je društvo moderniziralo ali je ostavilo na pola puta.

Odlučim se i upitam je: »Da li vi milostiva postite i klanjate?

»Ne! Zar da ja svoj stomak patim i mučim? Da gladujem! A ta molitva mi izgleda smiješno!« — Na jednom se gospođa strahovito zakašlja. Suze je obliše, zrak hvata ubrzano, odskače sa sjedala, hvata se sad za stomak sada opet za prsa sada objema rukama za glavu, na jednom počinje čupati kosu, kroz suze čujem«: »Oj tata, umreh ti tata«. Skoči sa svoga sjedala, opet se naglo spusti, drži se za prozor. Na prvi mah nijesam znao kako da joj pomognem, ali kako sam imao vode pružim joj svježe vode čašu, ona prihvati i iskapi do dna i odmah se poče umirivati. Bila je blijeda i sva znojna. Vidim da joj je i kroz tanku bluzu probio znaj.

»Imala sam tamo flašu vina ali se nisam sjetila«, reče na jednom isprekidano i sve u bojazni da se opet ne zakašlje.

U Zenici je izašla i vidio sam da je nešto jela i pila u restauraciji a kada smo opet pošli — bila je svježa napudrana i namirisana i izgledala mi je mnogo mlađa i ljepša.

Sada sam bio uvjeren da je Hajrija.

»Šta si ti gospodine? »najednom me je upitala suputnica a pri tome pripaljivala »Vardar«.

Gospođo ja sam Musliman, i imam ženu plemenitu, dobru »turkinju« u nas se i sada kaže »turkinja« imam dva sina u gimnaziji, kćerkicu opet u školi. Redovito klanjamo, postimo, i vječito Kuran učimo!«

»Ma ne pitam to, ja želim znati jeste li vi neki činovnik ili putnik.

»Mislim gospođo da je sporedno kako ja djeci kruh zarađim i kakav položaj u društvu zauzimam, nego Vas molim gospođo da mi dozvolite da Vam nešto sasvim kratko ispričam:

»Prije dvadeset godina u Sarajevu u Čagordžinoj ulici volio sam jednu Muslimanku koja se je zvala...«, gospođa je naglo problijedila, okrenula se meni a sa očima uprla mi u jedno mjesto i jedva čekala ime.

»Zvala se je, zvala se je Hajrija...« — rekao sam tako tiho, da je gospođa naglo se trznula, uhvatila za čašu i ispila je punu, zatim je sjela na svoje mjesto i gledala me, dugo me gledala.

»Samo petkom smo se sastajali i to na Mejdanu, na vratima. Hajrija je bila plemenita i dobra »turkinja«, klanjala je i učila.«

»Molim Te nastavi«.

»Nemam šta više gospođo, ona je za vrijeme rata otselila u Podlugove, dala mi svoju adresu, pisao sam joj, a nikada odgovora nijesam dobio, nikada ju više nijesam vidio i nikada za nju nijesam čuo.«

Gospođa je mirno sjedila, duboko je disala i u jednu tačku se zagledala, čekajući da ja nastavim.

»Ona, Hajrija htjela je biti moja, ali je sudbina bila jača...«

Ušutio sam. Gospođa je nepomično i dalje u jedno mjesto gledala, a kotači voza su jednolično otkucavali. Bio sam uvjeren da je to Hajrija.

»Ah«, — najednom je rekla i počela od srca plakati. Suze pokajničke tekle su niz ono gojarno lice, a ja sam to promatrao. Prijale su i godile te suze.

»Gospođo, neka Vam bude od mene kao prijatelja preporuka, da se okanite t a k v o g ž i v o t a, počnite klanjati, postiti, pokrite se, tim putem povedite i Vašega gospodina supruga, kunem Vam se gospođo, da ćete biti sretni. Kunem Vam se, a možda i Vi to znate... jeli tako?«

Ona je prestala plakati, pogledala me duboko u oči i rekla: »Hvala ti dragi prijatelju, mnogo ti hvala... Omere. Primam tvoj savjet. Duboko sam pala, ali mi vjeruj, da sam trpila, mnogo trpila na početku moga braka, dok se nijesam naučila na ovaj meni mrski i odvratni život. Još večeras ću se pokajati, još večeras ću da zamolim dragog Alaha da mi oprosti moje grijehe, a ja, samo ja Omere znam, koliko sam pretrpila, koliko sam suza prolila, koliko sam noći probdjela, misleći i prateći u duhu....

Njene riječi probudile su me, drhtao sam. Usne su mi bile blijede, a kada smo izašli iz voza i kada smo bili za stanicom, stisnula mi je ruku oborenih očiju, nježno i s puno pojeteta rekla mi je: »Hvala ti, nesuđeni prijatelju, druže, ja ću tvoj savjet primiti kao amanet, strogo ću ga se držati, jer ću u njemu vidjeti dane koji su prošli prije 20 godina u njima ću vidjeti svoju sreću ...pružila mi ruku oborenih očiju i rekla Alah amanet....«

Alah amanet Hajrija!

K l a d a n j. Ebu Nijaz.

Jakom i dobrom štampom se najbolje budi duh zajednice. U dobroj štampi se odrazuje kulturni duh i snaga zajednice.

Prvoj pjesnikinji muslimanki

Umihani Čujdinoj.

Pjesnikinjo od Bosne pitome,
Oh, kako bih, kako sretna bila,
Kad bih došla hladnom grobu tvome,
Te ga sa ljubavlju zagrlila.

I jecala bolno, tužno dugo...
Jer mi srce ne razumije niko,
Ti bi mogla, ah, ti mrtva drugo,
Pjesnikinjo, slavne Bosne diko!

Nijedna me djeva shvatit nezna,
Već sa mržnjom prijeko me gleda
U svake je srce puno leda...

Ti bi samo utješit me znala,
Jer i sama ljubila si žarko
Svoga Muju, svoje sunce jarko!

Umrla si kô djevica vjerna,
Zato nema nijednoga znaka,
Po kom bi se pjesnikinjo smjerna
Mogla poznat tvoja hladna raka.

Da ja znadem gdje ti leži tijelo
Tu bih razno cvijeće posadila,
Ponajviše crveno i bijelo
I često bih kraj groba ti bdila.

Moje mlado srce tebe traži,
Tebe djevo, što davno zatvori
Zlatne oči, jer ga sevdah mori...

Te bi samo ja bih rekla draži,
Što u sebi krije momče drago,
Koje mi je zlato, srebro, blago!!

Moja želja

Pjevat ode Bogu bez prestanka
I Islamu želi moja duša;
Nove pjesme stvarat svakog danka
Moram, premda svako ih ne sluša.

Neko veli sa smrknutim licem:
»Pjesme nisu, djevo, savremene!«
Ja s' ne ljutim već zanosno kličem:
— Od jedne su muslimanke žene,

Koja ne zna za flirt i zabave,
Koja živi skromno, povučeno,
Koja ljubi poljane ubave
I u njima momče bezazleno!«

Širi se širi...

Širi se širi nauko Islama,
Rasipaj svjetlo širom bjela svjeta...
Svjetlo božansko što zanosi duše
Tamo gdje vječno cvijeće cvjeta...

Širi se širi, jer nema mrava
Koji će Tvoje svjetlo utrnut,
Svjetlo božansko, nauko prava
Pred Tvojom moću, svak će protrnut.

Širi se širi i vodi vjerne
Užitku vječnom gdje ljubav vlada,
U Eden krasni, Ti vodi smjerne
U kome neće nestati slada.

Širi se širi i ne daj tmini
Da pomoli svoje nakazne oči,
Gdje ima mraka, čarobno sini
Za svjetlom Tvojim umni će poći...

Širi se širi, nauko sveta,
Niko Te nikad ne može strt,
Jer puštat dušu, braneći Islam
Muslimanu je najslađa smrt!!

Džemila-Hanumica-Zekić.

Rešad Kadić:

A život se je samo šalio!

... Hrarr... hrr... plju! Hujjj!... Aman baš nikad, nikad nit smrti nit selameta. Ma ne valja ti ovaj život po lule duhana. Hajde, hajde Begane muko dunjalučka, rintaj, tegli dok ne crkneš! Be da hoću, da hoću odmah kamo sreće... Aha... aha... ahaa!, hrače i trogljavo kašlje Began, jedan od gradskih čistača, »cestara« kako ih zovu, grebući koštunjavom, kao pandža zgrčenom šakom po suhim dlakavim prsima. — »Kad svak živ spava, odmara se, hajde ti skači, meti, kupi svijetle i mačije poganluke što su ti ih noćas ostavili; smeći hrakotine i bljuvotine, hajde ahmače Begane! Allahu dragi što me stvori da se patim i živ crkavam na ovom deverli dunjaluku, pa još s ovim crvima i materom im? Niokle, niokle da se pragali, sve gore uh... uhh! Dina mi, evo ih taman ko mačad oko okoćene mačke ne budi primjenjeno«, šapće on tiho, gledajući kako se je Mejra skvrčila u ćošku, a četvero joj se djece zavuklo među kao džigerica isplavljele dimije, pa ponekad klepnu jezicima »tatj«, taman kao da daje.

»Kako li će biti, šta li će biti, to sami Allah zna«, nastavlja on dalje drobiti, obmotavajući od znoja okorjelim obojkom bosu nogu i turajući je u staru vojničku cokulu, čiji je odvaljen đon poput žabljih hralja zimno. »Nejma ti goreg belaja od života oj'a, to ti je insansko, sirotinjsko prokletstvo. Njima nije, jok vjere mi, baš im je pravo. Krepaj, krepaj vala ko pašče, crkni od gladi, niko, niko, niko neće ni repom mahnuti! Plju! smrdljivi dunjaluče!«, jednako nabraja Began, i iz drvene okrugle kutije lomi komad gnjecave zbijene pogače, što će je danas, kada se sunce rodi i klizne niz krovove kuća, a on svoj rajon pomete, u međeni kus proždrijeti. »Ne znam, ne znam tako mi Boga, kako i do hljeba s ovom sadakom dođem? Ovo ti je dragom Bogu plakat pa eto. Devet stotina!, devet stotina!... devet ih gromova šinulo, amin!«

Kune Began, a žena hrče, djeca klepeću jezicima i gladna jedu u snu, sunce putuje, a sobica davi sa svojim niskim tavanom i memli zidovima, iz kojih kao ćoravo oko viri muhama upljuvan i od čađi potamnio prozorčić. »Mačad, vjere mi mačad i okoćena mačka, hu-hh!«, još jedanput teško i duboko odhuknu Began u stisnut kiseo smrad sobe, pa iza vrata spodbi dugačku metlu za njeno žutkasto, kao od slonove kosti Beganovim rukama uglađeno držalo, i vrata za njim izderano zakričaše.

»Vallahi mi dođe pa bi svom životu kidiso! A kako i ne bi ako draga Boga znaš, u ovoj svojoj muci? Kamo, kamo pusta sreća da se ni okotio nisam!«, šapće on prolazeći kroz okruglu smrdljivu avliju s crnom, od spirina i puknutog kanala zagađenom kaldrmom. »Evo ga pasiji sin neće ni kanala da popravi, već začepljen smrdi i dan i noć, a zna gad svakog mjeseca stotinu i po za sobu. Pa ne ubi?! Ubi bolan ćaću svog, kad ti i onako gladnu krv pije!«, kipti Began i gleda u razlitu nečist, što se biba središnom avlije. Dvadeset soba, Bog zna koliko stanara: prosjaka, kočijaša, prostitutki, zbilo se u tu staru bosansku kućetinu s memli ćerpići zidovima, ispunivši je: gnojem, hipermanganom, đubretom, nečisti i smradom, kao pravu jazbinu sirotinje.

»Hu-hh!«, još jedanput snažno odhuknu Began kad izađe iz kapije, pa prebacivši metlu preko ramena, zagega niz pustu ukočenu ulicu...

Uvijek isto. Mrtvilo, nigdje nikog, samo tih vjetar i providan mrak. Izgleda Beganu da je u toj jutarnjoj samoći sve pomrlo, i drago mu, drago, ovako mu je najlakše. Najvoli kad nikog očima ne vidi. Učini mu se, da onda i njegove brige utonu u tu tišinu, u kojoj se rasplinu i polako ih nestane... I tada čisto s nekim olakšanjem u duši uspinje se prema svome rajonu gledajući pred sebe, i ne obazirući se na sanjive mačke što visoko podižu i krive kičmu, ni na zalutale pse, što njuškaju oko zidova i izdižući se naslanjaju nogu na njih. Sve spava sve je pomrlo: ulice, kuće, ljudi, sunce, brige, Mejra, djeca,... samo ga vjetar miluje tiho pjevajući....

»Ha... ti šarov mater, ćaći da si ponio pasiji sine!«, trgnu se Began najedanput, ugledavši pred sobom ljigavu izbljuvanu kašu na sred ulice. »Pa ti crkaji, crkaji od gladi, a neko bolan bljuje, bljuje od sitina i pića!.... Nejma, bolan pravde na ovom smrdljivom svijetu nestalo ga, u džombu propo i on, i sve da Bog da! Haj sirotinjo sinjo kukavice, ni Bog ni ljudi te ne gledaju! Kamo, kamo sreće da kamen mjesto mene rodiše!«, kune on i razmahuje metlom, dok ga neka mačka začuđeno gleda, a Beganu se čini, da mu se i ona smije.

»Ama krmska šćeri, prokleti mahluku, zar još i ti da mi se rugaš i ostavljaš svoj poganluk da ti ga ja sabirem!«, bjesni on bacajući metlu za mačkom koja nestaje na prvoj banderi, i u čudu ga odozgo i dalje gleda.

...»Jesil, jesil se majku li ti otovario?... Mogo si i pojest!«, počinje on nad ovom šarenom masom, što ju je neki noćašnji prolaznik ostavio, i čini mu se crknuti će od čemera i mržnje.

»Devet stotina!, devet stotina!, za ovu muku i patnju, pa ti živi i hrani još pet glava? A uščinuše, uščinuše za malo im bilo i od toga još devet banki. Allahu dragi, vidiš li ti šta se od nas radi?«, preklinje Began, kada mu je na um pao još od lani taj u platī zavedeni odbitak. »Sjednica donijela, načelnik potpiso vele. Lahko njima, lahko!... Vamo ga, vamo načelničkog guzlonju, pa mu Beganovu metlu u ruku, a Mejru, četiri crva, svijetske i mahlukske poganluke i bljuvotine, crknute mačke i balage, pišake i smetlja za vrat, a devet stotina, kako, nije ni devet,... osam i nekoliko!, u šaku, pa da ga onda vidim! Jah-h, Beganu i Beganovu drugu ušćini, njegov mjesec pretvori u svoju nadnicu, pusta ti ostala! A ko, tako ti svega ruku na srce pa reci: ko je preči i od koga je fajda veća, jal' od mene, jal' od njega?«

Četvero, četvero je u mene ako Boga gospodine, pa ja, žena, kirija,... hajde ti sa osam stotina na ovoj skupoći u gradu živi! Šta će ti djeca veli, hralje mu se ukočile, natrag izvratile! Bezbeli, ne znam ja gospodskih marifetluka, ne trujem ja djecu u trbuhu materinu, ne znam ja zabava i uživanja, već suh hljeb i moja Mejra, to mi je sve... im šarov mater!«

Grdi Began ne prestajući, i čini mu se da mu je onda lakše, da mu teret spada sa srca. Čini mu se da bi crkao ako sve ne odčepi i izlije, pa makar i pustoj ulici. A i kome bi drugome? I kune Began, kune, a vjetar ga miluje, ulica ozbiljno šuti i sluša, metla grebe i pjeva: »sr... sr...«, a sunce putuje...

»Ama trebalo bi njima, trebalo bi njima, ama eh, da mi je Bog dao ko što nije, ma ja bi... uh!.... Tu najednom kao groman ošinut zanijemi Began, i to baš kad se je bio ponovno razbjesnio, dok mu metla kao otkinuta crna ruka, osta u zraku. Onako, kako se je bio zanio u stranu zajedno s njom, tako i ostade, a oči mu se prikovaše na crn, kao balega razlijpljeni buđelar koji je ležao na dva koraka pred njim. I za deseti dio sekunde, kako to već može učiniti u tom pravcu tako aktivan sirotinjski mozak, ispred Begana prodefilova Mejra u novom novcatom zaru debela i rumena, četvero djece krvlju nadajeno, veselo i sito, a soba, dvije, tri... namještene, sećije čohom prevučene, podovi šarenim ćilimima prekriveni, i najzad on sam, u novim čohali čakširama odmoren i zadovoljan, a tamo, neđe daleko od njegovih šaka, ova mrska metlurina. I Began to sve u mislima viđe, proživi, a buđelar, dok ga je on skamenjen gledao a žmarci ga probadali mileći iz petnih žila do u sam mozak i rastapajući ga od milina, počeo je i onako jedar i kao bubreg nabit, da se diže i raste pred očima njegovim... Najedanput jasni i tvrdi koraci, i Beganova metla, kao ljuta golema stonoga baci se na buđelar i osta grčevito ga pritišćući.

»O, đela činovnik, pišeš li, pišeš? Piši... pii,ši...«, kao i svakog jutra, pa tako i jutros javi se Meho, pekarski kalfa i jedan od prvih prolaznika, koji prolazeći ne može a da ne pecne Begana, metlu mu »perom«, a njega »činovnikom« nazvavši.

»Ejvala brate Mehaga!«, dočeka Began mjesto tako uobičajenog: »Oš psino od sluge!«,, i pričeka još nekoliko časaka dok Meho ne zamače u čudu se na neobičan odgovor okrećući, pa se onda obazre na sve strane te munjevito prige i zdrpi buđelar, koji za čas meko utonu u njegovim mrkim runjavim njedrima. I uz jedno »uhh-h!«, kao da mu je težak teret spao sa srca oćutivši nove korake, snažno razmahnu metlom, koja zapjeva svoje »sr.. sr...«

»Pun je Dina mi, pun ko šip, samo da ga je đe smjestit«, šapće on i strašljivo se ogleda: Sve mu se čini netko će mu za vrat skočiti i zapomagati: »Ovamo tuđe pare lopove stari!« A buđelar pritegao kao tuč, žeže kao živa vatra, i Began sve življe razmahuje metlom da što prije svrši ovu ulicu, pa da se odmori, sebi dođe i vidi koliko li je ako Boga!

Sunce se je već davno rodilo, a svijet uskomešao žureći na sve strane, dok Began izgara od nekog tihog straha, dragosti i nestrpljenja, i čini mu se pomahnitati će, neće moći izdržati.

»Koliko, koliko li je?... Uh, a ako bude sve u krupnu kako ću?... A ako se dozna?!, i tu ga nešto snažno, vruće žignu, kao oštar nož zabi mu se u sam mozak, i Began viđe sebe u sindžire okovane, a Mejru i djecu plačne i gladne. I za čas požalje da ne bude baš mnogo, i u krupnu, a onda mu se drugi, ogorčeni i života željan stari Began nasmija i zajedljivo prošapta: »Hajde ahmače, ko zna?... Polahko, pomalo, a onda lijepo jednoga dana klisni s Mejrom i djecom odbaci metljinu, pa malo kućice, kravicu i zemljice,... zar ti nije bilo dosta muke đogate keblešasti?«

Ohrabri se Began, pa prebacivši metlu uspravi se i pipnu za prsa, a buđelar se izbečio tvrd i debao rekao bi prsnuti će. »Ama da nije ko vidio?«, sjeti se opet, pa ga nanovo presječe. »Ko će vidit?, hajde budalo ne mahnitaj!... Pa i nije, već brate koliko li je?«, i tu ga vrela maslanica teško zaškaklji u nozdrvama, a lice mu se veselo raskreveljі. »Nek mu ćaća njegov sad mete, a jok Beganaga!«

»Ama đi bi čojk vidio, da on nije ne daj Bože?..., ali dalje ne doreče, ne dade mu vruć žig koji vrisnu kroz svo tijelo, dok mu noge kao prutovi zadrhtaše. »Jok budalo, vidiš da puca od jedrine, pun je on, pun, sad ćeš i ti dušom dahnuti. Ma ko će bolan Begane kao dragi Bog? Vidi on, vidi! Heee,... i kamen bi se nad tobom i dječicom tvojom rasplakao dok malo suha hljeba tuećete, a tuđi bureci sokakom mirišu. Eh Beganaga, sad ćeš i ti da se židneš!«, i tu se opet zaredaše Mejra i djeca: Sve sito, obučeno, rumeno, i dođe mu da kisne od veselja, odbaci metlu i njima potrči... »U pamet Beganaga! Za čas čojk more vrat slomit. Polajnak i u pamet! Hajd sad u hansku avliju, pa prigledaj i smisli kako ćeš. Tu nit će te ko vidit, ni pomest«, šapnu mu razbor na uhu, i Began okrenu niz ulicu do hanskog dvorišta punog balega i sijena, smrada i znoja, pa se zavuče za niska herava vratašca koja su zatvarala jedan ćošak, gdje je on krupniji alat ostavljao, i navali mandal za sobom....

Igraju noge, igra srce i crijeva u Beganu, a prsti, kao sami crvi, uz sleđen dah i prikovane oči, kopaju po crnom kožnatom strašilu i čekaju. Lete, kao bijele hitre ptice lete i oko Begana padaju čisti i ispisani papiri, a pregrada jedna po jedna nemarno zijeva... »Đi, đi ih je strpo ne bilo ga?«, mučno stenje oznojen i malaksao Began, dok mu hiljade čekića mahnito udaraju po kao olovo otežaloj glavi... A kada i zadnja pregrada zinu crna i prazna, a posljednji papir kao ranjena ptica pade pred Beganove noge i surca sve nade, sve patnjama i bijedom stvorene najljepše Beganove snove, smrče mu se pred očima, zatetura kao pijan i pljunuvši teko smože jedno čemerno: »Proklet svijete, ne bilo te, u džambu propo i ti i sve! Amin!

—

Sait Orahovac:

Pjevam...

Pjevam našem dobu, kruhu i slobodi,
Vrtlogu života, ljudima u njemu.
Ja nisam romantik, da vidim u svemu
Samo čar i sanju i nektar u vodi,
U pržini alem, dragulj, diademu,
Ne, ja pjevam stvarnost koja Borbu [plodi!

Pjesništvo je moje žena koja nosi
Baklju u levici, bič u ruci desnoj,
Krči pute nove, u nakani svjesnoj,
Da ono što jutro Sutrašnje donosi,
Objavi dvorani suludoj i plesnoj:
»Eto Novog jutra: rosi, rosi, rosi!

Sait Orahovac.

Jutro u predgrađu

Pokisla jutros vrana kriknu
na krovu pod sivim nebom,
i neko dugo, pospano viknu —
— ulica zamirisa hljebom.

Zorom pekare izbacuju
hljebove okrugle, vruće,
stotinu njih ih priželjkuju:
gladno se rascvjeta čeznuće.

Dosadno kiša kucka o stakla
i resko kriči vrana,
nečija mršava ruka se makla,
jer zatištala je rana.

Za hljebom posegla kô za mjesecom
oblaci, nebeska runa,
i zaorilo se usnulom ulicom:
»Somuna, vrućih somuna!«

Šukrija Pandžo.

VELIKA ZABAVA »NARODNE UZDANICE«.

Velika godišnja zabava »Narodne uzdanice« u Sarajevu održaće se u subotu 11. januara 1936. godine kao i obično u svim prostorijama Narodnog pozorištn Kralja Petra II. u Sarajevu. Odavna se već čine pripreme za ovu zabavu, koja svake godine postiže rekordne uspjehe. O programu ove velike zabave »Narodne Uzdanice« može se već sad toliko reći, da će u njemu učestvovati pjevčaki zborovi »Narodne Uzdanice« i Hrv. pjevačko društvo »Trebević« uz to »Napretkova« filharmonija i tamburaški zbor »Narodne Uzdanice« kao i jedan solo-pjevač. U programu se pripremaju prave atrakcije, glazbene umjetnosti, a istupiće se na zabavi s komponovanim najomiljenijim narodnim melodijama, koje se kod nas čuju u svakoj svečanosti, ali rijetko vjerno reproducirane. Program se kao obično završava jednom aktovkom iz našeg narodnog života. Iza oficijelnog programa biće zabave »po volji« u obilju, svega što posjetioce može da zabavi. Ma da ova zabava nije dosad reklamirana, ipak se za nju zna već iz privatnih razgovora, i sad se već pokazuje veliki interes. Lože se već sad rezerviraju u kancelariji »Narodne Uzdanice« (Tabaci 9.) za sad od 14—16, a iza Ramazana od 9—12 i od 15—18.

Halid Sadi:

Šehiti

(Istinit događaj iz krvave bosanske prošlosti).

Mirisna ljetna noć spuštaše tiho svoje crne zavjese nad obzorjem vedroga dana. Zadnji krvavi sunčevi zraci posljednji put se opraštahu sa zelenim livadama i poljima ubavog seoceta, koje leži među ponositim planinama naše junačke Krajine. Kao da je poprskan vrućom kraiškom krvlju cijeli zapad gori u čarobnom svijetlu i pruža veličanstvenu sliku, kakvu može samo priroda da dadne. Ruševine staroga grada, koje leže na visokom brijegu iznad sela, ponosito strše u azurne visine, kupaju se u zadnjim sunčevim zracima, i pričaju o minulim krvavim danima. Odnekud, sigurno iz gustih i plodnih voćnjaka, dopirahu posljednji akordi pjesme, koja izlažaše iz usta staroga pjevača:

»...Ovakva je krvava Krajina;
S krvi ručak, a s krvi večera,
Svak krvave žvaće zalogaje,
Nikad bijela danka za odmora.«

a zatim je nestade negdje u plavim daljinama.

Na samom kraju sela pred trošnom i gotovo razvaljenom kućicom stajao je mlad momak, naslonjen na ispletenu ogradu, koja se pružala kraj puta. Gledao je u veličanstvenu sliku krvavoga zapada i u zalazeće sunce ,koje se jedva naziralo iza snijeežnih kontura udaljenih planina. Stajao je tako nepomično i razmišljao. Na njegovom lijepom muškom licu ocrtavala se tuga. Snažni mišići njegove gigantske figure čudnovato su podrhtavali. To drhtanje moglo se jasno razabrati i kroz bijelu ketenovu košulju, koja je stajala kao skovana i jasno ocrtavala krasne oblike njegovog tijela.

Najedanput se vrata trošne kućice lagano otvoriše i na njima se pokaza ponosna figura mlade kraiške.

— Mehmede, uzviknu djevojka drhćućim glasom.

Momak se trže. Taj glas ga prenu iz misli i on se okrenu.

— Selma, odkada te čekam, reče on prijekorno gledajući u stasitu djevojku.

Djevojka pogleda u njega svojim krupnim crnim očima i lagano se osmjehnu.

— Čekam te, nastavi Mehmed, da ti ispričam novost, koju malo prije saznadoh. Sutra novi sultan sjeda na taht. Cijela carevina sutra proslavlja dolazak novoga gospodara. Kažu da se u Krupoj slegao nebrojeni nizam, i da će sutra tamo biti neviđeno veselje. Neki od naših još večeras odlaze. Zvali su i mene, ali ja se ne mogoh odlučiti da pođem. Nešto me zadržava da ne idem... Neka zla slutnja me mori. Izgleda da će se desiti neka nesreća, jer jutros sam vidio na starom hrastu, pokraj naše kuće, jato crnih vrana...

Ovo se dešavalo onih burnih dana godine 1876., kad su se nad starom Turskom imperijom počeli da navlače crni obaci krvavoga rata, i kad je na njeno uzdrmano prijestolje sjedao drugi nasljednik sultana Abdul-Aziza, Abdul Hamid. U to vrijeme Turska je bila bure baruta, koji je svaki čas mogao da eksplodira i da njegov miris dopre do zidina ponosnog Istambula. Sa Srbijom i Crnom Gorom bila je na ratnoj nozi. Te dvije državice sa uspjehom su ratovale protiv Osmanovog carstva, jer ih je izdašno pomagala Rusija, koja se i sama spremala da iduće (1877.) godine navijesti rat Turskoj. U Bosni i Hercegovini je vrilo. Hercegovački ustanak nije se mogao ugušiti, nego se čak još više raširio i prešao u Bosnu. Po cijeloj Bosni i Hercegovini ustanici su pljačkali i ubijali nevine stanovnike, napadali iz busija na redovnu vojsku, i palili manja muslimanska mjesta. Iznenadni upadi Crnogoraca strašno i nemilosrdno opustošiše Hercegovinu. Svaki dan ustanička vatra uzimala je sve veći mah, jer ju je sa uspjehom širio i raznosio austrijski vjetar. Austro-Ugarska je htjela da iskoristi ovaj ustanak. Nadala se da će pomoću njega doći do svoga davno željenog cilja, okupacije Bosne.

Mehmed je prozreo ovo teško stanje u kome se nalazila ponosita i slavna Herceg-Bosna. Uzalud je Selma pokušavala da otkloni njegove crne misli. Mehmedovo bistro i dalekovidno oko opazilo je crne oblake, koji strijelovitom brzinom jure sa sjevera, da prekriju plavo bosansko nebo, i on se bojao za sudbinu svoje domovine.

*

U to vrijeme dok je Mehmed boravio kod Selme, sakupili su se kod njegovog oca Muharem-hodže najviđeniji seljaci. Muharem-hodža je bio najbogatiji i najugledniji posjednik u selu, i kada god bi se desio važniji događaj seljaci bi se kupili kod njega, da im on kaže svoju riječ. Pa tako i sada su se sakupili da porazgovore, o tada za njih, najvećem događaju, o ustoličenju novoga cara. Tu se pričalo uz crnu »donaljevušu« o svemu i svačemu, ali najviše o dolasku novoga sultana. Starac Ale, koji na svojim pogrbljenim leđima nosi teret od 90 godina, pričao im je kako se ustoličavaju turski sultani, jer on je bio jedan od onih rijetkih sretnika, koji je u svojoj mladosti boravio u starodrevnom Istambulu, i koji je vidio kako sultan Mahmud[1]) pripasuje na Sultani-Ejjuba sablju svojih slavnih prethodnika.

Upravo kada je Ale bio u najvatrenijem pripovijedanju, dotrča kao bez duše šerif Ramin i javi, da je čuo od nekih seljanki-kmetica, da se Vlasi[2]) spremaju da sutra navale na selo. Ta vijest preokrenu odmah tok razgovora. Hrabri Kraišnici, koji se niodčega ne mogu uplašiti, počeše sastavljati plan za odbranu. Odlučiše, čim saznadnu da Vlasi idu, da sveukupno stanovništvo sela presele u veliku zidanu kuću Muharem-hodžine braće, jer su tako htjeli da spasu nevine žene i djecu od oštrih vlaških mačeva. Osim toga, u cijelom selu bilo je tek nekoliko starinskih pušaka, sa kojima se oni nisu mogli da odupru moderno oružanim Vlasima, te im je ova kuća pružala odlično utvrđenje.

*

Iza podne 31. kolovoza 1876. god., kada je cijela Turska u najvećem jeku slavila stupanje na prijesto novoga sultana, selom se pronese glas da Vlasi idu. Za čas odbrambeni plan bi izvršen. Za nekoliko trenutaka svo se selo preseli u naznačenu zidanu kuću. Ko god je imao ma kakvo oružje, sad ga je donio da njime brani krvlju natopljenu grudu svojih djedova. Za kratko vrijeme okupiše se svi sposobni borci i počeše da zauzimaju položaje na prozorima kuće.

Upravo kada su svi borci zauzeli svoja mjesta, i kada su se već jasno nazirale vlaške čete, koje su sa tri strane opkoljavale selo, po kući se pronese glas, da Muharem-hodža i sin mu Mehmed nisu došli, nego da su ostali da brane svoju kuću, koja je bila prilično udaljena, među gustim voćnjacima. Ali o tome se nije imalo kad razmišljati, jer strahovita vika i pucnjava Vlaha, koji su prodirali u selo, svrati pažnju boraca na sebe.

Za nekoliko časova Vlasi dopriješe do kuće i otvoriše na nju paklenu paljbu iz modernih austrijskih pušaka. Sakupljeni seljaci, zaštićeni debelim kućnim zidovima, odgovoriše iz svojih »kubura« i »kapaklija«. Dejstvo njihovog starinskog oružja prorijedi prednje redove Vlaha, koji ponovno otvoriše bezuspješnu paljbu. U toj borbi nitko nije mislio što se dešava kod Muharem-hodžine kuće. Nitko nije čuo strašnu pucnjavu, koja je dopirala iz gustog voćnjaka.

Muharem-hodžina kuća bila je također opkoljena. On i sin mu Mehmed nisu se mogli rastaviti od staroga doma i pustiti da ga Vlasi opljačkaju i spale. Njihove puške sipale su vruće olovo na Vlahe, prorеđivali njihove redove, ali to nije smetalo razbješnjaloj rulji da još silnije navaljuje. Poslije duge borbe sa vriskom i pucnjavom rulja navali na avlijska vrata i poče ih razbijati. Tada se Muharem-hodža lati zadnjega sretstva koje mu još preostajaše da se spase. Kada je vidio da će vrata uskoro pasti pod bijesnim udarcima, on zapali svoj stari dom, i zajedno sa sinom pobježe iz kuće, i sakri se za hambareve[3]), koji se nalažahu na kraju prostranog dvorišta.

Kada bijesni plamen zahvati staru drvenu kuću, rulja pomamno zavriska i jurnu još jače na vrata. Sa treskom i škripom velika hrastova vrata svališe se na zemlju. Vlasi zavriskaše i jurnuše u dvorište, ali iza hambareva na njih se sasu olovo i prva dvojica padoše. Dočekani tom iznenadnom vatrom, oni ustruknuše, da zatim opet navale, ali i tada bijahu odbijeni. Muharem-hodža i Mehmed sipali su smrtonosnu vatru iza hambareva. Uzalud su Vlasi nastojali da ih istjeraju iz njihovog skloništa. Svi njihovi juriši ostali su bezuspješni, jer ih je vrelo olovo nemilosrdno zobalo.

Najedanput Vlasi prestadoše jurišati. Povukoše se nekoliko časaka, a zatim se povratiše sa zapaljenim granjem i pobacaše ga na hambareve, koji, na njihovo veliko veselje planuše, i iz njih vatre poče lizati crvenim plamenovima u nebo. Vlasi jurnuše, ali ih opet odbiše smrtonosna zrna hrabrih boraca. Otac i sin neprestano su pucali, ne obazirući se na vatru, koja se sve više približavala njihovom skloništu.

U divljoj krici i vici, koja se prolamala na sve strane, čuo se krupni glas Muharem-hodžin:

— Mehmede, ne izviruj toliko, pogodiće te sine...

A divlja rulja je sve bjesnije napadala.

Najedanput zadimljenim i usijanim vazduhom prolomi se strahovita eksplozija, u kojoj se jedva mogao razabrati jedan glas:

— Mehmede!...

*

Strašna eksplozija prolijegala se cijelim selom kao tutanj bijesnih gromova iz nebeske imperije. Nitko nije znao odakle je došla. Samo jedan glas odnekuda je uzviknuo:

— To je vojska iz Krupe!

Ove riječi djelovaše na Vlahe, i oni u paničnom strahu, ostavljajući svoje mrtve, počeše bježati bez reda na sve strane. Za nekoliko trenutaka ni jednog Vlaha nije bilo više u selu. Samo mrtvaci, koji su nepomično ležali na zemlji, pričali su o divljoj borbi, koja se malo prije odigrala.

Iz kuće, koja je služila za zaklonište cijeloga sela, izađoše hrabri branioci, pocrnjeli od barutnog praha i dima. Sa spremnim puškama uputiše se Muharem-hodžinoj kući.

Polahko je promicala kolona pocrnjelih Kraišnika kroz gusti voćnjak. Ali koliko iznenađenje ih dočeka kad stigoše do mjesta gdje je nekada bio Muharem-hodžin ponositi dom. Mjesto bijele kuće sada se pružalo crno zgarište, oko kog su bila poredana nepomična tjelesa poubijanih Vlaha. Mirnim korakom pređoše na zgarište, koje se još pušilo. Na sredini prostranog dvorišta stajalo je izrešetano tijelo jednog čovjeka, koji je još u ruci držao grčevito handžar. Njegovo potamnjelo mladenačko lice jezivo se smiješilo. Iz rana na prsima tekla mu je gusta krv, koju je žedna zemlja upijala u sebe.

— To je Mehmed, viknu netko.

Na te riječi niko ne obrati pažnju, jer je među hambarevima nađen novi, Muharem-hodžin izobličeni liješ.

— Muharem-hodža! uzviknu stari Ale i potrča prema iznakaženom tijelu.

— Obadvojica su poginula, plakao je starac, dok su ostali stajali nepomični i nijemi.

Tek sada saznadoše kako je nastala ona strašna eksplozija, koja je spasia selo od propasti. Muharem-hodžin barut je planuo i eksplodirao, izmrcarivši grozno njegovo tijelo.

Mrtva tjelesa oca i sina ležala su nepomično na pepelu njihovog doma. Sve je bilo mirno, samo je stari Ale prigušeno jecao. Najedanput on se okrenu sakupljenim seljacima i, prekinuvši svečanu tišinu, reče:

— Ova dva šehita spasili su selo... Odajte braćo, posljednju počast mrtvome ocu i sinu, koji žrtvovaše svoje živote za spas svoje časti, svoga ponosa i svoga doma...

Pocrnjeli Krajišnici stajali su nepomično pokraj mrtvih tijela oca i sina. Plakali su prekaljeni borci, dok je negdje u daljini graktao gavran...

---

1) Sultan Mahmud 30. turski vladar (1808.—1838.).

2) Vlasi, tako Kraišnici nazivaju nemuslimane. U ono vrijeme tako se nazivahu ustaše, koji su se odmetali od Turske vlasti, pod uplivom Austro-Ugarske, te tako napadali i pljačkali po manjim muslimanskim selima.

3) Hambarevi su se tada gradili od drveta sa zidanim temeljima.

Pjesma iz mahale

Koračam tiho. Pod nogama snijeg škripi.
Cereka se vjetar kao kakva luda...
Gdje pogledom stignem, vidim samo svuda
pustoš i oblake iz kojih snijeg sipi...

Mahala je pusta... i sve tužno ćuti.
Ne čuje se pjesma djevojačka, vedra:
»Sagradiću šajku od suhoga kedra!...«,
jer danas su snijegom svi zasuti puti...

Tek s prozora lijepa Amina se smije
na čardaku, koji ljepotu joj krije,
a gdje joj mladost tiho sazrijeva

i gdje ko grlica u tom lugu pjeva:
»Sretna li sam mlada, kraj đerđefa sama,
jer on mi čuva ponos moj od srama!...«

Salih S. Alić.

„ISLAMSKI GLAS" je naš jedini sedmični list, koji je najzgodnije štivo za našu muslimansku porodicu. Nijedna naša porodica ne bi smjela biti bez ovog našeg lista.

Bajram mubarek olsun žele Vam:

MEHMED TRALJIĆ
bakalska radnja
Sarajevo, Abadžiluk 10.

»BAGDAD«
trgovina orientalnom robom
Izet Ćorović — Sarajevo.
Prestol. Petra ulica 65.

ALIKADIĆ ISMET
muški modni krojač
Kundurdžiluk ulica.

IBRAHIM MUSAKADIĆ
sahačija
Sarajevo, Kočićeva ulica

ABDULAH NEZIRHODŽIĆ
pomodna manufakturna radnja
Gazi Husrevbegova ul. 13 a)

ŠEFKIJA NIKŠIĆ
zlatarska i sahačijska radnja
Gazi Husrevbegova broj 18.

GRADSKA RESTAURACIJA
JURE CARATAN
Sarajevo

HADŽI
ABDIJA
ŠABANOVIĆ

MIRKO KONSTANTINOVIĆ
mesar, Gradska tržnica
Telefon 141. — Filijale Baščaršija,
Marijin Dvor i Vojvode Putnika

E. ČEJVANIJA.
Bravarska radnja za proizvodnju
vaga. Autogeno varenje.
Sarajevo, Telefon 633.

RESTAURACIJA »VOLGA«
Ahmed Hadžismajlović
Sarajevo.

RESTAURACIJA
»NAPREDAK«

KAFANA »VOLGA«
Braća Muzur
Sarajevo

ALBERT I. ALKALAY
trgovina kožom i obućarskim
priborom, Sarajevo
Telefon 760

VEJSIL KARAČIĆ
ALI EF. KARADŽA
Aščinica Prestol. Petra ul.

»AGIL«
agenturni i komisioni posao
Sarajevo

DMC SUMBUL MONTILJO
manufakturna radnja na veliko
Sarajevo, Kundurdžiluk 6.

OMER HADŽIOMEROVIĆ
vlasnik kafane »LIRA«
Kr. Petra ulica br. 16.

RESTAURACIJA »SAMEK«
Jeftanovića ulica.

»ŠANGAJ EXPRESS«
Dušan Radovanović
Kočićeva broj 8.

Obućarska radnja
Ibrahim Žuljević
Sarajevo, Kralja Petra ul. br. 5.

Hadži Mustafa Delić
i sin
trgovina konfekcije
Sarajevo
Abadžiluk ul. broj 26.

„Ferrum“
Preduzeće za promet metalnom,
gvoždarskom i tehničkom robom te
materijalom. Vlasnici
A. A. H. KRAINOVIĆ
Sarajevo, Aleksandrova 60.

Foto Atelje
Nusret Halačević
Sarajevo Kočićeva (Telali) 14.

„Nelka“
trgovina tjestenine
Sarajevo.
Ulica 6. novembra br. 50.
Telefon broj 1014.

Ismet Nikšić
trgovina građevnog materijala kao
šperploča i furnira, zastupstvo
»Bohn« crijepa Vinkovci
Sarajevo, Bendbaša 4. Tel. 136.

Asim Arslanagić
trgovina kolonijalne robe, zemaljskih proizvoda i voća na veliko
Sarajevo, Morića han

Hasibović i Jahjaefendić
trgovina kolonijalne robe i zemaljskih proizvoda
Sarajevo, Podkovači 10.

„Lik“
trgovina pletene robe
Leon I. Kabiljo
Sarajevo, Gajev Trg 4.

HAMDIJA ĐUKIĆ
Sarajevo.

»GYMNAZIUM«
školska zadruga u. s o. j.
Sarajevo, Aleksandrova 36.

Braća Tufe
trgovina željeza i plavog suđa
Sarajevo, Bravadžiluk ul.

Avdija Sudžuković
sahačija, zlatar i optičar,
trgovina svih vrsta satova, zlatnog
nakita i sahačijskih potrebština
Sarajevo, M. Kujundžiluk 13.

Moric Gaon & Talentino
Sarajevo.

A. S. Papo
Sarajevo
Čukovića ulica 1.

Vejsil Ploskić
trgovina bakra
Sarajevo, Kazandžiluk ul.

Bajram mubarek olsun želi Vam:
Muhamed Zahirović
trgovina mješovite robe i građevnog
materijala iz
Ostrošca (Hercegovina)

Bosansko Agenturno i Trgovačko društvo
Telefon 168. Brzojavi Trgoagent
agentura zemaljskih proizvoda
Sarajevo

Moderna parna pekara
Mane Šušnjar
Skenderija 12. Telefon 298.
Sarajevo

JAHIEL J. FINCI
trgovina zemaljskih proizvoda
Sarajevo.

ŠABETAJ D. PAPO.
trgovina zemaljskih proizvoda
Sarajevo.

Mjenjačnica
HASAN OMANOVIĆ
Sarajevo

ELIAS E. KAJON
i F. BÖHM
Sarajevo, Kralja Petra ulica

HASAN HASANBEGOVIĆ
trgovina gotovih odijela
Sarajevo, Prestol. Petra ul. 64.

RIFAT BIN ŠABAN
slastičarna
Sarajevo

LEON MONTILJO
konces. elektro-instalaterska i mehanička radnja
Sarajevo, Predimaret ulica

ZILDŽIĆ OSMAN
špeceraj i delikates
Aleksandrova 52. Palata Napretkove
zadruge, telefon 512.

DANIEL I SADIK SALOM
sarafi
Gazi Husrevbegova 6.

»ROYAL« ODIJELA
Salamon E. Kabiljo

Apoteka kod »Mjeseca«
Magister I. H. Levi
Sarajevo, Baščaršija

MOSKO D. PAPO
Sarajevo
Veliki Čurčiluk 32.

ELIŠA A. MUSAFIA
trgovina manufakture i pamuke
Sarajevo, Vel. Čurčiluk

MENAHEM D. SALOM
saraf i mjenjač
Sarajevo

LEVI »ZLATNI ZUB«
trgovina jeftinoće
Gazi Husrevbegova 13.

»DORA«
industrija rublja
Sarajevo

SLASTIČARNA »SABO«
Sarajevo

MUSTAFA ŠEHOVIĆ
moderna parna pekarna
Sarajevo, Nemanjina ulica

JAKOV PAPO ČIČI
engleski magazin
Sarajevo

TUCAKOVIĆ ČAMIL
aščinica, Trgovke ul. 2.
Sarajevo

LUDVIG MARTON
staklana
Sarajevo

MUHAREM ŠABIĆ i DRUG
trgovina manufakture
Sarajevo, Trgovke ulica.

H. BAJRIĆ MUHAMEDAGA
aščinica
Sarajevo

Trgovina namještaja
KOD PAPE
Prestol. Petra ul. 11.

Bajram mubarek olsun žele Vam:

AHMED HADŽIOMEROVIĆ
Veliki čurčiluk.

»ŠADRVAN«
kavana i restauracija
Sarajevo

Kr. Dvorska apoteka kod
»ORLA«
Sarajevo, Kralja Petra 2.

MUSTAFA DŽINIĆ
trgovina galanterije
Sarajevo, Veliki čurčiluk 28.

Jakub IMAMOVIĆ (Berberović)
trgovina mješovite robe
Sarajevo, Predimaret 13.

»VENUS« parfumerija
A. Polzović
Sarajevo

FOTO »REKORD«
Sarajevo, Zrinjskog ulica

»ZORA«
tvornica bonbona i čokolade
Sarajevo, Aleksandrova ul. 20.

Pomodna i manufakturna radnja
MAKS HOFBAUER
Sarajevo, štrosmajerova 2.

Kafan kod
»ISMETA«
Sarajevo, Kulovića ulica.

Pomodna radnja za dame i gospodu
»JOLI«
na Korzu

Centralna apoteka
Mr. Ph. J. DUNDŽEROVIĆ
Sarajevo.

Iz Mostara:

DEMIROVIĆ D. HASAN
trgovina manufakture

KAFANA »PARIS«
Alikalfić Mustafa

VELAGIĆ I HADŽI OSMANOVIĆ
trgovina mješovite robe

Hamdija Batlak
Vlasnik: Prve hercegovačke parne pekare Dudina ulica 1. i delikatesne trgovine Glavna ulica br. 1.

»VIOLETTA«
brijačko-frizerski salon
Ibrahim Torlo

Iz Čapljine:

BRAĆA BOSTANDŽIĆ
manufakturna radnja

Štamparija
OMER ŠEHIĆ, Sarajevo
Kralja Petra br. 2 — TELEFON 214
Vakufska palača

Knjižara i papirnica
Hamdija Kopčić
Sarajevo
štrosmajerova ul. 2.

»ORIENT«
Braća Arifović
tvornica bonbona, čokolade, keksa i t. d.
Sarajevo, Aleksandrova 17.
Telefon 758.

F. Rašidagić
Sarajevo
Aleksandrova 61. — 64.

F. Saračević
Sarajevo
Aleksandrova ulica 59.

Fabrika čarapa
„Čengel"
Vlasnici:
BRAĆA LJUCA
Sarajevo

Muslimanska knjižara
M. Kujundžić
Bravadžiluk 6.
H. AHMED KUJUNDŽIĆ
trgovina manufakturne i kratke robe
Sarajevo, Prestol. Petra 5.

Salih D. Avdić
kafana »Drina«
Sarajevo

Biletarnica
„Putnik"
u Mostaru želi svojim mušterijama Sretan Bajram

MILAN M. ŽIVOJNOVIĆ
pomodno radnja
Sarajevo, Kr. Petra ul. Telef. 74.

ATAGIĆ IBRAHIM
trgovina voća i povrća na veliko
Sarajevo.

Mjenjačnica i zalagaonica
Milutinović i Ružić
Brzojavna adresa »Sarafi«
Sarajevo, Gazi Husrevbegova 20.
Telefon 312.

Braća Hrapović
stovarište fesova
Sarajevo,
Abadžiluk ul. 22.
Gazi Husrevbegova 2.
Prestolonaslj. Petra 91.

„Zlatka"
specijalna trgovina krzna i kožne robe
Sarajevo

Društvo za sobraćaj putnika i turista zastupstvo
„Putnika"
Sarajevo
Trg Fra Grge Martića

Tvornica platnene robe
Leon i Kabiljo
Sarajevo, Gajev trg 4.

Zadružna knjižara
„Pogled"
Sarajevo
Kr. Aleksandra 58.

Perković i drug
hotelsko preduzeće
Sarajevo

PUHTA VIKTOR
ugostitelj »Jugoslavija«
Sarajevo.

ALFRED SAMEK
restaurant
Sarajevo.

MEĐUNARODNA »ŠPEDICIJA«
RAFAEL J. LEVI
Sarajevo, Preradovića 3. Telef. 110.

Prosvjetno školska zadruga đačkih raditelja i đaka
»ZAJEDNICA«, u. s o. j. Sarajevo

Pomodna radnja
A. HENDA
Sarajevo, Prestol. Petra ul. 15.

A. NOVALIJA I TABAKOVIĆ
manufaktura
Prestol. Petra ulica 18.

KUTIJAR SAFET
trafikant
Sarajevo, Veliki Mudželiti

SULEJMAN O. HAJDAREVIĆ
trgovina čarapa i druge kratke robe
Sarajevo, Prestol. Petra 27.

NEDŽIB ŠAĆIRAGIĆ
cipelar
Sarajevo, Kr. Petra broj 10.

EDHEM ŠABANOVIĆ
trgovina kratke robe, veša i konca
Sarajevo, Sarači 8.

KAFANA »KRISTAL«
Vlasnici Braća Hanjalić
Sarajevo.

Radio radnja
M. MARKIĆEVIĆ, Sarajevo,
Philips-Radio

Foto Atelje »HELIOS«
preko puta Zemaljske Banke
Sarajevo

Dentista V. KOMARICA
zubna ordinacija
Careva Obala broj 10.

LEON FINCI
Sarajevo
Kralja Petra ulica.

Atelier Foto
»KORZO«
Sarajevo, Kralja Petra 15.

Gazi Isabegova Banja
vlasnici:
PAŠIĆ I SERDAREVIĆ

Frizer
O. BALIĆ
Kralja Petra ulica

ZEKERIJA HALISKADIĆ
Sarajevo.

Bife
PRIJAKOVIĆ
Zrinjskog ulica br. 2.

SLASTIČARNA TRNKA
Prestol. Petra ulica

BRAĆA NANIĆ
industrija drveta
Sarajevo.

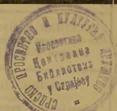
MEHMED LIKIĆ
manufakturna radnja
Sarajevo, Abadžiluk br. 33.

KAFANA «KANARINAC«
Sarajevo

BIFE »VAGON LIT«
Sarajevo.
Gazi Husrevbegova 9.

INDUSTRIJA GVOŽĐA D. D., ZENICA

Željeznička stanica: Zenica • Brzojavni naslov: Željezara
Pošt. čekovni račun: 6020 • Međugradski telefon: br. 7

PROIZVODI:

Sve vrste valjanog gvožđa:

okruglo,
betonsko,
poluokruglo,
kvadratno,
obručno,
plosnato.

šinje i
karike za kola:
normalne,
široke i
porubljene.

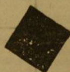
gvožđe za:
potkovice,
okvirno
gvožđe,
valjanu žicu.

jednako i
raznokrako
ugano gvožđe.

Rudokopne tračnice
od 5—12, 5 kg/t. m.
Sav pribor:
podložne pločice,
spojnice,
eksere.

gvožđe za:
pokrovne trakove,
prozore raznih fazona,
poprečne trakove,
roštilje, podvlake i
okovno gvožđe.

Sve iz prvorazrednog Martinovog čelika.

PREUZIMA:

u svojoj mehaničkoj radionici sve vrste radova

tokarskih,
blanjačkih,
kazandžijskih i
kovačkih,

razna štancanja,
izradu osovina,
stupova za električne
daleke vodove

raznih delova strojeva. — i t. d., i t. d.

Vlasnik i urednik: Hafiz Muhamed Pandža. — Plativo i utuživo u Sarajevu. — Za »Novu Tiskaru« Vrček i drug: Stjepan Vrček.